

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

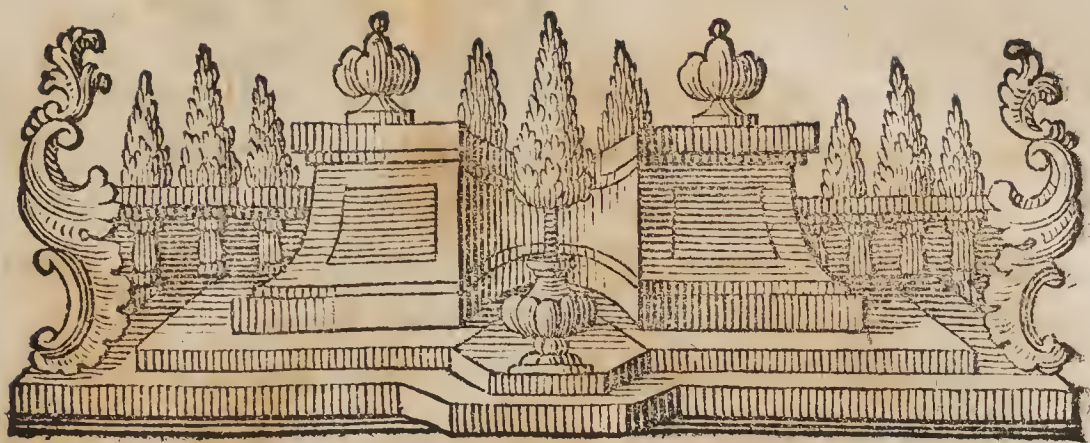
VOLVMINIS IX. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXI.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Amstelodami apud I. Schreuder et P. Mortier iun. Londini apud C. G. Seyffert, Pa-
risiis apud Briasson, Patauii apud I. Manfré, Venetiis in B. Albrizzi et S. Coleti
officinis, Romae apud Venant. Monaldini.

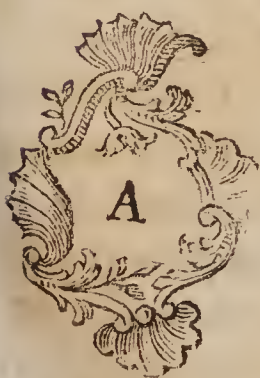

I.

Histoire de l'Academie Royale des Sciences.
 Année MDCCLIV. Avec les Mémoires de
 Mathématique et de Physique pour la même
 année, tirés de Registres de cette Academie.
 A Paris, de l'Inprimerie Royale. MDCCLIX.
 4. Hist. 1 Alph. Mém. 3 Alph. 19 $\frac{1}{2}$ pl. 21
 Tab. aen.

h. e.

Historia Academiae regiae scientiarum Parisinae
 ad annum 1754. cum Commentariis mathe-
 maticis ac physicis.

Antequam ad hos commentarios enar-
 randos nos accingamus, nonnulla ex
Historia Academiae delibanda nobis
 sunt. Inter haec primo occurrunt

Observationes ad physicam generalem spectantes octo.

Prima est de ignibus, qui sponte sua nati sunt p. 28.
 in superficie quorundam corporum, praecipue
 tectorum stramineorum, et sepium ex arundine
 factorum, in locis quibusdam agri *Tarvisini*. Per

ver atque aestatem obseruati sunt, sed tantum sub
 dio, variis diei noctisue horis, tempestate etiam
 ventosa et pluuiosa. Praecessit illos fere semper
 gallorum cantus, canum ululatus, et fortis odor
 sulphuris, quo illa loca abundant.

Secundo narratur, REAUMURIUM Academiae mon-
 strasse nidum auis petrefactum, in Saxonia nostra
 repertum; quod ob corporum vere petrefactorum
 raritatem dignum visum est memoria.

Tertio, Idem monstrauit, et tanquam opus
 mirae diligentiae et industriae laudauit, taeniam
 praelongam, de folliculo bombycis euolutam.

Quarto vidit academia rarum in piscium genere
 monstrum, duo pisciculos ventribus iunctos.

Quinta obseruatio est de quadam sublimatione
 hydrargyri in barometro simplici, quae in con-
 clauis per hiemem raro et modice calefacto contigit.
 Nempe in parte vacua tubi ascenderant globuli,
 nudis oculis haud conspicui, innumerabili multi-
 tudine, qui anteriori praesertim parti tubi adhaere-
 bant, et vitrum ibi opacum reddebant. Et quan-
 quam hi globuli per succussiones tubi tollebantur,
 tamen post ostiduum nouae maculae similes ibidem
 rursus conspiciebantur. Idem in alio barometro
 admodum phosphoro obseruatum est. Vtrum detur
 hydrargyrus, qui tam modico caloris gradu subli-
 mari possit, an huius phaenomeni singularis causa
 quaerenda sit in attractione vitri, per ambeuntem
 aerem electricati, Academia in dubio relinquit.

Sexta est de halone seu corona circa Solem visa.

Septima, de lapide bezoardico orientali, ob mag-
 nitudinem, quae oui struthio-cameli magnitudinem
 aequat, notabili, qui in capra siluestri repertus
 dicitur.

Vltima, de fonte, qui sub finem aestatis noctu
 multo plus aquae, quam interdiu, effundit.

His obseruationibus subiungitur recensio libri, cui titulus est: *Experiences physico-méchaniques etc. traduites de l'Anglois de Mr. HAUKSBEЕ par feu M. de BREMOND etc.*

Sequuntur *obseruationes anatomicae*, quarum p. 62.
 prima haec est. Ex tumore magno, adhaerenti ad collum infantis, et, dum infans in lucem edebatur, disrupto, effluxerant, praeter magnam sanguinis copiam, plurima frustra cartilaginum atque ossium. Admiratio rei effecit, vt sacculus ille, in infante post horam mortuo, cultro anatomico subiceretur. Parietes eius erant ex prolongata cute; in medio reperiiebantur ossa, quorum inordinata strues basin cranii male conformatam referebat; prope pedunculum autem, qui sacculum cum collo infantis iungebat, corpora haerebant membranosa, teretia, contorta, aerem inflatum admittentia, paruis intestinis plane similia. Hunc tumorem nutriuerant vasa distincta admodum, quorum alia erant arteriae ex carotide laeua, alia venae ex subclauia sinistra oriundae.

Secunda obseruatio. Virgo, annos nata vnde- uiginti, iugulabatur feбри putrida, in qua effluxus puris ex aure dextra, cum vehemēti capitis dolore, notabilis visus erat. Post eius obitum instituta sectio capitis monstrabat in cerebro, cuius substantia in hemisphaerio dextro flaua, et consistentia alterata, apparebat, tumorem cysticum, oui gallinacei magnitudine, mollem, puris flauī plenum. Dextrum os temporis erat cariosum in parte interna inferiore, et in angulo, quem cum osse petroso format, caries excauauerat sulcum, per quem materies purulenta defluserat in cellulas apophysidis mammillaris, vnde in cauitatem tympani delata, et per meatum auditorium egressa erat.

Tertia observatio. Ex equae ventre cum ver-
mibus expulsi sunt hippolithi permagno numero,
in quorum singulorum medio fuit granum plumbi.

Quarta ad historiam naturalem elephantorum
spectantia varia tradit ex epistola de elephanto, qui
Neapoli alebatur, a Consule gallico, ibidem degenti,
scripta. Ratio etiam eum alendi, et regendi, hic
descripta legitur.

p. 70. In *quinta* Cl. LIEUTAUD mentionem facit
feminae, quae tumorem habuit in ea regione colli,
vbi glandula thyreoidea sita est, qui, quum per
decem annos exiguus fuisset, et vix molestus, tan-
dem per sex vltimos vitae menses subitaneum in-
crementum cepit, respirationem molestam reddidit,
nullisque topicis, neque aliis remediis cessit. Quam
aegram quum repentina mors inter confabulandum
cum aequalibus prostrauisset, vidit Vir Cl. in arteria
aspera huius feminae sub larynge fluctuans corpus
membranosum albidum, irregularis figurae, inter-
nae superficiei arteriae asperae lata basi affixum; in
dissecta autem glandula thyreoidea reperit saccum,
malum aurantium capientem, aqua limpida tumi-
dum, et praeterea continentem plurimas cystides
minores, aquae insipidae plenas, sphaericas; qui-
bus facile, quum leuiter adhaererent, exemptis,
vidit cartilagineas tracheae ea in parte, qua saccus
iste ipsis contiguus erat, destructas, ita vt ibi arteria
aspera pertusa esset foramine circulari, cuius dia-
meter dimidium fere pollicem aequabat, et quod
hydatides similes istis in sacco contentis, sed vacuae,
replebant. Hae corpori isti, in arteria aspera
fluctuanti, continuae erant. Effusio liquoris ex
his hydatidibus in arteriam asperam causa repen-
tinae mortis fuisse videtur: nisi forte a corpore illo
membranoso, laryngi per vocem, aut ineptam colli
posituram, praetenso, subitanea suffocatio effecta
est. Vtcunque sit, hoc notatu dignum haec docet
obser-

obseruatio, posse vasorum lymphaticorum dilata-
tione cartilagine destrui, quemadmodum in aneu-
rysmate idem vasorum sanguiferorum expansione
accidit. Ab eodem Cl. LIEUTAUD in alio cada-
uere verus polypus in trachea sub larynge, et in
alio polypus in ipsa larynge deprehensus est.

Sexta obseruatio continet ea, quae Cl. HERIS-
SANT ex anatomia struthiocameli de intestinis eius,
musculis pectoralibus, et sterno notabilia didicit.
Sternum in hac aue multo longius esse affirmat,
quam secundum PERRAULT.

Proximum locum occupat recensio libri de hip-
piatrica, cuius Auctor est LA FOSSE.

Obseruatio chemica vnica hic habetur. Quum P. 86.
vas, in quo cobaltum fuerat repositum, et cuius
orificium charta spissiore et charta tenui testum
fuerat post vigintiannos aperiretur: in chartae te-
nuis superficie interna videbatur arbusculum, licet
in charta spissa, quae sub tenui fuerat posita, vix
vlla impressio conspici posset.

De re quoque *botanica* vna tantum obseruatio p. 87.
est in hoc volumine, quae docet, squamas scillae
non esse mera bulbi inuolucra, sed continere ger-
mina, per quae planta multiplicari queat.

Inter *machinas atque inuenta*, quae Academia Pa- p. 139.
risina approbavit, sunt duo instrumenta, introdu-
cendis in pulmones vaporibus salutaribus apta.

Sub finem Historiae huius anni leguntur *elogia*
Christiani L. B. de WOLFF, *Martini* FOLKES, *Abra-*
hami de MOIURE, et Comitum D'ONSENBRAÏ, cui
magnam nominis celebritatem conciliauerat mu-
seum, a praeparatis anatomicis, singularibus cor-

poribus naturalibus, et praesertim machinis atque instrumentis omnis generis instructissimum, quod ipse Academiae scientiarum Parisiensi testamento legauit.

Pergimus ad ipsos commentarios physicos et mathematicos huius voluminis, quorum est

1) *De variis sententiis super quaestione, an mare glaciale arcticum traici possit, et de ficta diuersorum fluminum coniunctione* *. Auctore Cl. BUACHE.

P. 19. 2) Cl. GUETTARD *de stalactitis* **. Postquam Auctor varia de usu huius vocabuli, eiusque synonymorum (*stalagmiae, stiriae*) apud veteres et recentiores auctores annotauit, monet, se hoc nomine compellare omnem materiem, quae ex aqua, in qua
 p. 24. antea soluta et suspensa fuerat, se praecipitauit, et aliquam figuram ordinatam assumpsit, siue libere, siue restricta per parietes seu terminos loci, in quo genita est. Quum autem, hac definitione admissa, pateat tot constitui posse species stalactitarum, quot materiae, diuersae naturae, in aqua solui possunt: Auctor de illis tantum stalactitis agere constituit, qui *arenarii* et *calcarii* dici possunt. Et in hoc quidem commentario de solis arenariis exponit, initium capiens ab eis, qui in montibus prope *Stampas* reperiuntur. Hi montes fere toti ex arena compositi sunt, inter quam strata tamen diuersa, parum profunda, extensa sunt. Primum constat humo, secundum vel marga, vel lapidibus calcariis, tertium filice fusco, quartum turbinitis, quintum bolo subnigra, sextum stalactitis, de quibus hic agitur. Quidam habent figuram globi, maiores ex permultis globorum segmentis compositi sunt. Durities eorum
 varia

* Lectus d. 13 Nouemb. 1754.

** Lectus d. 24 Dec. 1754.

varia est; quidam digitis possunt conteri, sed aeri diu expositi duriores euadunt. Verisimile est, eos in cauis, quae aqua, in montis interiora penetrans, formauit in arenosa montis materia, gigni, dum minima arenae granula, quae secum vehit aqua, ibi praecipitentur, adiuuantibus illorum concretionem particulis argillaceis vel bolaribus, quas aqua de stratis superioribus abrasit, et quae vice glutinis fungi videntur. Similem stalactitarum genesis Auctor in duabus aliis lapicidinis obseruauit. Attamen glutine illo non omnino opus esse ad formandos stalactitas, colligit inde, quod illi etiam in locis reperiuntur, vbi montes aliam structuram habent, quam paullo antea descriptam, veluti prope *Bavillam*, vbi in superficie fere terrae nascuntur stalactitae, multo maiores istis, qui prope *Stampas* effodiuntur. Quum inter illos occurrant, statuis vel figuris humanis imperfectis aliquatenus similes: occasionem inde arripit Auctor, notandi quosdam historiae naturalis amatores, qui cum *ALDROVANDO* fossilibus omne fere pretium statuunt ex similitudine cum animalibus, vel parte aliqua corporis animalis aut humani, quam similitudinem saepissime illis viuida nimis ipsorum phantasia affingit, quique naturam sibi persuadent in formandis istis fossilibus figuram perfectissimorum corporum affectare. Fieri etiam potuisse existimat, vt conspecta in aliquo campo eiusmodi lapidum figuratorum multitudo olim fabulae de satis aeuo Deucalionis hominibus originem daret.

3) *Observationes astronomicae in insula Mauritii seu Francica habitae a Cl. de LACAILLE anno 1753**.

4) *Commentarii de stalactitis pars secunda Auctore Cl. GUETTARD. Hic de stalactitis calcariis agitur. p. 57.*

Aa 5

Primum

* Lectae d. 11 Maii 1754.

Primum horum lapidum exemplum petit Auctor a rupè, qua tectum est latus montis proxime *Meldas* versus meridiem et orientem solem spectans. In fastigio huius montis est scaturigo aquae. Mons ipse constat ex saxo tenero et molli. Hunc aqua istius fontis, quum olim per decliue montis libere dimanaret, videtur soluisse, et ex huius aquae sedimento temporis progressu, natam esse illam rupem credibile est. Partes huius rupis non sunt continuæ, sed multis cauernis et minusculis et maiusculis, interstinctæ, in quibus elegantes ramificationes, et columnæ fere cylindricæ, et papillæ variarum figurarum, et quidquid in specubus maioribus nonnullorum montium non sine admiratione animaduersum est, in paruo cernere licet. Ramificationes illæ sunt a plantis, per limum, quem aqua prædicti fontis generauit, incrustatis, et tantum non omnes sunt intus cauæ, quoniam rami plantarum tandem putrefactione destructi sunt. De hac rupè *PERRAULT* iam scripserat in libro, cui titulum fecit, *de l'origine des fontaines*: sed in eius narratione ac descriptione varia reprehendenda inuenit

- P. 68. Cl. *GUETTARD*. Alterum exemplum stalactitarum calcariorum petit e *Monte martyrum* prope Lutecias Parisiorum, vbi stalactitæ reperiuntur in fissuris saxorum, ex quibus gypsum paratur. Ex horum saxorum externa superficie efflorescit puluis; et huic pulueri per aquam abrepto, et in fissuras delato, stalactitas illos originem debere existimat. Repugnare quidem huic sententiæ videtur, quod hi stalactitæ ab aqua forti facile soluantur, licet ipsorum illorum saxorum particulae in aqua forti illaefæ persistant: sed respondet Auctor, fieri posse, vt id, quod aqua ex istis saxis secum abstulerit, suo alcali, per quod actionem acidi nitrosi impediri constat, priuetur, posito videlicet, aquam esse acido
- p. 71. quodam grauidam, quod sese in solutione pulueris seu farinae supra memoratæ cum sale alcalino huius pulueris

pulueris coniungat, qua coniunctione separatio materiae salinae saxi, a materie eiusdem calcinabili efficiatur. Hanc explicationem per examen chemicum aquae et saxi *montis martyrum*, quod ipse adhuc instituire pollicetur, confirmatum iri confidit. Interim haud negat, simpliciorum explicationem haberi posse ex eo, quod inter saxa huius montis nonnulla strata lapidum calcariorum obseruata sunt, qui ab aqua forti, magna saltem ex parte, solui possunt. Transit hinc ad genus stalactitarum, quod in specubus et antris quorundam montium reperitur, et, quum satis durum sit, ut polituram ferat, eisdemque venis, atque alabastrum, notatum sit, et ad huius naturam prorsus accedat, pro alabaistro haberi debet, ideoque ab IMPERATO (Hist. nat. L. 24. cap. 13. 14.) *alabastrum congelatum* dictum est. Verum inde monet, haudquam inferendum esse, quod omne alabastrum sit stalactites, nisi antea demonstretur, alabastrum vbi-
cunque locorum ex aqua formari eodem modo, quo stalactites, neque ea etiam ratione generari, qua vulgares lapides, quorum ingentes massae in sat magnis stratis reperiuntur. Porro, quia Cl. LINNAEVS stalactitas, quibus alabastrum originem debet, spatosos esse affirmat, spatium autem omne non calcinabile sit, nuper Cl. PORTIUS dubitauit, hac data occasione edisserit Auctor sententiam suam de diuisione alabastri in gypsosum et calcarium, nec non spati in vitrescens, gypseum, et calcarium. Ad alabastri diuisionem quod attinet, natam eam esse iudicat ex confusione duarum methodorum, ad genera fossilium constituenda hactenus adhibitarum, quarum altera characteribus sponte in sensus incur-
rentibus contenta est, altera autem docimastice utitur. Secundum illam methodum alabastri nomen acceperunt lapides marmore paullo molliores, sed polituram tamen admittentes, et semipellucidi;
secun-

secundum hanc vero quidam horum lapidum ad gypsum referendi sunt, quia ab acidis mineralibus non solvantur, et gypsum ex iis parari potest, quidam autem ad marmora, quum solvantur ab acidis et calcem praebeant vulgarem. At vero quum illa methodus, quam *superficialem* dici posse autumat, ob characteres vagos, et saepe in vno eodemque corpore variantes, cedere huic debeat, ab iis, qui historiam naturalem fossilium accuratius tractare velint, alabastrum, ex quo gypsum parari potest, inter species gypsi iudicari esse referendum, et alterum alabastrum genus inter marmoris species. Similiter nomina spatii vitrescentis, spatii gypsi, spatii alcalini incommoda esse existimat; non enim eidem lapidum generi subiiciendos esse duos lapides, quorum alter vitrificari, alter calcinari possit. Hinc se ait, malle cum Cl. LINNAEO spatii nomen solis illis sic dictorum fossilium proprium facere, quae, calcem praebeant, reliqua autem ad alia genera referre, simul ac certum sit, ea proprietatibus essentialibus aliis praedita esse, vel etiam noua ipsis nomina imponere, si ad genera iam denominata reduci nequeant. Sic spatium, quod vitrescens a Cl. WOLTERS DORFIO dictum est, inter fluores censendum putat, spatium vero gypsi ad gypsum, et bituminosum odoriferum ad bitumina ablegandum esse. His disputatis, p. 92. concludit tandem, stalactitem spatiosum reuera ex spatio constare, sed ex spatio calcinabili, et cuius crystallisatio, si ea regularis sit, formam acuum pyramidalium affectet.

5) *Diuersae observationes, quas in tribus navigationibus in promontorium Bonae Spei, in insulam Francicam, et in insulam Borboniam habuit Cl. de LACAILLE* *. Inter has observationes sunt aliquae, ad forum nostrum pertinentes. Miram Vir Cl. diffe-

* Lectae d. 26 Febr. 1755.

differentiam obseruauit inter inclinationem eiusdem
 extremitatis acus magneticae, quando septentrio-
 nibus, et quando meridiei obuertebatur in omnibus
 locis vltra duodecimum gradum latitudinis australis
 fitis, seu in quibus inclinatio acus contraria depre-
 hendebatur illi, quam in nostris regionibus habet;
 namque in latitudine australi 12 graduum et longi-
 tudine occidentali 34 graduum (inde a meridiano
 Parisiorum numerata) inclinatio erat nulla. Scilicet p. 95.
 in quolibet illorum locorum quum extremitas acus,
 quae per se versus septentriones spectat, meridiei
 obuertebatur, inclinatio eius 1, 2, vel nonnunquam,
 3 gradibus maior deprehendebatur in hoc situ quam
 in priori; id quod in nostris regionibus non accidit.
 Culpam huius diuersitatis neque in sinistram con-
 structionem instrumenti, neque in obseruandi diffi-
 cultatem potest coniecere. Quia autem Cl. DANIEL
 BERNOVLLI existimauit, culpam in vitio instru-
 menti latere: examen instrumenti sui Cl. de LA
 CAILLE secundum praecepta BERNOVLLII insti-
 tuit, et hic descripsit, vt harum rerum intelligentes
 de fide, quam obseruationes suae mereantur, possent
 iudicare. In insula *Francica* est species vespertilio p. 114.
 num, qui felis bimestris magnitudinem habent: hos
 in mensis apponunt, ob gratum saporem, quem
 iusculo, in quo coquuntur, conciliant. Serpentes
 in hac insula non viuere posse dicuntur.

6) *Commentarii de stalactitis pars tertia, in qua* p. 131.
stalactitarum calcariorum descriptio continuatur a Cl.
 GUETTARD. Plurimi hic recensentur et descri-
 buntur stalactitae calcarii, quorum plerique natu-
 ram spati habent, partim e diuersorum montium
 cauernis vel specubus eruti, partim in alueis aqua-
 rum fluentium, vel receptaculis stagnantium nati.
 Singularia in his singulis lapidibus Auctor accurate
 notat et explicat. Occurrit inter eos etiam *flos ferri*
 vulgo

P. 154. vulgo sic dictus, in metallis ferrariis *Stiriae* primum repertus, de quo varias scriptorum sententias enarrat, suamque sic exponit, ut dicat, eum esse stalactitem ex spato filamentoso constantem.

7) *Operationes iussu Academiae eo fine institutae, ut decidatur quaestio, quatenam inter diuersas mensuras gradus meridiani in vicinia Lutetiae ceteris sit praefere-
renda, per Viros Cl. FOUGUER, CAMUS, CASSINI DE THURY, et PINGRE **.

P. 187. 8) *Historia anatomica lienis. Commentarius primus Cl. de LA SONE ***. Praemissa breui historia laborum, quos MALPIGHIVS ac RVYSCHIVS anatomiae lienis impenderunt, Auctor initium disquisitionis suae capit a volumine huius visceris.

P. 192. Id nonnunquam valde exiguum, interdum autem enorme, sine status morborum indiciis, reperit. Hinc non veretur Cl. LIEUTAUD accedere, et magnitudinem lienis, quippe quae a plenitudine vel vacuitate ventriculi pendeat, determinari non posse censet.

P. 194. Tunicae etiam, lienem vestientis, indoles variat: in homine tamen sano ut plurimum subtilis et satis elastica deprehensa est; in bouis, aliorumque quadrupedum liene crassior est illa tunica, et facile apparet composita e duabus laminis per telam cellulofam iunctis. Quas duas laminas Cl. de LA SONE lieni quoque hominis hic vindicat. In lamina interna etiam plana fibrarum carnearum nonnunquam, et quadam adhibita praeparatione, vidit, quae plana in lienis bouini tunica sponte se oculis sistunt. Haec lamina non solum arcte cingit substantiam lienis, sed ei etiam in permultis punctis sic adhaeret, ut ex illis punctis adhaesionis filamenta subtilia in visceris interiora penetrent, quae aliquod
quasi

* L. d. 23 Mart. 1757.

** L. d. 14 Nouemb. 1753.

quasi rete inter se inuicem formant. Haec autem filamenta Cl. Auctori non esse videntur vasa capillaria, sed fibrillae destinatae ramificationibus vasorum et substantiae pulposae sustentandis atque alligandis. Neque tamen assentiri potest MALPIGHIO, qui p. 196. has fibrillas pro muscularibus habet. Notabilis est p. 204. differentia inter structuram lienis vitulini vel veruecini, et lienis in homine aliisque nonnullis animalibus structuram. Hunc vasa splenica intrant per plures truncos, illum per vnum; in illo arteria, vbi viscus intrat, eiusque ramificationes singulae vestiuntur vagina seu capsula peculiari, quae tunicas crassiores reddit, in hoc tunicae arteriae manent, quales erant ante insertionem; in illo vena mox mutatur in canalem singularem, depositis omnibus fere inuolucris suis, et hic canalis in multos quasi sinus diuiditur, qui tandem in cauitates vix visibiles degenerant, in hoc autem vena characterem suum et figuram retinet; in illo tunica est crassa, et in duas laminae manifesto separabilis, in hoc subtilis, et non semper e laminis composita apparet; in illo denique ex interiori lamina tunicae sua exeunt crassa, alba, elastica, ligamentosa, quae diuisa in ramos se adiungant aliis similibus, et iterum iterumque subdivisa tandem ad tunicas vasorum splenicorum firmiter adhaerent, in liene autem hominis haec fila deficiant. Ea fila Autor coniicit in illis lienibus, quos arteria aequae ac vena in trunco vno intrat, originem debere tunicis, quas vena, dum in canalem et sinus venosos mutatur, deponit. Hinc etiam esse putat capsulam arteriae splenicae, quam tamen non nisi dimidium truncum arteriae recipere et vestire tradit. Deinceps, quid de valis lymphaticis lienis diuersi Anatomici senserint, exponit, atque ea lieni hominis negari non posse, licet non magno numero in ipso reperiantur, affirmat. Ramificationes vltimae arteriae splenicae
aut

aut abeunt in substantiam pulposam, aut cum ea
 substantia confunduntur, quam parenchyma quidem
 cum veteribus dicere licebit, sed non in proprio
 vocabuli significatu, quamuis MALPIGHIVS hunc
 p. 208. significatum tueri susceperit. Non enim esse sangui-
 nem extrauasatum et coagulatum Cl. Auctor hoc
 loco euincit, sed substantiam organicam. Globulos
 illos seu vesiculas, quas MALPIGHIVS huic sub-
 stantiae tribuerat, et glandulas simplices appellaue-
 rat, in multis quidem lienibus tam sine praepara-
 tione, quam post praeparationem in aqua ebulliente,
 examinatis, non vidit, in nonnullis tamen magnam
 p. 212. harum glandularum copiam utroque modo depre-
 hendit; neque huius diuersitatis causam a statu
 visceris morbofo vel sano pendere autumat. Hinc
 aliquamdiu haesitauit, vtrum MALPIGHII sententia,
 an eorum, qui cum RUYSCHIO substantiam
 lienis pulposam totam vasculosam dicunt, amplecten-
 da sit. Sed diligentius perpensa et adhibita me-
 thodo MALPIGHII, quae diuturnam satis macera-
 p. 214. tionem lienis in aqua requirit, glandulas illas sim-
 plices seu folliculos fere semper conspexit, ideoque
 a MALPIGHII partibus hac in re stare non vere-
 tur. Praeterea quae contra hanc sententiam RUY-
 SCHIVS protulit argumenta, inualida iudicat,
 quoniam propriis didicit experimentis, iniectam
 methodo *Ruyfchiana* materiem neutiquam in pulpo-
 sam lienis substantiam penetrare. Insuper grauibus,
 quas hic affert, rationibus adductus negat in vni-
 p. 217. uersum, praeparationem *Ruyfchianam* aptum esse
 medium, ad cognitionem perfectam tam teneri
 visceris perueniendi. Accedit denique ad confide-
 randam litem Anatomicorum de cellulis lienis; et
 postquam diuersas earum notiones, quae veteribus
 ante MALPIGHIVM, ipsi MALPIGHIO, et dein-
 cept WINSLOVIO fuerunt, enarrauit, affirmat,
 innatione lienis, per incisionem, in superficie
 substan-

substantiae eius factam, manifesto existentiam
 cellularum in hoc viscere, inter quas omnes libe-
 rum fit viarum commercium, et praeterea com-
 municationem harum cellularum cum venis splenicis
 demonstrari, easque ergo cellulas sibi nil aliud esse
 videri, quam extremos sinus venosos, qui tanquam p. 227.
 singulares appendices vltimorum ramulorum venae
 splenicae appareant, destinatae recipiendo ab arteriis
 capillaribus peculiari liquori. Quod autem parietes
 harum cellularum attinet, eos membranofos cum
 MALPIGHIO vocare veretur, cui imposuisse vide- p. 229.
 tur eorum in liene post inflationem exsiccato appa-
 rentia; quotiescunque enim ipse Vir Cl. lienem
 recentem transuersim sectum in aqua maceravit,
 leniter illo aliquoties compresso, omne istud textum
 cellulofum, fufum quasi, disparuit, nullis eius
 vestigiis remanentibus. Quamobrem parietes cel-
 lularum pulposos esse statuit. De aliis ad cognitio-
 nem lienis pertinentibus rebus, quae supersunt,
 in posterum se acturum esse, spem nobis pergra-
 tam facit.

9) *De longitudine geographica abbathiae S. Mat-* p. 237.
*thaei per Cl. de THURY **

10) *De alabaastro commentarius Cl. DAUBEN-*
*TON **.* Vir Cl. sumta occasione ab alabaastro,
 quod ex specubus *Arciensibus*, (quibus nomen est a
 villa Arcio (*Arcy*), inter *Antissiodorum* et *Aballonem*,
 vrbes *Burgundiae*, sita in capite montis, hos memora-
 biles specus continentis) secum abstulerat, constituit
 definire atque explicare naturam et formationem
 eius, quod calcarium dicit, alabastri. Namque et
 calcariam alabastri speciem dari contra Cl. POTTIUM
 affirmat.

* L. d. 16 Mart. 1754.

** L. d. 23 Aug. 1754.

affirmat. Quod agens, simul stalactitarum genesin explicare annititur.

p. 250. **II) De directione filorum, ex quibus pondera suspensa sunt** Auctore Cl. BOUGUER *. Ex obseruatione motus cuiusdam ponderum, e filis praelongis pendulorum, nonnulli in opinionem inciderunt, directionem grauium in superficie telluris variationi notabili subiectam esse. Hanc opinionem BOUGUER per experimenta accurate a se instituta hic refellit, et istum motum causis accidentalibus, atque ad systema cosmicum nequaquam pertinentibus, veluti calori aeris etc. attribuendum esse ostendit.

p. 274. **I 2) De osteocollo prope Stampas reperiunda commentatio** Cl. GUETTARD **. Verisimillima est explicatio ortus huius fossilis, quam Vir Cl. hic proponit. Natam esse, ait, hanc osteocollam in locis olim paludosis, et plantas aquaticas alentibus, dum caules et scapi earum incrustati fuerint materie, ex marga et arena constante, quam torrentes aquae pluuiae, vel fluuii ripas suas transgressi, de montibus aduexerint, ibique deposuerint. Qua explicatione multis argumentis confirmata, atque exemplis variis illustrata, colligit etiam quidquid omnes fere, qui de osteocollo inde ab ERASTO, Medico Heidelbergensi seculi decimi sexti, vsque ad Cl. GLEDITSCHIVM scripserunt, de fossilis huius natura ac genesi annotarunt, et quorundam, maxime vero Cl. GLEDITSCHII, sententiis criticas suas obseruationes subiungit. Tandem attingit quaestionem, ad quodnam fossilium genus osteocollo referenda sit; p. 303. et respondet, quum osteocollo, ex mente sua, pro stalactite margaceo habenda sit, locum illi assignandum esse sub genere, quod marga appellatur, et defi-

* L. d. 28 Apr. 1756.

** L. d. 15 Iunii 1754.

definiendam esse osteocollam per margam super quouis corpore figurato depositam, species autem osteocollae secundum diuerfas figuras constitui posse.

13) *Tabulae locorum Iouis Saturni ac Soli oppositorum, in specula astronomica regia ab anno 1733 ad annum 1755 obseruatorum, una cum commentario de obseruationibus, ex quibus hae tabulae computatae sunt Auctore Cl. LE GENTIL.*

14) *Variae obseruationes oeconomicae de apibus per Cl. DU HAMEL *.* In hac scriptione nouae P. 331. traduntur methodi, vsu iam comprobatae, per quas vitae apum et soboli magis parcitur, examina melius coguntur et seruantur, multoque largior cerae ac mellis vindemia, quam vulgata ratione, obtinetur.

15) Cl. BOUGUER *solutiones praecipuorum problematum de nauium gubernatione.*

16) *Obseruationes anatomicae de corde. Commentarius tertius Cl. LIEUTAUD, in quo auriculae, foramen ouale, et canalis arteriosus describuntur **.* Auricula prima cordis (h. e. quam venae cauae intrant***, directionem habet verticalem, et eius capacitas quam secundae maior est: sed rationem inter capacitates auricularum et ventriculorum cordis accurate definire velle, frustraneum laborem iudicat Cl. LIEUTAUD. Ambas venas cauas, quanquam primo intuitu sibi mutuo occurrere videantur, tamen vere continuas dici posse negat, ob habitum et crassitiem canalis intermedii. Figuram auriculae primae mente reducit ad reſtangulum oblongum. Tres cavitates in ea distinguit, quarum prima est p. 369. p. 371.

Bb 2

appen-

* L. d. 21 Apr. 1754.

** L. d. 21 Aug. 1745.

*** Vid. Comment. nostr. Vol. VI. p. 670.

appendix in supremo angulo sinistro, secunda est in angulo inferiori sinistro, in qua vena coronaria se terminat, et quae in nonnullis cordibus tam profunda est, ut pro appendice haberi queat, tertia est orificium foraminis ovalis in fundo auriculae inter ambarum venarum cauarum orificia, quod orificium in adultis etiam euidenter apparet. Valuulae venae coronariae et cauae inferioris in eadem auricula plerumque manifestae sunt, atque etiamsi ipsae destructae sint, tamen vestigia earum haud difficulter cognoscuntur. Valuula semilunaris venae coronariae, quae sese, praeter morem aliarum valuularum, opponit cursui sanguinis, eamque retardat; unde facile perspicitur, cur haec valuula, ceu foetui tantum utilis, aetatis progressu destruitur, ut saepe nihil eius, praeter fila aliquot fluctuantia, remaneat. Valuula cauae venae inferioris, quae interdum et in adultis superest, etsi ab EVSTACHIO cognomen traxit, in ipsius tamen tabulis p. 372. male delineata dicitur. Situs eius in cadauere quidem est oblique transuersus respectu axis venae; cuspis eius laeua, quae altior est dextra, sese supra eminentiam sinistri marginis foraminis ovalis extendit, dextra parti orificii venae cauae, a corde remotissima, alligata est: In viuo autem foetu valuula haec eandem cum vena directionem habet, et quasi agger est membranofus, quo sanguis cogitur in foramen ouale influere. Quanquam autem membranofam Auctor appellat hanc valuulam, tamen non negat, stratum fibrarum musculosarum inter duas eius laminas comprehendi. Si quando in adultis adhuc comparet, tantum non semper foraminibus pertusa cernitur, nonnunquam etiam eius loco tantum filamenta quaedam, vel simplicia, vel in retis modum contexta conspiciuntur. Cuius p. 374. rei hanc perhibet rationem, quod continuo sanguinis, versus

versus cordis ventriculum nunc fluentis, impulsu et frictione haec subtilis membrana attenuatur, et tandem pertunditur ac laceratur. Equidem huic explicationi aduersari videtur, quod interdum filamenta illa, quae putat esse a dilaceratione valuulae residua, alteris suis extremitatibus in regionibus auriculae, ab orificio venae cauae remotis, infixae deprehendantur: respondet autem, haec fila, ab initio fluctuantia, postea se suis extremis liberis ad parietes auriculae applicuisse, et hunc contactum succedente tempore in firmam adhaesionem et continuitatem mutatum esse. Idem quoque valuulae venae coronariae accidere affirmat. At vero cum his filamentis non confundenda esse, monet, fila, quae a margine venae cauae ad orificium venae coronariae pertingere obseruantur; haec enim fila P. 375. statim ab initio in hoc situ nata esse, quum cuspis dextrae valuulae venae coronariae cornui sinistro valuulae *EVSTACHII* affixa saepe reperiatur. Valuula *EVSTACHII* vt facilius demonstretur, enchirifes quaedam adhibendae sunt, quas Auctor hoc loco tradit; eosque, qui hanc valuulam duplicem dixerunt, deceptos putat plicis, quae circa eam facile formantur, si ea minus dextre tractetur. Auriculae secundae pars posterior, et septo vicina, crassior est parietibus auriculae primae, reliqua autem pars et appendix eandem cum prima auricula crassitiem habent, et lacertulos similiter fere dispositos. Appendix existimat formatam esse per expansionem parietis auriculae ab impulsu continuo sanguinis e venis pulmonaribus sinistris erumpentis; quemadmodum et auriculae primae appendix sanguini e vena caua inferiori irruenti originem debere videtur. P. 379. Modum, quo foramen ouale oblitteratur, sic explicat. Vbi venae pulmonales tantam copiam sanguinis in auriculam secundam effundunt, quanta ad aequilibrium cum

sanguine in primam ingestio requiritur, valuula foraminis ovalis nanciscitur situm septo parallelum, et sese ad partes prominentes septi, quascunque contingit, applicat, et, quoniam ob pressionem sanguinis ex vtraque eius parte contrariam atque aequalem in hoc situ quiescit, adhaeret istis partibus, tandemque adnascitur, pro more partium solidarum et mollium corporis viui, quae, vbi sat diu in contactu mutuo perseverant, tandem vniuntur et concrescunt. Mechanismum denique, quo canalis arteriosus post natiuitatem clauditur, ita exponit. Bronchiis per aerem in pulmones irruentem extensis ac dilatatis, primae eorum diuisiones, cordi ex altera parte innixae, ex altera versus aortam accedant, et ad eam se applicent, necesse est. Hinc etiam canalis arteriosus, qui ad latus aortae anteriora versus iacet, ac directionem habet ipsi fere parallelam, totus comprimitur perpetuo, in ipsa quoque expiratione, quoniam bronchia nunquam aere prorsus vacua sunt. Sanguini ergo non amplius tam liber, quam antea, transitus per hunc canalem conceditur. Praeterea propter dilatationem ramorum arteriae pulmonalis, quae pulmonum expansionem consequitur, aliquid sanguinis huic canali subtrahitur, quod nunc in arteria pulmonali, vbi minorem resistantiam offendit, progreditur. Insuper extensio arcus aortae, qui bronchiorum dilatatione amplior redditur, eiusque per tracheae dilatationem facta promotio sinistrorsum versus canalem arteriosum, nouum sanguinis cursum adiuuant et dirigunt. Sic canalis ille coarctatus successiue, et vacuefactus, tandem consolidatur.

17) Cl. de L'ISLE observatio occultationis stellae ϵ aquarii a luna, et coniunctionis stellae θ cum luna, die 21 Nouembris 1754.

18) Cl.

18) Cl. DU HAMEL *obseruationes botanico - meteorologicae anno 1753 habitae prope Pluuerium in prouincia Vastiniensi **.

19) Cl. D'ALEMBERT *inuestigatio praecessionis aequinoctiorum, et nutationis axis telluris, in hypothesi meridianorum terrestrium dissimilium ***.

20) *Noua inquisitio in formationem gingiuarum, et laminae vitreae dentium. Auctore Cl. HERISSANT ****.

Secundum haec noua reperta Viri Cl. gingiua datur p. 431.

duplex, altera *temporaria*, altera *permanens*. Illa spissa et coriacea inuestit maxillae omnem partem, in qua sunt alueoli, et hos perfecte claudit, haec autem est illius ac periostei productio. Folliculus seu sacculus membranaceus, in quo dens, antequam ex alueolo prorumpit, absconditus latet, est pariter productio gingivae temporariae, et toti quidem superficiei coronae dentis adhaeret, maxime autem confiniis coronae et radice. Vbi dens satis firmus euasit, vt in lucem possit prodire, orificium illius folliculi, quod ad aperturam alueoli spectat, insensibiliter dilatatur, fundusque paullatim versus aperturam alueoli attollitur, donec tota corona supra marginem aperturae alueoli emineat; et dum haec fiunt, folliculus sese extrorsum explicat super maxilla, et gingiuam permanentem format; dens autem ipse continuata pressione rumpit et perforat gingiuam temporariam, ex qua, simulac perforata est, fragmenta seu laciniae secedunt, quibus delapsis, recens gingiua permanentis, quae se rubicundo colore, et minori tenacitate, ab altera gingiua distinguit, in conspectum datur. Idem ille folliculus, cuius crassities cum dente crescit, in super-

B b 4

ficie

* L. d. 12 Iunii 1754.

** L. mense Decembri 1756.

*** L. d. 13 Nouemb. 1754.

ficie sua interiori, qua dentem contingit, tunc, quum dentis corona perfecte formata est, infinitam habet multitudinem vesicularum pellucidarum, quae in seriebus belle ordinatis dispositae sunt, et liquorem limpidissimum, si obseruatio haec iusto tempore instituat, continent; nam paullo post hic liquor spissior et lacteus euadit. Huncce liquorem Cl. *HERISSANT* coniicit gignere laminam vitream dentis, dum ipse in secessione supra descripta folliculi a superficie dentis guttatim e vesiculis istis expressus, circumfluat dentis nudatam modo superficiem, atque in solidissimum corpus abeat, coronae dentis firmissime adhaerens. Iistas autem vesiculas optime in dentibus nascentibus vitulorum vel pulorum per lentem microscopicam conspici, lectorem monet.

- 21) Cl. *GUETTARD* commentarius, in quo generatim examinantur solum, lapides et varia fossilia in *Campania Gallica*, et quibusdam adiacentium prouinciarum locis *. Hoc commentario V. Cl. profequitur suum institutum, historiam mineralogicam Galliae perficiendi. Nobis ex hac longiori dissertatione pauca annotasse suffecerit. In monte Campaniae, p. 448. *Beru* dicto, reperitur crystalli *Islandicae* species in strato arenae nigrae. *Trecis* pigmentum album (*blanc de Troyes*), a nonnullis pigmentum album p. 468. Hispanicum (*blanc d'Espagne*) perperam vocatum, paratur ex creta, quae in villa vicina *Villeloup* proxime sub humo reperitur; quod parandi modus p. 458. hic exacte describitur. In territorio *Remensi* multa admodum genera conchyliorum in lapide arenario p. 474. lutei coloris, et haud procul a *Trecis* cornua *Ammonis* cum aliis corporibus marinis in terra argillacea nigra reperiuntur, quorum superficies est splendide flaua, a particulis forsan sulphureis, inquit Auctor,

* L. d. 3 Iulii 1754.

Auctor, quae cum hac terra permixtae sunt. Prope *Grandipratum* et in pago *Molesmiensi* effodiuntur cor- p. 492.
pora marina, ad classem coralliorum pertinentia, maxime astroitae, et madreporae, in lapidibus albis calcariis delitescunt.

22) *Historia morborum epidemiorum anno 1754 Lutetiae observatorum, cum temperie aeris per Cl. MALOUIN **. Tres primi menses huius anni fuerunt siccioris temperiei. Maximum frigus fuit octavo Februarii, quo die liquor thermometri *Reaumuriani* descendit ad $11\frac{3}{4}$ gradum. Multi subito mortui sunt, praesertim senes. Mense Martio epidemica erat pleuritis gangraenosa cum conatibus vomendi, quae aegros paucis diebus necabat. Per emetica bilis nulla eiiciebatur; pulsus erat constrictus; tussis nulla, vel parca. Venae sectiones parum iuuabant aegros, bechica nihil, diluentia autem et purgantia vtilissime adhibebantur.

Vere temperies aeris sicca fuit. Scorbuto permulti infestati sunt. Singularis est Cl. MALOVINI observatio haec. Puella, tredecim annos nata, p. 505.
quae cum alia, ob variolas decumbente, familiariter vivebat, dolorem capitis ac renum, languorem, et anxietatem praecordiorum queri coeperat, et simul humorem biliosum ex ore et aluo reddere. Ipse confestim illam *ἀνω καὶ κάτω* purgabat, non quidem violenter, sed tamen sine intermissione, usque ad quartum diem, quo pustulae in cute erumpebant, ab omnibus pro variolis agnitae. Ille adhuc purgans remedium administrabat, quemadmodum id in morbo cutis a vitiosis humoribus facere solet. Hinc eruptio pustularum cessabat, et porro aegra per aliquot dies tanquam conualescens tractabatur. Deinde eam optime valuisse ait, et sic melius cum ea actum fuisse, quam si variolae ipsi

Bb 5 per

* L. d. 8 Febr. 1757.

per insitionem fuissent communicatae; quum humores variolosi in hac puella eo ipso tempore, quo natura eos moueret, euacuati fuerint. Simili casu hanc sententiam confirmare studet, feminae nimirum, 30 annos natae, in qua variolae quarto ab eruptione die subito per animi commotiones retropulsae disparuerant; hanc maximis anxietatibus fere oppressam emeticum, cordialibus iunctum, clysmata et purgationes releuarunt; et posthac eadem femina, licet iam aliquotanni elapsi sint, neque variolis iterum, neque alio morbo correpta est.

Aestatis admodum calidae initium humidum, finis siccus fuit. Liquor in thermometro ad 30 gradum ascendit.

Autumnus siccus magis, quam humidus dici potuit. Multi hac tempestate aegrotarunt febribus continuis, vel eruptionibus in cute, vel faucium morbis.

Annus hic inter siccos numerandus fuit, quum altitudo pluuiae non nisi 14'' 7''' deprehensa sit. Mortui sunt hoc anno Lutetiae 21337, scilicet mares 11851, feminae 9486. Nati autem sunt infantes 23140, masculini sexus 11624, feminini 11516.

23) Cl. CLAIRAUT *Commentarius de orbita apparente Solis circa tellurem, quae ipsi, habita ratione perturbationum a luna et planetis primariis, assignanda est* *.

24) Cl. DE L'ISLE *determinatio longitudinis geographicae insulae Maderae etc.* **.

25) Cl.

* L. die 9 Iulii 1757.

** L. d. 27 Nou. 1754.

25) Cl. ROUELLE *commentatio de salibus neutris, in qua duae novae classes huiusmodi salium, et phaenomenon singulare excessus acidi in illis ostenduntur. Salem neutrum* Vir Cl. appellat, qui formatus est e materia qualicunque, quacum acidum est unitum in forma concreta seu solida. Horum salium tres classes constituit, quarum primam occupant *perfecta salia neutra*, quae iustam quantitatem acidi ad p. 573. exactum usque punctum saturationis habet, et gradum solubilitatis mediocrem, velut tartarus vitriolatus, sal mirabile GLAUBERI, cet; alteram *salia neutra cum minimo acido*, quae sunt insolubilia, aut saltem perparum solubilia; tertiam denique *salia neutra cum abundante acido*, in quibus iusto maior quantitas acidi inest, ita ut acidum, quod punctum saturationis excedit, intime cohaereat et coniunctum sit cum reliquis partibus, non autem tantum illis permixtum sit. Huius postremae classis salia per facile inquit Auctor, solvuntur, comparata cum eis, quae ex eadem basi cum minimo acido formantur, adeo ut plurima eorum etiam in aere deliquescant. Jam eorum salium, quae ad secundam et tertiam classem pertinent, distinctionem a salibus neutris perfectis necessariam esse, et ad Chemiae perfectionem utilem, docere allaborat per aliquot exempla. Scilicet considerat ea salia, quae fiunt combinando acidum salis marini cum mercurio, acidum vitriolicum, cum mercurio, acidum salis marini cum regulo antimonii, acidum nitri cum bismuto, et acidum vitriolicum cum alcali fixo. Ut mentem Cl. Viri magis declarem, unum alterumve exemplum hic exponere lubet. Acidum salis marini p. 576. cum mercurio unitum non solum mercurium sublimatum corrosivum suppeditat, sed etiam mercurium dulcem sublimatum. Ille est sal neuter cum excedente acido, et propterea quatuor eius partes possunt adhuc tres partes mercurii crudi solvere, qua ipsa

ipsa solutione mercurium dulcem prodire constat. Et acidum in mercurio sublimato corrosiuo abundans non duntaxat mixtum, sed intime vnitum esse cum mercurio, ex eo, quod simul sublimentur, colligit Auctor. Denique eandem facillime solubilem esse, notum est. Mercurius contra dulcis longe aliam naturam habet, non solum si vires, sed etiam si solubilitatem spectes, quippe qui tam difficulter solubilis est, vt, secundum experimentum Auctoris, 1100 partes aquae feruentis ad solutionem suam requirat. Est ergo sal quidem medius, sed ab isto distinguendus; vnde salis neutrius cum minimo acido, vel *insolubilis*, nomen ipsi conuenire, Auctor iudicat. Similiter omnes fere materias metallicas cum quolibet acido affirmat simul praebere duplicis generis salia neutra. Idem de alcali fixo et acido vitriolico ostendere voluit exemplo postremo. Quatuor vncias tartari vitriolati, siccissimi, in puluerem redacti, cum duabus vncis olei vitrioli vulgaris quidem, sed boni tamen, commiscuit; quod non sine efferuescentia factum est. Mixtum igne reuerberii tractauit, et liquorem inde distillauit, donec vapores albi cessarent. Liquor destillatus pondere sex drachmas effecit, massa salina fusa in fundo retortae residua quinque vncias cum vna drachma. Haec massa, Auctor ait, ex aere aquam attrahit, soluta in aqua crystallos praebet, ac cum alcalinis et fixis, et volatilibus, efferuescit, tincturaeque violarum rubrum colorem conciliat, aliasque habet proprietates, quibus a tartaro vitriolato distinguitur; sed eas Cl. Auctor alia commentatione est expositurus.

26) *Observatio transitus Mercurii per Solem in nodo adscendendi die 6. Maii 1753, vna cum methodo, hinc ducendi orbitae elementa Auctore Cl. LE FRANÇOIS DE LA LANDE **

27) *Cl.*

* L. d. 19 Maii. 1753.

27) *Cl. DE PARCIEUX commentatio, qua demonstratur, aquam fluentem, quae machinae cuius, veluti molendino, aliue, agitandae destinatur, semper plus efficere per pondus suum, quam per impulsum, agendo, et rotam situlis instructam, quae lente circum agatur, plus efficere, quam si celeriter circum agatur, habito ad celeritatem et copiam aquae, respectu **.

28) *Cl. DE LA CONDAMINE commentatio de insitione variolarum ***. Elegans haec commentatio, in qua historia insitionis variolarum et factorum, quae haec praxis experta est, copiose et accurate traditur, atque omnes criminationes vel dubitationes, quas haecenus multi eidem opposuerunt partim medicis, partim ethicis argumentis, partim religionis praetextu vsi, solide refutantur; et a nobis olim iam *** laudata, et, quum in *Promptuario Hamburgensi* in germanicam linguam translata habeatur, nimis nota est nostris hominibus, quam vt plura de ea hoc loco dicere opus sit.

29) *Cl. DE PARCIEUX commentarius de experimento, quo demonstratur, rotam situlis instructam, ab aquae copia eadem agitatum, eo plus posse, quo lentius circum agatur *****.

30) *Equitis D'ARCY meditationes de machinis hydraulicis †*.

31) *Observationes meteorologicae in specula astronomica regia anno 1754 habitae à Cl. DE FOUCHY*.

32) *Cl.*

* Lecta in conuentu publico paschali an. 1753.

** Lecta in conuentu publico an. 1754 d. 24 April.

*** Vid. nostr. Comment. Vol. IV. p. 159.

**** Lectus d. 31 Aug. 1754.

† Lectae d. 14 Iunii 1755.

32) Cl. MONTET commentatio de panniculis, prope montem pessulanum paratis, ex quibus Belgae Tornam solis fabricantur. In dioecesi Nemausensi est villa, Grand - galargues dicta, quinque leucas a Montepessulano distans, vbi panniculi e cannabinis filis texti tinguntur succo plantae, quam incolae p. 688. maurelle vocant, TOURNEFORTIVS autem *Ricinoidem*, et LINNAEVS *croton foliis rhombeis repandis, capsulis pendulis, caule herbaceo* appellavit. His panniculis tinctis vtuntur Amstelodami ad fabricandum pigmentum coeruleum, *Torne Solis* nomine notum. Modus istos panniculos tingendi in hac commentatione describitur.

II.

Vfus opii salubris et noxius in morborum medela, solidis et certis principiis superstructus, a D. BALTHASARE LUDOVICO TRALLES, Medico Vratisl. atque Academ. Caesar. Nat. Cur. Adiuncto. Sectio Tertia. Vratislaviae. Sumptibus Ioannis Ernesti Meyeri, 1760. 4. Alph. I pl. 13.

Non absque voluptate Lectoribus nostris elegantissimi istius de opio continuati operis, utilitate sua nunquam destituti, summam exhibemus, cuius finem rerum harum gnari auide adhuc expectarunt omnes. Verum citra voluntatem, iste labor ita increuit, vt promissis, quae in secunda sectione dederat Noster, stare nunc non posset, sed quartam, vltimam tamen, de eodem argumento superaddere quasi cogeretur. Excusat vero Nostrum rerum copia, excusat argumenti dignitas; cuius demum finem eo maiori desiderio nosmet ipsi expectamus, quo perfectius hoc opus aestimari debeat.

Quod

Quod ad tertiam hanc sectionem spectat, ab initio statim, ante quam ipsum opus aggreditur, Noster quaedam praefixit, quae vel auctiora vel magis emendata prioribus, sectione prima et secunda expositis, addi iubet. Ipsum vero opus tribus absolvitur capitibus, quorum primum convulsiones et epilepsiam, alterum convulsivos morbos, tertiumque demum dysenteriam aliosque fluxus alui recenset, causas eorum disquirit insimulque ostendit, quid opii usus varie in iisdem praestare valeat.

Num ad consopandas vel et curandas convulsiones opium aptum remedium sit, primo hic disquiritur. Sunt autem omnes convulsiones violentae et inuitae musculorum animalium contractiones, quarum causae potiores ad tres classes, repletionem nimirum, inanitionem et irritationem reduci poterunt. Ad primae classis causas referuntur plethora, febris, inflammatio, spissitudo sanguinis, cruditates in primis viis coaceruatae, serum abundans, excretionum sanguinearum et serosarum suppressio idque genus alia. Quodsi nunc ab his causis convulsiones natae sint, omne id remedium dabit, quod expansionem fluidorum et repletionem minuit; hinc venaesectio, diluentia, attenuantia, refrigerantia et euacuantia atque cuncta, quae derivationem excitant, conveniunt. Cum autem opium humores in grauiore commotione rapiat, eosdem expandat et repletionem ideo vel inducat, vel augeat, istud proinde ad curationem nunquam exhiberi potest. Forte vero, convulsiones ab inanitione p. 10. ortae, cum causae prioribus contrariae hic sint, opio curari possunt? Certe, si huius generis convulsiones perpenderit, vnicam spem in repletibus et, quae succos sanis similes restitunt, ponendam esse, videbis. Quid itaque opium, licet expandat humores et rarefaciat, praestare hic valeret? Nonne ad breue tantum tempus hacce ratione palliativa obtinere-

obtineretur curatio? Maioris momenti videtur obiectio, si dicant, mederi opium conuulsionibus ab inanitione ortis, excretiones compescendo, cum, has eo sopiri, notum sit. Sed haec etiam non absque omni restrictione vera sunt. Nunquam enim conuenit opium, si haemorrhagiae causam suppeditant, nec etiam, vbi aliae fluxiones, opio minime obedientes, conuulsionibus ortum praebent. Ita opium nec sudores leuat, nec diabeten tollit, nec venerem, nec spermatis excretiones inuoluntarias refraenat, sed potius auget. Si vero aliquid in compescendis excretionibus opium potest, id certe in emesi nimia nimiaque deiectione aluina expectandum est: in utroque enim casu non nocebit, si sanguini etiam aliquis motus velocior et aliqua expansio inducatur.

p. 14. Quodsi vero ab irritatione orientur conuulsionibus, opium interdum in iis conuenire, negandum non est. Maxime autem id valet, vbi solum motuum vitium subest, vt in hypochondriacis, dein si dolor aut stimulus, genus neruorum acrius adficiens, adest, vel demum, si acrimonia tenuissimae molis et causticae naturae per cutis poros eliminanda est, ita tamen, vt cum opiatis talia insimul adhibeantur, quae et diluant et obtundant, stimulumque iuuoluant.

p. 16. Si epilepsiam eiusque varias species perpendamus, haereditaria primo et connata in censum venit. In hac certe opium minus confert: cum enim ea a mobilitate, teneritudine et sensibilitate neruorum dependeat, opium potius dispositionem ad morbum magis iuuat inque habitum deductum obfirmat. Alia epilepsiae species est, cuius causam in capite interno vel externo quaeres. Spectant huc laesiones capitis, humores extrauasi, ossium malae conformationes, partium membranarum indurationes et erosiones, inflammatio nimiaque
 sinuum

finuum atque vaforum repletio. Ad hanc speciem curandam opium impar est, siquidem istas causas nunquam euertere, nec etiam occasionem malo nascituro praecidere valet. Alia porro species est, quae interceptis euacuationibus solemnibus sanguineis aut serosis ortum debet. Hanc si curare velis, fac, ad consueta loca determinantur humores, cui vero fini opium raro aut nunquam respondere videbis. Alia iterum species est, quae a violenta irritatione et commotione totius generis neruosi, ab animi affectibus, doloribus acutissimis et quacunq; causa, neruos vellicante et irritante, producit. In hac sane, si ynquam, opium multum boni praestare videtur. Si enim ab immateriali causa, animi e. g. affectu, nata fuerit epilepsia solumq; motuum vitium subsit, opium tunc, pacatam menti tranquillitatem inferendo, princeps facile remedium erit. Pari etiam ratione prodest, si dolor in causa est: tunc enim per istud obtinetur, vt sensorium commune dolorem, a quo nascitur epilepsia, non sentiat. Sed magna hic prudentia opus est: manet namque causa doloris restatque nimia neruosi systematis sensilitas et mobilitas, quibus postea, motibus vehementioribus sedatis, per alia succurrendum est. Vltima tandem species est, vbi causa in externis partibus v. g. manu, pede haeret. In hac opium prorsus nihil valet, cum contra ligaturae fortes, artificialis loci exulceratio, caustica etc. multum boni praestarent. Quod ad ipsum paroxysmum attinet, opium nec ante eum conducit; siquidem causae, quae ad proximam actionem disponunt, in congestione humorum versus caput fundantur atque ideo opium causam hanc potius auget et accelerat. Sed nec etiam in ipso paroxysmo valet, quia actus deglutitionis tunc temporis impossibilis est. Neque demum, post paroxysmum opium exhibere, conuenit; remanet

enim semper a debilitato cerebro stupor et sopor, quae certe vitia opium augebit inque summum dep. 31. mum vitae periculum aegrotantem coniciet. Extra paroxysmum autem opium nunquam conducit, siquidem in plurimis epilepticis euacuatione et reuulsione opus est, ideoque opium, cum ad caput humores vrgeat et contrarium effectum praestet, exhiberi nequit.

p. 35. In altero capite, vbi conuulsivos morbos pertractat Noster, primo de opii vsu in hypochondriaco malo agit. Morbus hic spasmodicus duplicis generis esse solet: in altero nimirum materies quaedam, quam atrabilariam vocant, in visceribus abdominalibus colligitur, in altero autem, absque materie, totum genus neruosum ita mobile et irritabile deprehenditur, vt vel a leui animi affectu dira producantur symptomata. In priori euacuantia, attenuantia et roborantia necessaria sunt, in posteriori autem debilis ventriculi, intestinorum, omnium viscerum totiusque systematis neruosi tonus roborandus sanguisque languens circulus ita adiuuandus est, vt vbique liber habeatur. Sed neutri huic indicationi opium satisfacere potest: nec enim istud euacuationem nec debitam attenuationem praestat, nec etiam robur addere valet, sed, cum contrarium his praestet, causam huius morbi potius auet. Nonne vero lenimen symptomatum praestat? Ita fere primo intuitu videtur. Ast si perpenderit, praecipua fereque omnia symptomata hypochondriaca a deiecto ventriculi et intestinorum tono motuque horum viscerum peristaltico sequi et inordinato, siue morbus cum materie atrabilaria vel absque ea sit, prouenire, opium sane, actionem fibrarum motricium in canali alimentorum deiiciens. motumque segniozem efficiens, pro hoc quoque scopo neutiquam conuenire, recte iudicabis.

Eadem fere et de vsu opii in malo hysterico, p. 44. morbo, praecedenti analogo, valent. Hicce enim morbus spasmodico-conuulsiuus non ab vtero male affecto, licet interdum etiam aliquid ad eum producendum conferat, sed ab ataxia spirituum maleque affectis neruis, per viscera abdominis dispersis, dependet. Laudarunt quidem permulti in paroxysmo hysterico opium, id tamen omnibus feminis promiscue exhibere, omnibusque symptomatibus destinare, non conuenit. Inter praecipua, quae in paroxysmo obseruantur, symptomata, cuiuscunque partis dolor immanis, aut vomitus enormes, aut diarrhoea opii vsum indicant. Tunc certe, si vnquam, ab opio expectes iuuamen, siquidem omnia alia remedia conuulsione ventriculi prius excutiuntur, quam agere in eundem queant. Attendendum vero est, vtrum vomitus a colluue vitiosorum humorum sit, in quo casu ad opium statim confugiendum non est; an potius iste inanis sit et a solo motuum vitio dependeat, vbi sane opium plura praestabit. Pari quoque ratione egregie conducit opium, si colicae hystericae, diris interdum vomitionibus stipatae, aegrotantes excruciant, in quo casu oleum amygdalarum dulcium, cum opio coniunctum dolorem leuat. Non nocet etiam opium, si vomitus, colici dolores aliaque symptomata febrem aemulentur stisque temporibus recurrant: tunc enim opium facit, vt febris ista neruosa vel tollatur, vel praecaueatur. In conuulsione demum et epilepsia hysterica, si solum motuum vitium adest, plurimum iuuat opium; si vero isti motus conuulsiui congesti versus caput sanguinis effectus sunt, venaesectio locum habebit, nec vnquam opium. Quanquam vero negandum non est, opium interdum hysterics conducere, id tamen semper caute exhibendum est. Nunquam enim eo ipso vera morbi radix attingitur, tonusque

ventriculi et intestinorum, in quae semper actionem suam primariam exercet, debilitatus iam eo magis infringitur, quapropter tonica, quantum fieri potest, et martem in primis et corticem Peruvianum prius exhibere praestat.

P. 64.

His de conuulsivis morbis vniuersalibus expositis, particulares nunc motus conuulsivos Noster considerat primoque de vomitu agit. Huius causa multiplex est: si etenim a cruditatibus, in ventriculo coaceruatis, oritur vomitus, iste potius vel vomitoriis adiuuandus est, vel aluum clementia vsurpanda sunt, posthac autem tonica et aromatica exhibere conducit, ideoque opium, contrarios his effectus exserens, neutiquam hoc in casu valet. Si deinde ab acris venenis corrosivis aut validioribus purgantibus et emeticis, nimia dosi aut minus opportuno tempore exhibitis, vomitus oritur, opium exhibendum non est. Licet enim ob compescendos spasmos indicetur, id tamen neutiquam conuenit, siquidem acris ille stimulus, inuoluendus aut eliminandus omnino, opio quasi includitur, huiusque actione finita, peior vomitus redit. Minime etiam conducit opium, si a tenui acri materie, in humorum massa habitante, et versus exteriora ableganda, circa ventriculum vero moras neſtente, vomitus prouenit. Cum enim ista materie plerumque dispositio ad inflammationem inducatur, vt in variolis, morbillis, febribus acutis obseruatur; opium sane, causam minime remouens, exhiberi nequit, sed antiphlogistica eligenda sunt. Si vero ab humore arthritico retrocedente vomitus oritur, opium, cum circulum sanguinis non debilitet, sed potius, eodem vegetiori reddito, perspirationem et sudorem moueat, opium conuenire videtur. Cautione tamen et hic opus est seduloque attendendum num subiecta infirma sint, numque acre arthriticum nimis alte infederit

ventriculi

ventriculi tunicis labemque visceri intulerit, vbi sane opium iuuare nihil potest. A vasis ventriculi, sanguinem coaceruatum libero motu non transmittentibus, nimis oppletis, diductis, obstructis et varicosis si oritur vomitus, vt in suppressione haemorrhoidum fluxuque mensium fieri solet, opium, congestum sanguinem magis rarefaciens ideoque vasa magis implens nunquam prodest, sed suppressionem confirmat. Si a vasis ventriculi constrictis in succiplenis et plethoricis vomitus oboritur, qualis a potu frigido post exaestuationem subito ingurgitato deprehenditur, opium ob laxandum spasmum, dummodo relaxantia clysmata, saponacea acida, diluentia, nitrum extusque calida simul applicentur, conuenire videtur. Si autem ab inflammato ventriculo vomitus prouenit, opium ob acrem et irritantem vim exhiberi prorsus nequit, excepto eo casu, vbi vomitus inflammationem antecedit, in quo certe, opio caute dato, optime interdum praeoccupari poterit inflammatio. A solo motu inordinato liquidi neruorum si oritur vomitus, opium saepe praestat opem. Ita iis conducit, qui curru vecti facile vomunt, vel vbi ab imaginatione vomitus est, vel vbi a terrore subitaneo enatus fuit. Ab iracunda animi commotione autem si oritur vomitus, opium ad compefcendos spasmos conuenire quidem videtur, sed praestat talia exhibere, quae acrimoniam biliosam, quam tamen opium non infringit, corrigant vel e corpore eiiciant. Tandem etiamnum notandum est, opium non exhibendum esse, si debili laxaque neruorum fabrica homines instructi sint, licet et in his a sola spirituum anomalia vomitus ortum trahat. Si a neruis ventriculi ob consensum per partes alias, morbo suo proprio laborantes, affectis vomitus nascitur, opium non conducit; sique demum a vitio in solidis ventriculi circa cardiam vel maxime

pylorum haerente, suppuratione, scirrhus vomitus oritur, opium miserimum solamen adfert, nec raro nihil iuuat. Criticum autem vomitum opio oppugnare, periculosum est, nec indicationi respondet.

P. 97. Affinitatem quandam cum vomitu alit singultus, cuius causas omnes vel ad repletionem vel ad inanitionem vel ad irritationem Cl. Auctor refert. Singultum ab ingurgitatione nimia opio compescere, indicationi contrarium est, cum de euacuatione hic cogitandum sit. Ab inflammatione ventriculi, oesophagi, diaphragmatis ortus singultus et febre stipatus curationem morbi inflammatorii et antiphlogistica remedia desiderat, ad quae autem opium referendum non est. In singultu ab excretionibus suppressis, mensium v. g. haemorrhoidumque fluxu suppresso orto melius a restitutione suppressae excretionis pendet, sine qua opium vix iuuat. Si singultus ab acrimonia ingestorum oritur, non opium, sed talia, quae acrimoniae aduersantur, exhibenda sunt. Nihil etiam valet opium, si vermes singultus causam dant; hi enim peculiaria remedia poscunt et per euacuantia expellendi sunt. Si drastica purgantia et emetica vel venena caustica singultum producant, demulcentibus et oleosis prius exhibitis optime opium conducit. Si acrimonia, humorum massae inhaerens, ad ventriculum delata singultum parit, excretio congruis remediis restituenda et ad sua loca acre inuitandum est. A dolore partium, ventriculo et diaphragmati vicinarum, ortus singultus, non nisi principe morbo rite oppugnato, abigitur; qui vero a mobilitate neruorum et ataxia spirituum oritur, hic, determinationem spirituum mutando vel et motum ipsum copiosius affluentium inhibendo curatur, quapropter opium, quod ad posteriorem modum spectat, aptissimum locum inueniet. Violentum vomitum aut diu
durantem

durantem si sequitur singultus, non nisi remedia vomitus praegressi valent. Cum febre intermittente complicatus singultus nunquam opio curandus est. Singultus a refrigerio calidum regimen et remedia calefacientia et aromatica requirit, hinc opium, calefaciens et spasmis crispatis fibras insuper relaxans, conueniens iudicatur. A luxatione, distorsione et fractura costarum inferiorum aut cartilaginis xiphoidis obortus singultus manum chirurgicam, nec vnquam opium postulat. A denudata tunica ventriculi villosa si oritur singultus, opium, non nisi demulcentibus et oleosis praemissis, prodest. Singultus ab aphthis, tum nascentibus, tum deciduis, non opio, sed in priori casu relaxantibus et emollientibus, in posteriori autem oleosis et demulcentibus tractandus est. In singultu, a laesionibus cerebri orto, opium, humores ad caput determinans, nunquam prodest. In singultu a pure et ichore gangraenoso vel in ventriculo genito vel resorpto et ad ventriculum deposito, opium nihil prodest. Ab inanitione si prouenit singultus, excretionem urgente cum replentibus opium simul adhiberi potest. In chronico tandem singultu, vitia neruorum diuturna malamque conformationem partium et indurationem earum pro causa habente, praeter miseram curationem palliatiuam opium sane nihil praestat. In genere tamen notandum est, vehementissimum singultum, aegri vires prosternentem aut grauius malum inducentem exigere, vt, nisi causa morbi ocyus auferri possit, ad opium statim confugiatur.

Ad tussim pergunt Noster. Haec, quae semper p. 123. irritationis neruosae membranae ideam inuoluit, vel idiopathica est, si in ipsis respirationis organis causa haeret, vel symptomatica dici solet, cuius causa in distitis locis habitat perque consensum neruorum ad pulmonem propagatur. Si ab inspiratis irritan-

tibus oritur tussis, vapores ex aqua et lacte ore hausti conducunt, posthac autem opium exhibere, conuenit. Si peregrina in asperam arteriam illabuntur corpora, ea vel tussi reiciuntur vel si ob molem reici nequeunt, mortem producant; in utroque casu opium nihil valet. Si a siccitate tracheae in morbis continuis et inflammatoriis tussis produci- tur, aer inspiratus per artem tepida humiditate praeg- nans redditus, cum antiphlogisticis insuper exhibitis, optimum remedium dat, opium autem, febris causam augens, nocet. In tussi catarrhali, quae ab acri tenui fe- ro, tracheam sollicitante prouenit, optime medicatio succedit, si mane purgans mannatum sumitur, a meridie autem potiones demulcentes et emulsiones, acre temperantes, atque remedia, diaphoresin et diuresin mouentia in usum vocantur. tandem vesperi, post tepidum pediluuium, opium exhibetur. In tussi pectorali humida habituali, vbi crassum visci- dumque sputum accumulatum reicitur et ob hanc causam nutritionis defectus metuendus est, diaeta conueniente et nutriente commendata, materies mobilis reddenda et per purgantia educenda, tan- dem pulmonibus robur conciliandum est, opium vero ad tumultuantes motus, vesperi interdum compescendos summa cum cautione exhibendum est, siquidem in hac tussis specie suffocationem minari potest. In tussi epidemica constitutionis epidemicae ratio indaganda est, inde, cum ea sibi non semper similis sit, vix definiendum, vtrum profit an noceat opium; nocet tamen semper, si febris aut inflammatio simul cum tussi coniungan- tur. In tussi ab acrimonia humorum princeps morbus curandus est, tuncque semper ponderan- dum, an morbus ipse opium ferat. Sique a retro- pressa quadam materie v. g. scabiosa, arthritica tussis dependeat, reuellentia quidem et attrahentia ad loca, quibus antea insedit materies, primaria remedia

remedia sunt, neque tamen in his speciebus opiata reformidanda sunt. In tussi plethorica opium, cum sanguinem rarefaciat atque acre et aromaticum remedium fit, abesse debet. In tussi stomachali opium nocet semper; digestionem enim inimicum habetur, fibrasque motrices totius canalibus alimenterum sensu et motu priuat. Simili ratione et nocet opium in tussi habituali cachectica, a tussi stomachali diutius durante nata: ob laesam enim digestionem acres viscidique succi in humorum massam inducuntur, ad pulmones deferuntur ibique tussiculosam irritationem pariunt. Tussis hypochondriaca, cuius causa in intestinis omnibusque imi ventris visceribus, debilitate et obstructione laborantibus, quaerenda est, nunquam opium fert, sed in ea principis morbi ratio habenda est. At conuulsiva tussis opium admittit; coercet enim motus animales, obtundit sensum stimuli, nervos laryngis, asperae arteriae et bronchiorum vellicantis, summamque glottidis stricturam relaxat: in tenerioribus tamen usus eius circumspetus omnino esse debet. In rheumatica demum tussi quousque et sub quibus cautionibus locum habeat opium, capite de rheumatismo expositum est. Quamuis autem plures, haecenus memoratae tussis species opium vix admittant, in genere tamen notandum est, et in iis quoque, quae opium non ferunt, ob vehementiores, quos tussis haud raro producit, motus et ob metum grauiorum inde enascentium morborum laudatum istud remedium exhibendum esse, ita tamen, vt venaesectio praemittatur semper, qua quippe instituta tutus omnino opii habetur usus.

Asthma in genere consideratum, opii vsum p. 151. vetat. Eo enim sanguinem rarefieri, molem mouendorum augeri et respirationem difficiliorem reddi, experientia docet. Quid ergo boni expectan-

dum in asthma, cum causae huius isto remedio auctiores reddantur. Dicunt quidem non in omni asthma, sed in aliquibus tantum speciebus bonum ab opio expectandum esse effectum. Certe, si quid praestat, id tantum in ea specie valet, ubi sola ataxia spirituum asthma producit, quod tamen et tunc quoque absque cautione suscipiendum non est. In conuulsivo vero asthma, in quo a nonnullis tanti aestimatur opium, istud sane vel nihil iuuat, vel mitigatorium tantum remedium est, tuncque non nisi miserum solamen adfert, et usu continuato non raro grauius malum excitat; vno tantum casu excepto, ubi asthma conuulsivum a materie retrograda, scabiosa, purpuracea, scorbutica aut vlceribus retropressis aut a frigore pendet, in quo sane casu opium, diaphoretica vi praeditum usum aliquem praestare quidem potest, sed non nisi caute exhibendum erit.

p. 164. In palpitatione cordis causas si perpendamus, opium raro locum habere, animaduertimus. Conducit istud, ubi tenuis acrimonia ad exteriora determinanda est, ubi excretiones quaedam compescendae sunt atque ubi sola mobilitas, ut in hypochondriacis et hysteris peccat, et ubi spasmi et flatus ac dolores non inflammatorii urgent; in reliquis speciebus remedium istud nocet semper, maxime autem, quando organica vitia subsunt, atque inter ea aneurysma peccat vel polypus palpitationis causa est.

p. 172. Tertio demum capite opii usum in dysenteria aliisque fluxibus aluinis perpendit Noster, variisque primo auctorum de opii usu sententiis recensitis, ipse nunc morbum hunc considerat eiusque causam proximam acrimoniam tenuissimam, causticam biliosam esse, eximiumque in curatione eiusdem euacuantium usum haberi, ostendit. Cum autem acre illud irritans per aluum expellendum sit, opium
vero

vero id non expellit, sed retinet, idemque nec destruit, nec inuoluit, nec etiam, solo dolore excepto, omnes illius effectus impedit, primo statim intuitu istud remedium noxium habendum esse videtur. Ast si vrgentissimum dysenteriae symptoma, dolorem, perpendas, qui sanguinem et humores ad partem affectam violenter attrahit et febrem, syncopen, inquietudines, phrenesin aliaqua grauiora symptomata producit, opium sane necessarium habetur et nunquam nocere poterit, si simul demulcentia et euacuantia vsurpentur, hisque demum dictum remedium et interponatur et subiungatur. Sique vehementissimum illum fluidorum affluxum et effluxum atque spasticum illum et conuulsium in solidis sensilissimis conatum perpendamus, opium, vt egregie Noster exponit, potu tantum emolliente et lacteo largiter hausto elotisque intestinis per oleosum clyfma, mature etiam adsumi alteroque die rhabarbarum et manna felici cum successu propinari possunt. Neque enim generosa etiam dosi datum opium fluxum illum tollit, sed refraenat tantum et paulisper coercet. Imo vero, morbo iam adulto aut enatis statim, ob summam acrimoniae virulentiam, doloribus summis, sanguineque, deiectionibus numerosissimis praegressis, sincero et copioso effluente, nonnisi blandissima lenientia et opiata quantocyus exhibenda omniaque euacuantia, ne rhabarbaro quidem et manna exceptis, intermittenda sunt. In eo namque casu vel leuissimus stimulus nocet et malum grauius reddit, imo mortem accelerat. Sique demum dysenteriae malignae febribus putridis occurrant, corticem Peruuianum cum opio coniunctum exhibere conuenit, a quibus tamen abstinendum, si febris acuta inflammatoria eam comitetur.

De cholera, de qua Cl. Auctori nunc agendum esset, nihil addere Nostro placuit, cum peculiari scripto atrox iste morbus descriptus habeatur, cuius summam nos alio tempore * exhibuimus.

In diarrhoea opium a nonnullis maxime laudatur; cum autem illo fluxu morbi non raro minuantur, iste, vtpote salutaris, opio compescendus non est. Sin vero fluxus perpetuus fere est et laudabiles succi simul efferuntur viresque inde franguntur, absque damno iste sibi permitti non potest. Verum cum causae diarrhoearum variae sint, variamque curationem exposcant, in certas classes eas Noster distribuit et opii vsum exponit. Diarrhoea a purganti draastico excitata et hypercatharsis dicta, solo lacte tepido hausto posteaque mero opio sumto curatur, theriaca autem, ob calidiora admixta improbatur. In diarrhoea, quae a cruditatibus vel a laxitate intestinorum dependet, opium plane interdicitur; in priori namque euacuantia, in posteriori autem adstringentia optimam medelam praebent. Quae vero a mobilitate neruorum, absque omni materiae vitio prouenit, ea quidem opium requirere videtur, sed praestant aromatica, neruina et roborantia; ad opium vero non nisi necessitate urgente confugiendum est. In diarrhoea indigestorum seu lienteria, dein in diarrhoea chymosa et chylosa, quae coeliacus fluxus nuncupatur, inque ea demum specie, vbi per aluum larga satis copia mucosa et pituitosa excernitur materies, opium prorsus nocet: in primo enim casu amara, aromatica et roborantia, in secundo tertioque autem resoluentia et euacuantia tandemque tonica indicantur. Si a sero in corpore abundante prouenit diarrhoea, promotione potius, quam consopitione ea indiget, tandem roborantia requirit; quae vero diu durauit, ita vt vires frangantur, ea adstringentia et aromatica, si nulla adsint tormina, his vero praesentibus, anodyna postulat.

vid. Comment. nostr. Vol. II. P. IV. p. 685.

postulat. Aliter vero se habere videtur diarrhoea ferosa, quae a perspiratione suppressa dependet. Cum enim ea sudore excitato haud raro curetur, quaeritur inde, an opium diaphoreticum huic fini aequè inferuiat? Licet vero haec diarrhoeae species opium optime ferre videatur, requiritur tamen, ut quisquiliae, in intestinis stabulantes, prius eiiciantur. Diarrhoea biliosa opium non fert, sed euacuantia, acidula, saponos acidos vegetabiles, tandem, diu his usurpatis, nec cedente malo, adstringentia, vel, si tormina vrgent, anodyna requirit. In diarrhoea, in qua serum sanguineum, loturae carniū simile excernitur, quaeque hepaticus fluxus nominatur, licet raro admodum contingat, nunquam tamen opium permittitur, sed polychrestus semper in eo rhabarbari acidularumque martialium usus est. In diarrhoea cruenta, quae, quod sine torminibus et sine tenesmo est, a dysenteria differt, opium nullum plane locum habere potest, siquidem dictus fluxus ut haemorrhagia considerandus est, eademque omnia ibi valent, quae de usu opii in haemorrhagiis dicta sunt. Diarrhoea atrabilaria, quae critica est, opii omni- p. 247.
umque adstringentium usum interdicit et euacuantia requirit, eo tantum casu excepto, ubi nimia copia nimioque impetu ad intestina ruit materies, in quo anodyna interponenda sunt; in symptomatice autem, intensissimis torminibus stipata ab opio nullum fere solamen expectandum est. In diarrhoea purulenta et ulcerosa, siue pus in ipsis intestinis haereat siue aliunde eo deferatur, opium partim nihil iuuat partim valde nocet. Diarrhoea colliquatiua, quae a putrida humorum indole oritur, omnia artis molimina eludit; quare opium quoque in ea nihil valet: quae vero post usum remedium mercurialium euenire solet diarrhoea colliquatiua, ea optime curatur opio, cum nullum

nullum pharmacum mercuriali veneno conuenientius opponi possit, quam cum emollientibus opium. Diarrhoea, quae a retropulsa materie acri, v. g. arthritica oritur, si per blanda euacuantia non sistitur et effusior redditur, theriaca et diascordio componi debet, cum opiata ad exteriora materiem propellant. Diarrhoea febrium spontanea, quae in principio morbi obuenit seque per signa sua a symptomatica distinguit, non compescenda, sed adiuuanda est. In critica autem sollicitate cauendum est, ne minus opportuna et damnosa cohibitione ea turbetur. Quodsi vero fluxus nimius sit et vires vere destruat, ad opium confugiendum est.

In symptomatica diarrhoea ad opium statim confugere non licet. Id enim, quod in canalem alimentorum depositum excernitur, crudum est et acrimonia sui generis peccat, hincque si reprimatur, in sanguinem remeare visceribusque noxam inferre potest. In genere autem notandum est, opium toti febricitatae, in se consideratae, nequaquam conuenire, sed eam augere omniaque symptomata grauiora reddere. Nocet in primis opium in ea symptomaticae diarrhoeae specie, quae praesente sanguinis diathesi inflammatoria oritur aut quae ab acrimonia biliosa, in intestina confluenta excitatur: in priori enim casu antiphlogistica inque posteriori eadem et demulcentia, auenacea, subacida aliaque eiusmodi et in primis nitrum profunt. Nunquam etiam proficuum aestimatur opium in ea diarrhoeae specie, quae declinante iam morbo a sordibus, vomitorio sub initium febris licet indicato, eo tamen non repurgatis oritur: tunc autem vel vomitorium vel aluum blande laxantia conducunt. In diarrhoea, quae nitratis, acidis, syrupis saponaceis et emulsionibus largiter vsurpatis superuenit, inter vsum iusculorum ex cerealibus, nitrosis pulueribus fluida tepida superbibere absorbentia et
 potus

potus calidos exhibere et clysmata demulcentia iuvare praestat. Hac medela non sufficiente externe theriaca cum vino rubro applicanda tandem et opiata exhibenda sunt. Si diarrhoea febrium a denudatione corporis et inde orta transpirationis suppressione oritur, potus calidi et epithemata calida, exterius applicata, profunt, opiata vero, non nisi torminibus vrgentibus, exhibenda sunt. In diarrhoea, quae ab aphthis decidentibus oritur viresque morbo iam depressas magis debilitet, iusculis tenuibus auenaceis, lacte, rheo tosto, corticis peruviani decocto etc. prius vsurpatis, ob dolorosas sensationes partium denudatarum papauerina, hisque nihil iuantibus, opium exhibere, non dubitandum est. In diarrhoea tandem a putredinosa corruptione viscerum post inflammationem nata, neque opium, neque vllum remedium praestare quidquam valet.

III.

IOH. ANTON. SCOPOLI Ph. et M. D. Ciuitatis Idriae Physici, Flora Carniolica; exhibens plantas Carniolae indigenas, et distributas in classes naturales, cum differentiis specificis, synonymis, locis natalibus, nominibus incolarum, obseruationibus selectis, viribus medicis. Viennae sumpt. Ioh. Th. Trattner. 1760. 8 mai. Alph. I. plag. 16 $\frac{1}{2}$.

Floristae officium laudabili studio sustinuit adimpleuitque Cl. Auctor, dum systematico ordine plantas, Carniolae habitantes, disposuit, generum praecipuos characteres annotauit, species genuinis nominibus insigniuit, easque sollicite a varietatibus separauit, selectissima synonyma, ea imprimis,
quae

quae post TOVRNEFORTIVM inuenta fuerunt, omiffis antiquorum omnibus, vbique adduxit, loca natalia diligenter annotauit, vernacula nomina adpofuit, immo et descriptiones breues, fed quae differentias fpecificas fatis exprimunt, fingulis fere fpeciebus adiunxit, viresque medicas multarum ftirpium, et quidem vix alias, quam a fe ipfo faepius obferuatas, addidit.

Ordinem fystematicum naturalem magis, quam artificialem, adfumfit claffesque partim a LINNAEO, ROYENO aliisque mutuatas, partim nouiter conftitutas triginta tres conftituit; quo itaque huius quali noui fystematis ordines patefcant, fequens fchema addamus:

<p>Cl. I. Fungi.</p> <p>II. Algae.</p> <p>III. Mufci.</p> <p>IV. Filices.</p> <p>V. Inundatae.</p> <p>VI. Piperatae.</p> <p>VII. Gramina.</p> <p>VIII. Calamariae.</p> <p>IX. Lilia.</p> <p>X. Satyria.</p> <p>XI. Fructiflorae.</p> <p>XII. Blattariae.</p> <p>XIII. Afcyroideae.</p> <p>XIV. Umbelliferae.</p> <p>XV. Stellatae.</p> <p>XVI. Gymnomono-
spermae.</p> <p>XVII. Coniferae.</p> | <p>XVIII. Amentaceae.</p> <p>XIX. Oleraceae.</p> <p>XX. Tricoccae.</p> <p>XXI. Contortae.</p> <p>XXII. Afperifoliae.</p> <p>XXIII. Verticillatae.</p> <p>XXIV. Perfonatae.</p> <p>XXV. Columniferae.</p> <p>XXVI. Succulentae.</p> <p>XXVII. Caryophyllei.</p> <p>XXVIII. Nafturtia.</p> <p>XXIX. Papilionaceae.</p> <p>XXX. Anomalae.</p> <p>XXXI. Multifiliquae.</p> <p>XXXII. Gymnopoly-
spermae.</p> <p>XXXIII. Calycifibrae.</p> |
|--|---|

In generibus inferioribus conftituendis plerumque quidem LINNAEVM fecutus fuit, non tamen aliorum inuenta neglexit, potius quandoque ab eodem feceffit, vt in *Filicibus*, ex GLEDITSCHII obferua-

obferuationibus ordinatis, immo nonnulla ipfemet mutauit. Ita *Nasturtia*, fiue Tetrapetalas filiquofas p. 510. relicto fructu aliisque characteribus praecipue ex glandulis, bafi ftaminum vel petalorum adfidenti- bus, vel deficientibus nouo modo ordinauit, eorum- que genera conftituit; inter filiculofas fcilicet at- tribuit *Cochleariae*, quorſum et *Myagrū* et *Dra- bam* retulit, glandulas nullas, *Lepidio* glandulas duas ftamen quodque minus ſuſtinentes, *Thlaſpi* glandulas quatuor, inter ftamina maiora et minora poſitas, *Lunariae* totidem vtrinque vnam inter ftamen minus et ſtylum, vtrinque aliam inter cali- cem idemque ftamen. *Bifcutellae* glandulas ſex, vnam vtrinque inter ftamina maiora, et vbique vnam inter quodque ftamen maius minusque co- haerentem. Inter filiquofas; *Sifymbrio* glandulas duas, vtrinque vnam ad baſin ſtaminis minoris; *Alliariae* totidem, vtrinque vnam cingentem baſes ſtaminum maiorum. *Dentariae* totidem, vtrinque vnam inter calicem et ftamen minus; *Turritidi* quatuor, vtrinque vnam ſuſtinentem ftamen minus, et aliam vtrinque inter ftamina longiora et calicem. *Eryſimo* glandulas quatuor diſtinctas, vtrinque vnam ad latera ſtaminis minoris, vt in *Thlaſpi*, *Rorippae*, generico Gesneriano nomine, quo *Si- ſymbrium paluſtre repens naſturtii fol.* TOURN ſiſtit, glandulas quatuor; vt in *Eryſimo*, ſed cohaerentes; *Hesperidi* totidem, vnam vtrinque inter ftamen minus et corollam, et aliam vtrinque inter ftamina maiora et calicem. *Sinapi* quatuor, vnam vtrinque inter ſtylum et ftamen minus, et aliam vtrinque inter ftamina longiora et calicem; *Cardamine* ſex, vtrinque duas inter ftamen minus et maius proxi- mum, aliam vero vtrinque inter ftamina maiora et calicem; *Barbareae*, quae *Dentaria heptaphyllos bac- cifera* C. B. Pin. eſt, ſex, vt in *Rorippa*, ſed eae, inter quas ftamina minora prodeunt, cohaerent in-

Tom. IX. Pars III. Dd vicem;

- p. 189. vicem. Inter Gramina nouum genus, *Airae* proximum, spiculis bifloris, sed ab ea diuersum calicis gluma vtraque aristata, petalo maiore tribus inaequalibus aristis terminato, minore vero bicorni, cornubus aristatis, constituit, illudque in honorem LEONH. SESLERI M. D. qui in vrbe Veneta ad insulam S. Elenae ditissimum hortum botanicum coluit,
- p. 199. *Sesleriam* appellauit. *Bromum* vero et *Festucam* coniungi omnino posse affirmauit, cum aristae ab apicibus petalorum insensibiliter et eo vsque recedant, donec dorsales fiant, hinc *Festucam* reiecit, et sequentes *Bromi* characteres tradidit: Calicem biglummum muticum vel aristatum, spiculam plures, quam duos flores, habentem, petala duo oblonga, exteriori semper aristato. *Tremellae* Dillenianum genus ambiguum, immo illud, vt cum *Lichen-agarico* MICH. fecit LINNAEVS, a stirpium numero prorsus separandum esse asseruit, quod, vt retineret, vnanimis modo botanicorum consensus effecit. In muscorum ordinandis inprimis speciebus varia quidem mutauit, DILLENII vero genera vtplurimum
- p. 134. retinuit, et de *Polytricho* inprimis monuit, eius species non bene a LINNAEO *Mniis* et *Bryis* associatas fuisse, et siue scyphi illi, *Mniis* attributi adsint vel desint, *Polytrichis* annumerandos esse scripsit omnes muscos; quorum capsulae calyptra villosa teguntur. *Saniculam* et *Astrantiam* coniunxit, easque plantas ob vires vulnerarias vnicum naturale genus constituere asseruit, idque eo magis, cum umbella variet, et femina glabra per gradus scabra tandemque alata fiant. Ita et inter *Sherardiam*,
- p. 336. *Asperulam*, *Galium*, *Valantiam* et *Rubiam*, nullos inuenire limites potuit; *Sherardiae* quippe notam insufficientem *Valeriana* et *Scabiosa* docent, asperitas fructuum per gradus imminuitur, nec in aliis, vt *Datura* et *Dauco* assumitur, nec fructus mollis et hecus, vbi noris fabrica conuenit, genera diuersa constituit,

constituit, et sexum denique nullibi diuersa genera
 facere *Lychnides* et *Rumices* probant; *Gallii* itaque
 communis character erit: calix exiguus persistens,
 ouario impositus, corolla tubulosa, patens, fructus
 globosus infra receptaculum, vno semine vtrunque
 foetus. *Betonicam* et *Sideritidem* calice et corolla p. 461.
 summam affinitatem habere, LVDWIGIO quidem
 concedit, attamen vtrumque genus retinuit, et
Betonicae verticilla foliis flores distinguuntibus, in-
 structa, *Sideritidi* vero flores nullo folio distinguente
 bracteatos tribuit, *Stachydem* autem galea integer-
 rima et staminibus pilosis ab vtroque genere differre
 assumit. Ita et *Lanium*, *Galeopsis* et *Ballote* calice p. 466.
 et corolla maxime conueniunt, separata vero reti-
 nuit, et essentiam *Lanii* in denticulis, qui e late-
 ribus labii prope faucem oriuntur, cavitare caren-
 tibus, *Galeopsidis* in denticulis iisdem cavitare
 donatis, et *Ballotis* in denticulis illis plane deficien-
 tibus posuit. In *Sedi*, *Alfines* et *Lychnidis* generibus
 HALLERVM et LVDWIGIVM secutus fuit. *Geni* p. 534.
stam et *Spartium* separauit, monuit tamen ex legibus
 methodi naturalis separari non debere. *Dorycnium* p. 536.
 autem *Lotis* adiecit, ex illa, vt scripsit, lege, qua
 ex *Hedysaro*, *Coronilla* et *Hippocrepide* vnum genus
 construi deberet. *Sagittariam* et *Alisma* seorsim p. 560.
 quoque proposuit, verum posteriori generi prius
 potius addi, et *Alisma floribus monoicis, foliis sagit-*
tatis acutis dici posse, e contrario autem antequam p. 567.
Hepatica ad *Anemonem* referatur, plura alia genera
 mutanda esse monuit.

Haec de generibus dicta sufficiant; quaedam
 nunc et speciminis loco de speciebus addamus. In
 genere monemus, specifica nomina, recentioribus
 vsitata, saepissime mutasse inque horum locum noua
 apposuisse, vti facile in Graminibus, Muscis, Li-
 chenibus et Fungis apparebit disquirentibus. Fungos
 prae reliquis studiosius disquisiuit, plurimosque, ab

- aliis pro speciebus venditos, pro varietatibus modo proposuit descripsitque, alias vero, ut nouas, nec dum descriptas, species annotauit; speciatim *Agaricos* sedulo collegit, examinauit, ordinauit et sub 46 speciebus plurimas varietates reduxit. De *Boletis*, quos cum GLEDITSCHIO adsumpsit, ut varietates innotescant, non modo colorem pilei, tubulorum, stipitisque considerandum, sed frangendum etiam esse pileum et obseruandam carnem, vtrum ab aeris attactu naturalem colorem mutet, et qualem induat, an vero immutatum retineat, Cel. Auctor notauit. Inter *Lichenes crustaceos* nouas proposuit
- p. 84. species, a MICHELIO et DILLENIO non memoratas, quas constituunt superficies lapidis cuiuscunque diuerso colore tincta; eam tamen pro crusta inorganica habuit, impalpabili et lapidea; namque in colorata ea lapidis parte excauata apparent. Foueolae, quae modo plenae sunt tartarea et decolore substantia, modo autem diuersum a subiecta crusta colorem habent, nullaque alia materie repletae apparent. Et licet Cl. Auctor dubitet ipse, an eiusmodi tuberculosae lapidum superficies verae sint plantae, aut potius lapideo quodam concremento repletae foueae, tamen interproducta regni vegetabilis collocare voluit, quippe talia, quae mediam indolem plantas inter et lapides habeant.
- p. 95. *Lichenes* etiam coralloideos diligenter se obseruasse, seque vidisse cornicula simplicissima in ramosa, pyxides solitarias in proliferas, tubercula coccinea aut sessilia in fusca et stipitata, nudos stipites in squamosos, minusque ramosos in ramosissimos degenerasse monuit; hinc imitari noluit alios botanicos, qui verissimas varietates pro speciebus venditarunt, potius coralloides aliter disposuit ordinauitque, immo scripsit: Vnicam Lichenis coralloidis speciem a Deo fuisse creatam, ex qua reliquae
- p. 172. omnes natae fuerunt. *Equiseta* cum quoad varias aetates

aetates, diuersamque natalium locorum indolem varie ludant, et in synonymis ordinandis maxime dissentiant scriptores, illorum species aut non rite definitas, aut non tot esse, quot huc vsque assumptae sunt, Cl. Auctor existimauit; hinc, donec certiora prostant, duas tantum species, caule laeui et sulcato distinctas assumpsit. Ex eadem enim radice caules nudos non floriferos, caules supra medium frondosos non floriferos, caules nudos floriferos et caules frondosos floriferos enatos obser- p. 214. uauit. *Caricum* ordines et species non cum LINNAEO desumpsit a spicarum indole, quippe quae maxime variare soleant, sed ex culmo, quem mutationibus longe minus obnoxium esse vidit. Tres *Euonymi** species, a LINNAEO con- p. 325. iunctas, seorsim proposuit, *Persicariam* vero mitem p. 421. *urentemque*, nec non *Prunellae* species quatuor, ab p. 460. HALLERO assumptas, coniunxit et s. p.

Vires denique plantarum medicatas saepissime annotasse Cl. Auctorem monuimus; ita *Lichenem* p. 102. *pulmonarium* in haemoptysi prodesse, *Asparagi* syl- p. 238. vestrem radicem ex arenosa loci natalis indole ab heterogeneis pinguibus et glutinosis particulis, quae diuretico scopo minus fauent, liberatam, fatiua longe praestantiorem esse; *Bryoniae* radice trita, p. 267. eaque sola, vel cum aceto remixta, diu saepiusque externe applicata, contumaces viscerum abdominalium obstructions, inprimis a peruerso corticis Peruuiani vsu enatas, feliciter profligasse; *Sanguis-* p. 279. *orbae* vulgaris radice puluerem in dysenteria sub finem ad drachmam in vino rubro datum, profuisse; *Lysimachiae*, *Nummulariae* dictae, folia sola, extrinsecus applicata, vlcerosam tibiam sanasse, ipse

D d 3 exper-

* Non vero est, quod mirum videatur Cl. Auctori, *Euonymum* ad pentapetalos flores amandasse BOEHMERVM, ipsi enim latifoliae speciei plerumque corollam quinquesidam tribuit, et exoticae species omnes quina gerunt petala.

- p. 306. expertus fuit. *Veronicae* officinalis decoctum, pauco aceto admixtum, per infundibulum ore exceptum, in catarrhali suffocatione multum valere obseruauit, eandemque plantam in inflammationibus impetum augere affirmauit, vt mirum ipsi videatur, tam facile in pleuritide praescribi a medicis; attamen
- p. 314. alio loco Cl. Auctor asseruit, nullum potum theiformem in pleuritide praestantiorum esse, quam si *Veronica* cum fl. *Popaueris erratici* propinetur. *Valerianae fol. omnibus pinnatis* radice usum in epilepsia curanda, singulari exemplo confirmauit, immo *Valerianam sexu distinctam* non differre a priori, assumpsit. Ex radice *Bardanae* decocti diuturno usu puellam toto corpore contractam redditam vidit, qua re permotus quaesuit: an noxium quid insit plantae? an a sale et oleo acri siccante et irritante
- p. 354. solida haec neruorum tensio? * *Arnicae* virtutem ad resoluendos humores post lapsum aut contusionem extra vasa effusos, dummodo folia trita externe apposita fuere; *Quercus* cupularum puluerem ad alui fluxum et dysenterias compescendas; *Polygonum*
- p. 415. vulgare in diarrhoeis diuturnis, maximopere laudauit; *Betonicae* cephalicam virtutem non imaginariam sed realem esse, firmandisque neruis
- p. 423. idoneam,
- p. 462.

* Licet practicarum Cl. Auctoris obseruationum fidem suspectam reddere neutiquam cupimus, non possumus tamen non salutarem et ab omni suspitione remotum usum *Bardanae* radice defendere atque monere, nos salis et olei acris siccantis et irritantis vestigia nunquam inuenisse, potius demulcentem, blandequae resoluentem virtutem ipsi inesse, repetita experientia cognouimus, puellamque obstructione viscerum infimi ventris vexatam, emaciatam, tabidoque morbo proximam, solo fere decocto recentis radice, copiose assumpto restituimus, praeterea, vt alia omittamus testimonia, ANTON. STOERCKIUS idem decoctum in scabie, post febres superatas relicta maxime commendauit; vid. Eius Annus Medicus, de quo paullo post acturi sumus.

idoneam, acrem vero, radicem recentem aluum, folia sternutationem mouere, *Sedi vulgaris folia* p. 490. trita et sacco inclusa, haemorrhoidibus coecis, maxime dolentibus, applicata, dolorem et tumorem auferre, succumque interne sumptum putredinem eneruare, scripsit. De *Aconito, Anthora* p. 550. dicto, retulit, flores pileis vestibisque affixos capitis dolorem producere, vt et manum, diu gestata stirpe, intumuisse, ab amico accepit, decoctum radicis cymices necare, pulueremque si butyro misceatur, muribus loco arsenici esse retulit Cl. Auctor.

Alias porro botanicas et oeconomicas obseruationes immiscuit. In *Lichene foliaceo, Pulmonaria* vulgo dicto, scuta, de quibus non meminit DIL- p. 102. LENIVS, rarissima vero dixit HALLERVS Cl. Auctor fere semper inuenit, eademque plana, sessilia, rubra aut nigra, ex oris et superna et inferna folii facie enata; aliquando etiam totam plantam verrucis feminalibus modo exasperatam, scutisque penitus destitutam, saepius tamen et scuta et verrucas in eodem folio obseruauit. In *Orchidibus*, siue vt p. 244. Cl. Auctor classico nomine dixit, *Satyriis* omnia adhuc confusa esse perhibuit, et quo descriptiones harum euidenter magis euidentes, sequentia proposuit nomina: Floris siue Cuculli scilicet petalum supremum *scutum*, duo alia *opercula*, et alia duo *alas*, sextum vero *labium*, eiusque segmenta, si adsunt, superiora, *brachiola*, inferiora *cruscula*, minimum inter crura *spinolam* adpellauit; In tribus vero, quae proposuit generibus, *Orchide, Ophry* et *Serapias* multas species retinuit descripsitque, quas LINNAEVS inprimis pro varietatibus modo proposuit. In *Fraxino* apetala dicto, et flores her- p. 579. maphroditos et femineos adsumsit in diuersis plantis, vtrique autem flori calicem quadrifidum et petala quatuor euidentia, alba, decidua, pedunculó

et staminibus longiora, ex interiore calicis pariete enata tribuit. *Atrietis foliorum apice bifido* semen humo vegetabili primo vere commissum, protulisse stipitem biuncialem, ex cuius apice quina folia seu cotyledones prodierunt, eamque plantulam apto tempore in aliam terram translata non periisse, vixisse potius et increuisse retulit, simulque monuit Cl. Auctor an non hac arte nemora condi propagarique possent?

IV.

NICOL. IOSEPH. IACQVIN Enumeratio systematica plantarum, quas in insulis Caribaeis vicinaque Americae continente detexit novas, aut iam cognitae emendavit. Lugd. Bat. apud Theod. Haak, 1760. 8 mai. plag. 4.

Plantarum Americanarum, quae inter tropicos sortiuntur natale solum, illas hic enumeravit Cl. Auctor, quae vel in hunc usque diem botanicis incognitae, vel aliquali quidem; ast insufficienti aut erronea ratione descriptae fuerunt. Et duplici quidem modo hanc enumerationem instituit, dum scilicet primo ad systema LINNAEI Genera, omissis omnibus illis, quarum veram cognitionem iam possidemus, et secundo species, characteristicis notis distinctas, ordinavit, inter has vero nonnullas etiam, rite iam antea definitas, ideo excitavit, quo evidentior exurgeret specierum distinctio, earumque interrupta staret series. Subiunxit ad calcem plantas octo novas, quas inter alias plures possidet FRANCISC. a MYGIND; quasque in insula Barbados collectas fuisse, Cl. Auctor existimavit.

Genera hic a Cl. Auctore enumerata stabilitaque breviori quidem descriptione, et species specifico nomine,

nomine, nulla addita descriptione, modo exornatas, deprehendimus, attamen illos, omissis reliquis, inprimis adductos inuenimus characteres, qui ad determinandam certam constantemque generis et speciei differentiam valere et sufficere omnino videntur; eumque inprimis scopum praefixum habuit. Cl. Auctor, vt Systemati naturae, a LINNAEO nuper edito, appendicis in locum inseruire posset praefens opusculum. Et cum de his omnibus speciatim aliquid dicere, nimis prolixum foret, en modo catalogum generum exhibeamus, sunt namque

Genera Noua:

Hapalanthus, Petitia, Aquartia, Chomelia, Myginda, Iacquinia, Laugieria, Hamelia, Ruyfchia, Chaetaea, Hybanthus, Terebinthus, Hillia, Trigonis, Elaphium, Myrospermum, Heisteria, Swietenia, Casearia, Copaiua, Hiraea, Ginoria, Symplocos, Homalium, Ruffelia, Brownaea, Nissolia, Geoffroaea, Diphyfa, Spilanthus, Kleinia, Wedelia, Strumpfia, Elaterium, Anguria, Boehmeria, Schaefferia, Astronium.

Genera Emendata:

Hippocratea, Echites, Varronia, Cordia, Bourreria *, Ehretia, Chrysophyllum, Ximenia, Amyris, Melicoccus, Dodonaea, Cassytha, Anacardium, Trichilia, Samyda, Suriana, Bocconia, Chrysobalanus, Mentzelia, Muntingia, Lecythis, Auicennia, Petraea, Duranta, Securidaca, Amerimnon, Pistia, Helicteres, Hernandia, Sapium, Dalechampia, Batis, Clusia.

Dd 5

Ascle-

* Ita hoc nomen retinuit Cl. Auctor, quod enim in BROWNIO legitur, verum cum in memoriam BEVRERI dictum esse videatur genus, loco Bourreriae Beureriam nominauit BOEHMERVS in Definit. Plantar. Ludwigianis, n. 140.

p. 17. Asclepiadis species, quarum octo nouas recensuit, ferme omnes staminibus decem gaudere, quorum quaelibet duo vicina ex eodem puncto ortum ducunt communem, annotatum legimus. Plantae ex herbario MYGINDI mutuatae, sunt: Loranthi vna, Paullinae quatuor, Coccolobae duae et vna Helicteris species. Et in hac vltima calicem monophyllum, apice quadrifidum, laciniis paruis acuminatis, incisura inferiore reliquis duplo profundiore. Petala quinque oblonga, calice longiora, Nectarii foliola quinque linearia, longitudine ouarii, eiusdem sulcis incumbentia, orta ad basin ouarii, decidua; ouarium quinque sulcatum, villosum, insidens receptaculo filiformi longissimo recuruo, stilum denique stigmatate quinquesido terminatum ex sicco specimine descripsit.

V.

Quaestiones saepius motae super methodo inoculandi variolas, ad quas directa eruditorum responsa hucusque desiderantur; indirecta minus satisfacere videntur: orbi medico denuo propositae ab ANTONIO DE HAEN, Sacrae Caesareae Maiestatis Consil. Aulico, Med. Pract. in alma et antiquissima Vniuersitate Vindobonensi Prof. Prim. Vindobonae, typis Ioannis Thomae Trattner, 1757. 8. plagul. 5.

p. 4. **C**um vitae humanae conseruandae studium variolarum insitionem nimis forsan laudibus extulisse, instructam vero haud satis in principio, inquietatam conscientiam repudiasse, veritatemque hinc, hinc vtrinque mota. ex praeoccupata mente et altercandi amore, obnubilatam esse existimaret.

III. Auctor; hoc ipsum impulit, ut praecipua quaestionis capita, quae ipsum adhuc suspensum tenerent, colligeret, et cum orbe medico communicaret, quibus, si directe fuerit satisfactum, manibus pedibusque in sententiam affirmantem se iturum, insitionemque breui ex Anglica Austriacam facere Germanamque conaturum, inprimis vero eum, qui sua sibi dubia excusserit, aeternum veneraturum esse spondet. Sequentes vero quaestiones proposuit:

1) *Vtrum insitiua methodus per Deum licita?* Ad p. 11.
quam ideo prorsus negando respondet, quia nemini liceat vitam suam in evidens discrimen conicere. Ancipitem operationem chirurgicam quidem ob p. 19.
praesentissimum mortis periculum instituere licere ait, insitionem vero nunquam: pericula ex grauiditate et nauigatione oriunda, quae ambae a Deo institutae et permissae sint, cum variolarum insitione comparari non posse, utpote quae nec Deo auctore gaudeat, nec constet, num eam exercere liceat. Consuetudinem quoque non infectorum infantum, p. 28.
cum iis, qui benignis variolis decumbunt, plenarie damnat.

2) *Vtrum insitiua methodus plures, quam via p. 32.
naturalis, in vita seruatura sit?* Comparationem, qua ex iis, qui naturali modo correpti sint variolis, septimum quemque, ex inoculatis vix millesimum mori ponitur, iniquam esse ex eo arguere conatur Cl. Auctor quod ipsi ex 220, quos naturali via Hagae Comitum tractauit, vnicus duntaxat mortuus sit, licet quinque perierint, ex quibus autem quatuor ob varias adductas rationes eximit; et quod pariter paucissimos admodum a variolis in Hollandia Viennaeque cura eiusmodi medicorum mori vidit, qui optima methodo vterentur. Si vero centesimum, ducentesimum, trecentesimum ab insitione obiisse ponamus, notabilem non superfuturam esse mortuo-

mortuorum vtriusque classis differentiam, hinc
 p. 36. bellum hodierna de insitione incassum geri. Faci-
 litatem porro insitionis methodi, frustra laudari, et
 comparationem exaggerari; vtrasque enim saepe
 faciles; neutramque magnis difficultatibus carere,
 se vidisse perhibet: Pus semper benignius in inocu-
 lando adhibitum nullam maiorem differentiam ar-
 guere: Optimas praeparationes saepe fallere, pluri-
 mis non praeparatis morbum leuissimum esse, quod
 Eruditi Edimburgenses Act. Edimb. Vol. 3. §. 2.
 p. 40. agnouerint. Nosocomium insitioni destinatum
 prorsus reiicit, consulitque potius, vt inibi quouis
 epidemico tempore naturales variolae gratis curen-
 tur, cum venia accedendi ad leuissimam suscepti
 p. 44. contagii suspicionem. Si quis inoculandus quoque
 ad contagii disseminationem euitandam aedes seli-
 gere velit, in quibus incolae nulli, nisi variolas passi
 essent: hoc consilium, praeter alia incommoda,
 non nisi in paucis inoculandis locum haberet; im-
 possibile prorsum esset, vbi multitudo hominum
 inoculanda foret, vt sufficientes numero aedes hu-
 iusmodi inueniri possent; ergo et inutile consilium
 et inane. Ergo inoculatorum contagium multis
 aliis adflari potest. Quodsi igitur ponatur v. g.
 decem homines in vrbe quapiam inoculatos esse,
 singulosque eorum afficere alios nouem, iam cen-
 p. 48. tum aderunt, qui variolis decumbent: quid vero
 tunc futurum, quando, quod quibusdam in voto
 fuit, in magno regno intra 30 annos millio homi-
 num inoculata, adeoque in vita seruata fuisset, mo-
 riante caeteroquin naturalibus singulo septimo?
 Periissent eorum gratia 1285714 homines, septies
 enim 1285714 faciunt 9000000, modo duo addi-
 deris [totali, omissis iis, qui in tanta inoculandi
 crebritate, siue incuria, siue inobedientia perire
 potuissent. Insitiuam igitur methodum horrendos
 sequi effectus *Noster* putat.

3) *An certo certius quivis pene homo variolis, p. 52. serius ocyus, afficiatur?* Antequam de insitione in Europa cogitatum fuit, tam certum, quam quod certissimum fuisse arbitratur, complures homines sine variolis mortuos; plures iisdem bis, pluriesue affectos esse: Insitorum moderatiores saepius falsos esse, vigesimum quemque hominum variolis expertem mori: Si ipsis hoc etiam concedatur, licet longe p. 56. plures a variolis immunes viuant, attamen non numerandam semper hominum multitudinem in quilibet prouincia magnaue vrbe a variolis nunquam afficiunda superesse: at plures forte immunes manere; ipsosque inoculationis defensores, saltem ex suis ipsorum principiis, remouere legitimam hanc suspicionem non posse, an non plures insitione variolas patiantur, quam via naturali passi essent? Viperarum enim, serpentum, Bantamensium venenum, quo tela inficere norunt, vt et oleum tabaci, cum saliuā deglutita innocua, factō autem vulnere cum sanguine communicata, praesentissima venena esse, certoque iugulare: et licet venenum variolosum homines, quouis modo iis adplicatum, laedat; p. 60. attamen iure meritoque suspicandum esse, an non immediate sanguini adplicatum plures homines adficiat, quam afficerentur via naturali: hanc suspicionem vero ipsam certitudinem parere, quia insitiuae methodi autores ipsi fateantur, suam insitionem afficere omnes, qui eam subierint; excepto forte, vt quidam statuere, vigesimo quoque; cum interim in orphanotrophis 600 infantum vno contagii tempore 20, alio 50 afficiantur, dum 200, 300, 400 iisdem in aedibus existant necdum variolas passi. Ergo longe plures artificiali, quam naturali afficiuntur contagio.

4) *An citra vllum dubium insitio, siue effectum sortita, siue irrita, hominem per omnem vitam a secundis variolis immunem praestet?* Ill. Auctor infrequenti sua

- sua variolosa praxi alteras toties variolas obseruauit, vt demum earum videret securitatem, qui, quod olim eas habuissent, iam nihil a praesenti in aedibus contagio metuerent, id quod puellae exemplo probat, quae Viennae, cum quadriennio ab hinc veris distinctisque ast refertissimis variolis laborasset, d. 15 Febr. 1757 variolis rursus affici coepit, quam
- p. 69. ipse cum tribus aliis medicis visitauit. Hinc nec variolas, insitione comparatas, hominem ab alteris praestare posse immunem, sed vt naturales variolae repetant, ita et variolas insitiuas haberi posse post naturales, naturales post insitiuas asserit: id quod
- p. 74. Cl. TIMONI filiae exemplo probare annuitur, quae, secundum Cl. MACKENZIE litteras, olim a patre inoculata, viginti vero post annos a fratribus itidem inoculatis, naturaliter rursus variolis infecta, octauoque morbi die iisdem mortua esse dicitur. Ergo dantur verae naturales variolae post insitiuas. Et quidni? aequae facile videntur Cl. Auctori nasci posse, quam secundae naturales.

VI.

Lettre à Monsieur DE HAEN, en Reponse à ses Questions sur l'inoculation. Par M. TISSOT D. M. Vienne, chez Jean Thomas Trattner, 1759. 8. plag. 6. *

i. e.

Epistola responsoria ad Ill. DE HAEN quaestiones super inoculatione Auctore Cl. TISSOT. M. D.

Qui

* Prior huius epistolae editio prodiit iam anno 1758 Lausannae, sed illa, nescimus quo casu, ad nostras nondum peruenit manus.

Qui auide quidem, sed tremens quoque, antecedentes quaestiones, strenuus *Noster* inoculationis defensor, perlegerat, maxime tamen gaudius est, se non eo adactum esse, vt insitorum partes defereret. Spe potius fretus, fore, vt, publicatione suarum dubitandi rationum, Cl. DE HAEN profelytarum numerum augetet, statim respondendi consilium cepit, idque eo lubentius, quo humanius ab ipso Cl. DE HAEN ad id faciendum inuitatus fuerat.

Primam igitur quaestionem:

Vtrum insitiua methodus per Deum licita? vtpote p. 6.

a Cl. CONDAMINE et CHAIS satis superque examinatum, vel ideo quoque Cl. CHAIS defendendam reliquit *Noster*, qui ab ipso Ill. DE HAEN certior factus est, se hac de re cum isto verbi diuini ministro in amicabili disceptatione versari. Hinc, posteaquam primum ostendit, magnum BOERHAAVIUM nequaquam inoculationis osorem fuisse, statim se conuertit ad secundam quaestionem.

Vtrum insitiua methodus plures, quam via naturalis, p. 14.

in vita seruatura sit? Et primo, contra Ill. DE HAEN, qui variolas pro morbo admodum benigno declarauerat, ex auctoribus decem vltimorum seculorum ostendit, plurimos eorum variolas pro morbo pestilentiali, reliquos vno ore omnes easdem pro morbo p. 21.

periculorum plenissimo et saepissime admodum lethali declarasse. Immensam quantitatem aucto- p. 28.

rum, qui de variolis scripserunt, vt et perpetuam illorum, qui easdem nondum passi sunt, anxiamque variolarum formidinem, ipsamque morbi considerationem, cuius exitus, ceu morbi acuti, semper dubius maneat, illarum periculum quoque satis euincere demonstrat. Quanquam igitur insitiuae p. 33.

interdum, licet admodum raro, curatu difficiles deprehendantur, comparatione tamen instituta facile apparere dicit, insitiuas naturalibus curatu longe

longe faciliores esse, et post insertionem vtpluri-
 p. 38. mum nulla fere curatione indigere. Concedit *No-*
ster, optimas praeparationes in genere spectatas
 fallere posse et necessario debere, si praepostere,
 illis nimirum, quibus minime conueniant, adhi-
 beantur; hinc Eruditorum Edimburgensium Vol. 3.
 §. 2 obseruationem nihil prorsus contra inoculatio-
 nem valere colligit, vtpote qui has praeparatio-
 nes ne ipsi quidem instituisse, sed ceu praeparatio-
 nes satis vagas et parum methodicas, ab ipsis paren-
 tibus seu pharmacopoeis forsitan susceptas, istic
 p. 40. tantum indicasse videantur; adeoque hoc exemplum
 praeparationis legitimae efficaciam et necessitatem
 nequaquam infringere. Et licet haec, ceu medicina
 prophylactica, veteribus adeo cara et exulta, a
 p. 41. recentioribus nimis neglecta sit, omnes tamen,
 grassante peste et variolis, tanquam vnumquemque
 inuadentibus et periculofissimis morbis, praeparatio-
 p. 46. nes necessarias habuisse narrat. Per praeparatio-
 nem ad inserendas variolas nihil aliud intendi
 monet, quam quod corpori humano tempore
 opportuno dispositio ista certo concilietur, quam
 ipsi praecipitanter procurare studemus, si morbo
 iam correptum est: Quodsi vero etiam haec prae-
 parationis pars prorsus inutilis esset, alteram tamen,
 quae electionem rerum accedentium dirigit, inocu-
 lationi maxime fauere, cuius rei quoque notabilem
 casum adduxit *Noster*; et cum ex eius sententia vera
 methodus variolas tractandi nunquam vbique reci-
 piatur, hoc itidem maxime pro inoculatione mili-
 tare arbitratur; medicus enim systematicus, qui
 naturales secundum istam opinionem male tractabit,
 optime tamen subiecta ad insertionem praeparare
 p. 50. poterit. De reliquo autem insertionis methodum
 nequaquam facillimam, sed methodo naturali eo
 tantum in casu faciliorem esse censet, si a prudente
 medico

medico dirigatur. Hinc prudentis medici iam non esse asserit, licet olim aliter senserit *, si quis subiecta parum bene valentia, debilioris constitutionis ad euitandum maius periculum cum minore boni euentus probabilitate inoculare velit, quia infortunia hinc emergentia, insitioni non imputanda, eidem tamen ab hominibus, omnibus circumstantiis non satis instructis, facile imputari possent. Nosocomia dein, inoculationibus destinata, ab incommodisP. 56. ab Ill. DE HAEN imputatis vindicat, et e contra maioris nosocomii ad variolas naturales inibi gratis curandas ab Ill. DE HAEN propositi incommoda adeo clare ante oculos ponit, vt, loco speratae vtilitatis, longe maiora damna reipublicae inde emergere posse appareat. Cum Ill. DE HAEN vltiorem porro insitionis progressum contagium ita disseminaturum esse arguisset, vt longe plures via naturaliP. 63. afficiantur et plures variolis moriantur, ac si prorsus locum non inuenisset, *Noster* ex ratione et experientia vt et ex ipsis Ill. DE HAEN principiis demonstrat, quod si etiam inoculatus quidam tantum contagii spargere posset, quantum ad nouem alios inficiendos sufficeret, attamen non nisi vnicum, et ne semper quidem, nunquam vero plures reueraP. 65. infici posse. Alium dein addit calculum, ex quoP. 71. clare apparet, quod, si millio hominum intra 30 annos inocularetur, loco 1285714 mortuorum, 132857 in vita seruarentur, in tribus generationibus, loco horrendorum insitiuae methodi effectuum, incredibilem hominum numerum producturi. Iure igitur meritoque Ill. DE HAEN directe *Noster* respondere posse credit, *variolas insitiuas plures homines in vita conseruare, quam naturales, aduersariosque insitionis*

* vid. l'Inoculation justifiée etc. Lausanne 1754 in 12 p. et Commentar. Nostr. Vol. V Part. 2 p. 264.

infitio hinc videre, quantum illorum principia generi humano noceant?

Ad tertiam quaestionem:

- p. 74. *An certo certius quivis homo variolis, serius ocys, afficiatur?* regerit, cum veteres variolas pro morbo, omnes singulosque inuadente, habuerint, inoculato-
- p. 79. res non iniquos esse, si vicesimum quintum a variolis immunem esse statuunt, cui ne per infertionem puris quidem variolae communicari possint. Cum igitur Ill. DE HAEN asseruisset, per puris infertionem plures, quam via naturali, variolis affici, quia pus sanguini mixtum longe efficacius agat, quam contagium naturale epidemiae tempore in orpha-
- p. 83. notrophiis, respondet *Noster*, argumentum de viperarum, serpentum, Bantamenium veneno vt et de oleo tabaci tanquam illegitimam inductionem prorsus nihil valere, et facillime ita retorqueri posse, vt exinde sequatur, pus variolosum, ore sumtum, longe fortius agere, quam vulneribus applicatum;
- p. 85. et qui vno epidemiae tempore in orphanotrophiis immunes manserint, alio sensim variolis affici, donec omnes morbum perpeffi sint, excepto singulo vicesimo quinto. Hinc ad hanc quaestionem tandem respondet, quod *certo certius quivis fere homo serius ocys variolis afficiatur, et quod infitio nequaquam pluribus variolas communicet, quam contagium naturale.*

In quarta denique quaestione:

- p. 89. *An citra vllum dubium infitio, siue effectum sortita, siue irrita, hominem per omnem vitam a secundis variolis immunem praeslet?* *Noster* duplicitatem variolarum, quam olim nimis confidenter negauerat, nunc quidem, sed tanquam rarissimum casum, admittit. Cum vero Ill. DE HAEN variolas non pro morbo singulari, sed communi agnoscat, *Noster* rursus ex veteribus recentioribusque celeberrimos auctores et

Ill. DE HAEN ipsum adducit, qui duplicitatem variolarum partim absolute negant, partim ceu admodum dubiam agnoscunt, partim ceu rarissimam concedunt, et partim, quos vero Ill. DE HAEN ipse solus et vnicus est, ceu frequenter visam declarant, et hinc duplicitatem variolarum rarissime et vix centesimo cuique euenire, quamlibetque alian. conclusionem in omnes alios, excepto solo Ill. DE HAEN, iniuriam fore, concludit. Concedit tandem, ino p. 96. culatos eodem modo, vt variolas naturales iam expertos, iidem denuo corripri posse, sed itidem rarissime, et hinc eidem respondet: *extra omnem p. 97. dubitationis aleam positum esse, inoculationem secundum regulas institutam, siue effectum sortita, siue irrita fuerit, omnes illos, qui variolas non altera vice experiri debebant, et quorum ultimorum numerus eximie rarus est, a recidiua praeseruare.* Ob hanc possibilitatem vero inoculationem negligi non debere dicit, cum absque periculo sit, et sufficiat, quod plurimis utilis sit, reliquorum vero sortem non peiorem reddat: absurdum fore, ab inoculatione id exigere velle, quod naturales praestare non potuissent; et, si illos, quibus secundae variolae metuendae sint, ex certis signis dignoscere possemus, consultum fore, vt illis, quamprimum a prima inoculatione restituti essent, altera vice variolosum pus infereremus. Sub finem tandem aduersario suo sequentem quaestionem proponit Cl. Auctor: *Variolae naturales admodum periculosae sunt: Inoculatio earum pericula quam maxime imminuit, illasque non nisi illis communicat, qui sponte easdem contraxissent: estne igitur credibile, quod Deus auxilium, ad cohibenda mala ex hoc morbo oriunda, adeo aptum condemnet? Aut flagellum est, quocum humanum genus punire voluit, in hoc p. 99. casu inoculatio procul dubio peccat; curatio vero variolarum naturalium itidem innocens esse cessat; quo magis igitur quis eam perfecit, eo magis cul-*

pandus est, eandemque ob rationem Cl. DE HAEN maxime. Quodsi vero non, tunc eidem quoque quouis modo obuiam ire licebit, id quod variis praeterea rationibus similibusque illustrat *Noster* atque confirmat.

VII.

Refutation de l'Inoculation, servant de Reponse à deux Pieces qui ont paru cette année 1759. dont la premiere est une Dissertation, lue dans la Société de l'Académie Royale des Sciences de Paris, par M. DE LA CONDAMINE, Membre des Academies Royales de Paris, Londres, Berlin etc. et la seconde, une lettre de Mr. TISSOT, Docteur de la Faculté de Montpellier, et Medecin très célèbre à Laufanne, à l'Auteur de la presente Refutation, par A. DE HAEN, Conseiller Aulique etc. A Vienne en Autriche, chez J. T. Trattner, 1759. pl. 10 $\frac{1}{2}$.

h. e.

Refutatio commentariorum de inoculatione, a Cl. viris, DE LA CONDAMINE et TISSOT editorum etc. Auctore Ill. DE HAEN.

Hanc refutationem in tria capita diuisam et Cl. TISSOT dedicatam deprehendimus. Declarat Auctor in epistola dicatoria, se ex lectione litterarum, quarum breuissimam recensioem modo dedimus, certo cognouisse, quod inoculatio nulla ratione defendi possit. Hinc responsionis loco fatius esse duxit totum inoculationis systema refutare, atque ostendere, vtilitatem inde speratam pro mero ente rationis habendam esse. Refutationem vero ipsam ita adgreditur, vt in primo capite partim ex variis auctori-

auctōribus, partim ex propria aliorumque experientia probare annitatur, falsum esse, quod omnes homines variolas experiri debeant, et quod nemo illis bis corripatur; in *secundo* autem commonstret, varios auctores variolas pro morbo fatis benigno nec adeo lethali declarasse. In *tertio* tandem *capite* P. 77. ad destruendum totum inoculationis systema omnem lapidem mouet, primoque ex comparatione numerorum, qui ex insitione mortui sunt, cum iis, quos, secundum caput praecedens, ex naturalibus variolis quippe perpaucos, mortuos esse dixerat, ostendere conatur, ex quadraginta vel quinquaginta inoculatis P. 83. plerumque vnum mori, quae differentia cum naturaliter mortuis fere nulla sit. Cum vero postea tam pauci insitoribus mori dicantur, atque hoc a methodo inoculandi, secundum Cl. CHAIS septem allegatas regulas perfectiore reddita, dependere affirmetur, has ipsas regulas examinat. Primam P. 91. igitur atque secundam, electionem nimirum bonae tempestatis, et subiectorum intra 4 et 15. annos constitutorum facile concedit; tertiam vero, qua non nisi perfecte sani inoculari debeant, cogniti difficillimam, et corporum praeparationes, secundum quartam, quidem bonas et necessarias, saepissime autem non sufficientes esse. Quod si porro inoculatores, quintam, sextam et septimam regulam obseruare velint, secundum quas epidemiae cuiusdam tempore, et quando variolae mali moris grassentur, nunquam, epidemiae autem variolosae bonae tempore, non nisi in principio et fine eiusdem inoculari debeat, illos certe nunquam inoculare posse autumat: epidemias enim subito apparere aliamque aliam fere semper excipere, ita vt ab anno 1661 — 1675 et ab anno 1728 — 1748 a SYDENHAMIO et HUXHAMIO descriptis nunquam inoculari licuisset: ex Cl. IVRINI necrologiis calculis 67 annorum quoque apparere, quod

ob perpetuam variolarum epidemiam inoculatio
 fere nunquam locum habuisset inoculatores vero
 has regulas fere nunquam obseruasse: quod si autem
 eadem exceptionis regulae, secundum quas inocu-
 latores mortuos suos ex defunctorum numero exclu-
 dere velint, iis applicentur, qui a variolis naturali-
 bus e vita discessere, priorem mortuorum nume-
 rum posteriorem vel excessurum vel saltem aequa-
 lem futurum esse: mortuorum quoque numerum
 post frequentes admodum inoculationes ab ann.
 1742 — 1752 non admodum imminutum esse:
 Episcopum MADDAX quidem eundem quinta parte
 imminutum declarasse; sed vix decima quinta parte
 imminutum fuisse, ex mortuorum catalogis appa-
 rere: variolas quoque nunquam magis, quam anno
 1752, quo sermonem suum pronunciauerit, perni-
 ciosas atque lethales fuisse.

Hanc quidem Clarissimorum Virorum discepta-
 tionem soluere non possumus, neque determinare
 audemus, a quam docte litigantium parte ipsa
 veritas stare videatur? numque Cl. DE HAEN ad-
 uersarii sui obiectionibus vere satis fecerit? Laeta-
 mur tamen, ab utroque viro comitatis leges non
 fuisse neglectas. Proxime Cl. TISSOTI respon-
 siones ad hanc refutationem addituri erimus.

VIII.

Dissertatio inauguralis de nonnullis ad variola-
 rum insitionem pertinentibus, Auctore FRI-
 DERICO LVDOVICO KESSLER, 1760.
 Halae Magdeburgicae ex officina Hende-
 liana. 4. plag. 7.

Dissertationem hanc in duo capita diuisam de-
 prehendimus, in quorum primo variolas
 naturales theoretice tantum considerat; in secundo
 vero variolarum artificialium methodum exponit

Cl.

Cl. Auctor. Licet vero in hac nihil noui inuenimus, ideo tamen eandem silentio prorsus praeterire noluimus, quia ex illa comperimus, Cl. Auctoris patrem, medicum Magdeburgensem celeberrimum, ex aliquot annis variolarum insitionem Magdeburgi primum introduxisse, eandemque in quadraginta octo subiectis felicissimo cum euentu instituisse. Experientia vero illum edocuit, variolas, easdem semel passis, vel nunquam experturis, per insitionis viam communicari non posse; puella enim variolis scatens ineunte anno 1757 in lucem edita, sub finem anni 1758 legitime inoculata, nec variolas experta est, neque ex hac operatione quidquam incommodi sensit: et in famulo quoque 22 p. 46. annorum, variolas nondum experto, eademque valde metuente, operatio, bis frustra instituta fuit. Sic quoque duos alios casus adducit, ex quibus ap- p. 49. parere dicit, variolas malignas, inoculationem quidem sequentes, sed ex rebus circumstantibus non pro effectu operationis, sed pro naturalibus habendas, ideo tamen habuisse euentum salutarem, quod copiosiori varioloso puri datus fuerit effluxus per vulnera antea vtrique brachio inflictâ.

IX.

Journal de Médecine, Chirurgie, Pharmacie etc. Par M. VANDERMONDE, Docteur en Médecine de la Faculté de Paris, Professeur en Chirurgie Françoisse, Censeur Royal et Membre de l'Institut. de Bologne. Tome IX à Paris, 1758. chez Vincent. 8. Alph. I. pl. 13 et Tome X. 1759. Alph. I. pl. 13.

h. e.

Diarium, ad partem salutarem, chirurgiam, pharmaciam etc. pertinens. Auctore Cl. VANDERMONDE. Tomus IX et X etc. *

In mense Julio 1758 occurrit

p. 44. 5) *Observatio de virtute corticis peruuiani in gangraenosa partium internarum dispositione* Auctore Cl. DONAT. Matrona octoginta duorum annorum vomitu continuo laboravit dirisque insuper doloribus abdominalibus cruciata fuit, quibus subito cessantibus gangraenam ventriculi metuens Cl. Auctor ter de die drachmam corticis peruuiani exhibuit tribusque septimanis praeterlapsis aegra sanitatem recuperavit.

p. 45. 6) *Observatio eandem corticis peruuiani virtutem confirmans* Auctore Cl. PELLICOT. Aegrotanti, cuius scrotum gangraena corripuit, omni quadrihorio drachmam vnam memorati corticis cum
aqua

* Scriptum hoc periodicum, cuius septem prioribus tomis Collectionis Periodicae nomen datum fuit, ab octavo iam frontem mutauit et Diarii nomen accepit. Caeterum eundem, quem Comment. Nostr. Vol. VIII. P. III. p. 465. indicauimus, ordinem adhuc Cl. VANDERMONDE seruauit.

aqua cardui benedicti exhibuit sicque aegrotantem restituit.

7) *Observatio de hydrope per ptyalismum curato.* p. 47.
 Auctore Cl. HUON DE MAXEY. Iuuenis viginti annorum ascite laboravit, cui, pluribus remediis incassum tentatis, tabaci fumum fugere Cl. Auctor suavit, quo facto saliva insigni copia effluxit, effluxusque tamdiu duravit, donec abdomen detumesceret. Posthac autem ptyalismo cessante aeger hydrope liberatus, praeter herniam umbilicalem, pristinam sanitatem recuperavit.

8) *Observatio de uniuersali partium carnosarum* p. 49.
induratione, qua corpus foeminae, dum in viuis fuit, ceu mumia, exsiccatum fuit Auctore Cl. MARTEAU DE GRANDVILLIERS. Foemina quinquaginta sex annorum, quae ante aliquot annos rheumatismo inflammatorio uniuersali correpta et ab eo rursus liberata fuit, duodecim abhinc annis praeterlapsis oedematosa euasit. Oedemate cessante omnes musculi extremitatum rigidi et duri omnesque articulationes contractae omnisque fere motus expertes animaduertuntur. Viguit interim appetitus, aluus nec adeo tarda fuit et arteriae adhuc pulsarunt. His perpensis plethoricum statum ob ciborum copiam et imminutam perspirationem Noster suspicatus et metuens, ne apoplexia corripereetur aegra, venae sectionem indicatam esse, iudicauit: cum vero impossibilitatem, ob rigiditatem et durtiem partium, deprehenderit, opus hoc naturae commisit; inde sanguis primo per vasa haemorrhoidalia, posthac autem per nares exiit, quo facto caput aliquod leuamen accepisse visum fuit. Sed frustranea haec naturae molimina fuerunt: cessante enim fluxu sanguinis appetitus prostratus et febris anomala accessit, postea gingivae intumuerunt, foetor oris, vomitus foetidissimus et ptyalismus

feroso sanguineus superuenerunt, pauloque post aegra obiit.

- P. 64. 11) *Observatio de calculis notatu dignis, qui per scrotum transfirunt* Auctore Cl. GIBIER. Aperto nimirum tumore, in scroto oborto, quatuor calculi exierunt, quorum maximus unciam unam et drachmas quinque cum dimidia pondere aequauit.
- P. 65. 12) *Aliam observationem de eodem argumento* subiunxit *idem*. In glande penis pueri duodecim annorum ortus tumor magnitudine pomum aequauit, quo aperto septem calculi extracti sunt.
- P. 72. 14) *Observatio de curatione infantis male tractati et mediante uncino ex utero extracti* Auctore Cl. CAMPARDON, *seniori*. Ad parturientem foeminam chirurgus quidam accersitus uncinum statim, licet nullum adfuerit mortis indicium, medio in loco ossi occipitis applicat; dum vero iste infantem extrahere tentat, uncini apex non rite firmatus elabitur et partem aliquam cutis, palmae manus magnitudine, dilacerat, ita ut dimidia pars ossis occipitis satque magna portio ossium parietalium denudetur. Hoc non obstante denuo uncinum pone aurem sinistram iuncturae ossis occipitis et temporum applicat sicque varias partes laedit. Tandem uncino firmato, adiuuante alio chirurgo infantem puellam extrahit, quae praeter omnem opinionem uiua in lucem prodit. Adhibentur illico varia remedia et tempore aliquo elapso partes laesae restituuntur ipsaque puella sanitatem recuperat, ita ut nec in corpore nec in anima vitium vllum deprehendere licuerit.
- P. 77. 15) *Observatio de gangraena singulari femoris, cruris pedisue infimi* Auctore Cl. LECORDIER. Hic tantum notamus, aegrotantem septuaginta quatuor annorum in integrum restitutum fuisse, licet iste regimen exactum non obseruauerit, omnesque cibos, quos ab aliis acceperat, comederit. Interna
remedia

remedia fere nulla assumfit, sique forte curationi aliquid tribuendum, externis tantum remediis id adscribendum esse, Noster putat

In mense Augusto 1758 reperitur

5) *Observatio de dolore auris, haemorrhagia stipato*, p. 136. cuius causam tres vermes suppeditarunt Auctore Cl. FARION. Puer sex annorum ex cuius aure sinistra per mensem purulenta materies effluxit, tempore hoc elapso per aliquot dies dolore insigni cruciatus fuit, adeo ut conuulsivis motibus corripereetur. Dolore paululum remisso vermis fat magnus, albo colore, capite nigro inque dorso nigra linea notatus prodiit pauloque post duo alii similes, manu chirurgi, extracti fuerunt. Cessarunt illico symptomata breuique tempore sanitatem recuperavit puer. Hos vermes chartae conuolutae inclusit Cl. Auctor, quo comperiret, an mutationem quandam pate-rentur. Quinque diebus praeterlapsis in charta chrysalides nigricantes, decimoque tertio die praeterlapso muscam maiorem et talem quidem, quales aestate circa carnes, aeri expositas aliaque loca, ubi partes animales putridae deprehenduntur, reperit. Quocirca Noster muscam ouula sua in materiem illam purulentam, ex aure pueri effluentem, depo-suisse haecque, in meatum auditorium peruenien-tia, ope caloris ibi euoluta esse, colligit. Vermes et muscae in adiecta icone delineantur.

6) *Observatio de infante, qui per quatuor annos* p. 142. *in ventre matris haesit, cuiusque ossa per aperturam in musculis abdominalibus, prope umbilicum ortam, exie-runt* Auctore Cl. COLLIN. Foemina grauiditatis suae mense nono ex alto cadit et male inde se habet. Mensibus tribus praeterlapsis aqua rubella erumpit, neque tamen foetus. Mensibus iterum aliquot praeterlapsis menstrua prorumpunt cessantque iterum. Tandem anno quarto colicis doloribus et vomitu praegressis copia purulentae materiae ex
vtero

vtero et abscessu circa vmbilicum formata exit in-
simulque cum pure, ex abscessu manante, omnia
foetus ossa duriora singulatim prodeunt. Ossibus
et pure mater liberata conualuit.

p. 148. 7) *Observatio de calculis biliariis* Auctore Cl.
HUBERT. Hac obseruatione calculos biliarios
non solum aquae innatare, quae characteristica
plerumque horum calculorum nota dicitur, sed in
aqua etiam subsidere Cl. Auctor probare annititur.

p. 149. 8) *Observatio de puerperio foeminae, cuius tota vteri
vagina inuersa et prolapsa fuit perque duos dies in tali
statu propendit* Auctore Cl. CHEMIN. Ad partu-
rientem foeminam Cl. Auctor accersitus vteri vagi-
nam inuersam et prolapsam reperit. Repositione
frustra tentata vaginam decussatim incidit et foetum
pauloque post secundinas extraxit, hasque opera-
tiones sex minutis instituit. Vtero dein et vagina
repositis auxiliisque adhibitis foemina die decimo
quarto praeterlapso optime conualuit.

In mense Septembri 1758 occurrit:

p. 231. 5) *Observatio de noui generis vermibus, qui per
aluum hominis cuiusdam exierunt* Auctore Cl. GOUR.
Vermes isti incredibili copia eiectione et absque micro-
scopio disquisiti millepedum fere figuram habue-
runt, duas lineas longi, vnamque lati, dorso pla-
niores, quam millepedes, ventreque pedibus valde
breuibus instructi fuerunt. Caput atque caudam
non deprehendit Noster: figuram enim oblongam
repraesentarunt, coloreque gryseo et albo praediti
fuerunt.

p. 240. 6) *Sectio cadaueris* Auctore Cl. MARTEAU
DE GRANDVILLIERS. Abdomine militis cuius-
dam, phthisi defuncti, aperto ingens hepar, natu-
rali duplo maius, in conspectum venit, quod non
solum hypochondrium dextrum et sinistrum sed
totam regionem epigastricam occupauit. Lien
rotundus

rotundus et durus sub lobo hepatis paruo et aliqua ex parte sub pancreate locatus fuit. Ventriculus ad vmbilicalem vsque regionem descendere coactus orificium superius duos digitos altius quam pylorum habuit. Oesophagi longitudo sub diaphragmate octo vel nouem lineas aequauit, omentum vero magnum ad annulos abdominales vsque descendit atque sinistro penitus, dextro vero aliqua tantum ex parte absque herniae vestigio adhaesit. Pectore aperto, cavitatis sinistra naturali maior apparuit atque mediastinum dextrorsum magis quam sinistrorsum inclinauit.

9) *Commentatio de vermibus, qui per renes et urethram infantis exierunt, una cum meditationibus de nephrothomia* Auctore Cl. MOUBLET. Puer quinque annorum de insigni dolore in regione lumbari dextri lateris conquestus est. Re disquisita abscessum latentem Cl. Auctor suspicatus remedia, ad suppurationem facientia, applicauit, post hac partem incidit. Prima incisione facta nihil exiit: obstupuit quidem Noster, neutiquam vero perturbatus scalpellum profundius adegit, quo facto ingens puris copia effluxit tuncque symptomata cessarunt. Ulcere contra omnia remedia rebeli persistente puer matris tantum curae commissus fuit. Mensibus aliquot praeterlapsis puer ad Nostrum accessit eique vulnus clausum et cicatrice obductum ostendit. Paucis vero abhinc diebus praeterlapsis puer male iterum se habuit; Noster igitur accersitus sectionem iterum instituit sicque pus iterum eduxit. Ulcere iterum clauso paulo post sectionem denuo instituere coactus fuit Noster, qua aliquoties suscepta fistulosum tandem vlcus remansit, per quod continuo purulenta materies effluxit. Puer interim per interualla de dolore lancinante et punctorio conquestus fuit, ex quo calculi praesentiam Noster coniecit. Sed praeter opinionem mater pueri
vermem

vermem quinque pollicum longitudine pennaque crassitie attulit, ex vlcere extractum. Eodem die Noster alium paulo minorem duobusque diebus praeterlapsis tertium ex vrethra extraxit, quem quartus nocte insequente sponte sequutus est. Quatuor hisce vermibus egressis, puris copia imminuta atque vlcere consolidato perfectam sanitatem recuperavit aegrotus puer.

p. 261. 10) *Observatio de suppressione urinae a calculo proueniente, qui libram semis pondere aequauit et per aluum hominis octoginta duorum annorum exiit* Auctore Cl. LEAUTAUD. Hic tantum notamus, aegrum plenarie curatum sex posthac annos absque vlla affectione morbosa superuixisse.

p. 265. 11) *Descriptio fontis medicati Polzinensis in Pomerania detecti* Auctore Cl. GOTTLÖB*.

In mense Octobri 1758 deprehenditur:

p. 307. 3) *Observatio de gangraena podagrae superueniente, cortice peruuiano curata* Auctore Cl. ROSSIGNOLLY. Doloribus podagricis quidam cruciatus suafu cuiusdam sudoriferis, euacuantibus, resoluentibus et repercutientibus vtitur, quo facto paulo post leuis inflammatio in pollice pedis sinistri oboritur, tuncque, pollice vrina intincto gangraena superuenit. Accersitus Noster ad sistendum i lud malum scarificationem instituit; tantum vero abfuit, vt malum cessaret, vt potius id ipsum illa peius redderetur. Corticem proinde peruuianum larga dosi, sex nimirum drachmas, quotidie exhibuit exteriusque tonica et vulneraria cum chinae et cascarillae cortice mixta applicauit sicque omnia in melius

* Notamus hic, Auctorem huncce neutiquam GOTTLÖB, quod praenomen tantum est, sed THEBESIVM nominari. vid. Comment. nostr. Vol. VII₂ P. I. p. 119.

melius mutauit. Aegrotus his minus contentus specificum putatum, a nonnemine oblatum, vsurpauit, quo sumto sphacelus accessit. Noster iterum conuocatus summumque periculum videns corticem iterum propinauit sicque gangraenam cohibuit, partibusque mortuis rite separatis aegro vita seruauit. Ex his igitur euacuantia, si podagrae imminentis signa adsint, nocere, naturamque in promouenda materiae podagricae eruptione impediri, vrinam autem, sale ammoniaco foetam, hincque natura frigidam et repercutientem, gangraenam producere, scarificationem vero in hoc casu, cum materies per congestionem neque tamen per fluxionem ibi deposita fuerit, noxiam omnino fuisse Cl.-Auctor colligit.

5) *Observatio de hemiplegia totius lateris sinistri* P. 325.
per antiuenerica curata Auctore Cl. BALLAY, iuniore. Interne nimirum panaceam mercurialem propinauit, externe vero frictiones mercuriales applicuit, ita vt exigua tantum saluatio excitaretur, partes vero affectae dolorosae euaderent et aegrotans tribus mensibus cum dimidio praeterlapsis sanitatem recuperaret.

6) *Observatio de curatione hydropis pectoris cum ascite coniuncti* Auctore Cl. BAUDOT. Multis remediis diu et frustra vsurpatis omni demum quadrihorio bolum, ex arcani duplicati scrupulo semis, croci martis aperitiui granis sex, kermes mineralis grano semis et extracti bryoniae, cum vino albo parati, scrupulo semis compositum exhibuit, quo vsurpato vrina copiose effluxit aegerque curatus fuit.

In mense Nouembri 1758 reperitur:

2) *Observatio de insigni copia vermium, qui per nasum exierunt* Auctore Cl. RAZOUZ. Ad foeminam quandam, febre laborantem, deque capitis dolore insigni aliisque affectibus conquerentem Cl.

Cl. Auētor accersitus, euacuātia, temperantia et alia remedia exhibuit; malo necdum cessante tartarum emeticum exhibuit, cuius vero efficacitas in producendo vomitu exigua fuit. Tandem inter vomendum sternutare incepit aegra, singulaque sternutatione paruas vermes emunxit, ita vt sensim sensimque septuaginta vermes numeraret. His emunctis symptomata statim remiserunt atque aegra conualuit. Quod ad vermes pertinet, eos vermibus illis, qui in sinibus frontalibus veruecum resident, perfecte similes imo forte illos ipsos fuisse, Noster pronuntiare non dubitat. Accidit enim, vt foemina ruri degens et sitibunda aquam ex lacu, ex quo pastor paulo ante oues suas aquatus fuit, hausit; inde Noster colligit, vermes, ex naribus ouium in aquam egressos, nasum foeminae intrasse seque in sinus frontales eiusdem insinuasse, ita vt dolores postea ab iisdem producerentur.

P. 422. 3) *Epitomē litterarum* Cl. DUMOLIN de puella aquis submersa, cinerum plantarum applicatione reuiuiscēte. Puellam ex aquis extractam proque mortua habitam super cineres plantarum, ad quatuor digitos transuersos in lecto explicatos, poni totumque eius corpus iisdem cineribus obtegi iussit. Hora semis praeterlapsa arteriarum pulsus tremulaque vox redierunt, per octo vero horas cineribus ita sepulta viua et lassitudine tantum aliqua affecta exiit. Aqua omnis per vias vrinarias tantā copia effluxit, vt cameram inundaret. Cinerum defectum salem communem, vbique obuium, supplere et eadem virtute donatum esse Cl. Auētor, experimentis, cum infectis institutis, confirmatus asserit.

P. 430. 4) *Obsēratio de triginta sex vel septem militibus esu radicis Oenanthes venenatis* Auētoꝛe Cl. ROCHARD. Ex his vnus tantum paucas post horas obiit, reliqui insignibus conuulsionibus cruciati, vomitorio assumpto, vita seruati sunt. Mortui corpore aperto gangrae-

gangraenosas hinc inde in intestinis maculas repererunt.

In mense Decembri 1758 deprehenditur:

5) *Observatio de ruptura cordis* Auctore Cl. P. 516.

HAZON. Vir sexaginta annorum, per tres menses doloribus in regione lumbari valde cruciatus, subito periit. Cadauere aperto magnam, in cavitate pectoris effusi, sanguinis quantitatem inque dextro ventriculo cordis, quod naturali duplo maius fuit, rupturam satis amplam totiusque cordis fibras molles repererunt. Quae huius dilatationis et rarefacti sanguinis vera causa esset, non patuit; forte vero id nimio vsui opii tribuendum esse, Noster arbitratur. Ad leniendos enim dolores lumbaris, qui, vt sectio euicit, a carie primae vertebrae lumbaris prouenerunt, quotidie opium propinatum huiusque dosis ita aucta fuit, vt vltima vice ab aegro centum et quinquaginta sex guttae laudani liquidi assumerentur.

6) *Observatio de ventriculo in pectore reperto* p. 518.

Auctore Cl. MARCELLIN BONNET. Corpore foeminae cuiusdam, febre inflammatoria defunctae, aperto abdominisque visceribus disquisitis nullum ventriculum, sed loco huius paruum intestinum, quod diaphragma perforauit, repererunt. Sterno proinde remoto saccus membranofus, sub corde, quod ope pericardii sterni adhaesit, situs, diaphragmati incumbens et vtrinque pulmonibus suffultus in conspectum venit, verumque ventriculum exhibuit. Foemina, dum in viuis fuit, semper post assumtum cibum de respiratione difficili conquesta est et saepe vomuit.

7) *Litterae, quas de curatione hominis, qui sibi* p. 521.

ipse partes genitales abscidit ad Cl. VANDERMONDE dedit Cl. LOUIS. Iuuenis ex alto cecidit et tantam inde cerebri commotionem passus est, vt tristis inde et mente quasi captus euaderet. Diebus aliquot

praeterlapsis nouaculam arripuit et nescius, quid faceret, omnes partes genitales ea ipse sibi abscidit, quo facto multoque sanguine effluxo statim resipuit. Accersito chirurgo haemorrhagia compescitur, Nostroque demum aeger traditus, remediis applicatis post sextam septimanam euasit. Ex his, largam venaesectionem in commotione cerebri vtilem esse, Noster colligit hacque obseruatione probare insimul studet, ligaturam chordae spermaticae non solum inutilem, sed noxiam esse et absque ea operationem tutius suscipi posse, neque haemorrhagiam periculosam metuendam esse. Stupendas enim conuulsiones illas, quae castrationem, manu chirurgica institutam, alias sequuntur, ligaturae tribuendas esse. Noster autumat.

In Tomi X mense Ianuario 1759 occurrit:

p. 18. 3) *Dissertatio de mania inordinato menstruorum fluxu producta* Auctore Cl. MAIAULT. Hic tantum notamus, maniam hirudinibus, vuluae aliquoties applicatis, sanguinisque copia inde detracta, cessasse mensiumque fluxum prouocatum fuisse. Ex quo igitur et in simplici menstruorum suppressione hirudinum applicationem vtilem esse, Noster colligit.

p. 23. 4) *Obseruatio de periodica mensium euacuatione per mammas et faciem* Auctore Cl. CAZENAVE. In toto pectore foeminae quadraginta trium annorum, cuius menstrua occasione metus cessarunt, rubor pauloque post innumera tubercula rubra, pisi minoris magnitudine, oboriuntur, quibus sponte apertis sanguis effluit, quo fluxu cessante tubercula disparent. Singulo mense ea redeunt, se iterum aperiunt, sanguinem effundunt iterumque disparent. Simile tuberculum in mala obortum singuloque mense enatum sanguinem fundit iterumque disparet. Foemina, dum haec Cl. Auctor notauit, adhuc in viuis fuit.

5) *Usus*

5) *Usus purgantium in pleuritide* Auctore Cl. p. 27.

BOUTEILLE. Hac commentatione Cl. Auctor ostendere studet, in pleuritide symptomata, quae a putrido, in intestinis collecto, fomite ortum ducit febremque putridam comitem habet, purgantia non lenia, sed fortia, quae fordida lingua, ciborum fastidio, nausea, vomitu bilioso etc. indicantur, ab initio statim exhibenda, nec venae-sectioni fidendum esse. Hanc enim et quidem repetitam inutilem, tantum non noxiam, haberi, Noster arbitratur*.

6) *Observatio de infante quinque annorum prodigioso* Auctore Cl. p. 37.

FAGES DE CAZELLES. Puer, cuius descriptio hic traditur, obscuro genere natus est. Tertio aetatis suae anno partes eius genitales magnitudinem hominis triginta annorum acquisuerunt; quinto aetatis anno staturam quatuor pedes lineasque tres longam pectusque amplum habuit puer, ita, ut distantia unius alteriusque claviculae decem et quatuor pollices esset. Statura interim respectu brachiorum et inferiorum extremitatum minor fuit. Ab anno quarto amore in sexum sequiorem nubilesque inprimis virgines propendit, intellectu interim infantili instructus. Vox eius media fuit; vires vero musculorum Cl. Auctor tentans, pondus quinquaginta librarum a puero sublatum, imo, licet difficilius paulo ad duorum pedum distantiam centum librarum pondus gestatum esse, ipse vidit.

9) *Observatio de prolapsu uteri inuersi, gangraena* p. 60.

stipati, quem viginti octo mensibus post puerperium praeterlapsis gemelli secuti sunt Auctore Cl. MAZARS DE CAZELES. Ad foeminam, vtero post laboriosum

F f 2

par-

* In diagnosi itaque error commissus esse videtur; quantum enim ex descriptione morbi conicere licet, morbum non ad pleuritidem, sed ad dolores colicos referendum esse, arbitramur.

partum prolapso laborantem Cl. Auctor accersitus hinc inde gangraenae indicia deprehendit, variaque statim remedia applicuit. Partibus gangraenosae remotis et volumine, quod insigne fuit, immutato, felici deinceps cum successu vterum reposuit et pefario rite firmavit. Mensibus aliquot abhinc praeterlapsis grauida euasit, iustoque tempore puellam postque biennium aliam rursus enixa est.

In mense Februario 1759 reperitur

p. 129. 4) *Observatio de puella octo annorum, quae sub initium morbi acuti subito coeca et muta euasit* Auctore Cl. VANDERMONDE, huius diarii Editore. Phaenomeni huius causam non in metastasi materiae morbificae, sed in vermibus quaesivit Noster, ideoque cum euacuantibus anthelminthica exhibuit. Hora vix praeterlapsa vox et visus aliquanto redierunt, sed eodem die coeca rursus et muta visa fuit aegra. Id Noster animaduertens efficaciora anthelminthica exhibuit. Quo facto duos vermes euomuit puella, hisque vix reiectis vox et visus paulatim redierunt.

p. 174. 9) *Litterae*, quas ad Cl. VANDERMONDE, Editorem huius diarii dedit Cl. PETIT. His variolarum insitio a suspitione, in quam casu aliquo venit, vindicatur. Anno nimirum 1758 rumor fuit, filiolum Cl. *Delatur*, in quo variolarum insitio bono cum successu suscepta fuit, veris denuo variolis correptum esse. Qua re percepta Noster Virique Cl. VERNAGE, FOURNIER, PETIT pater et SAINT-MARTIN ad aegrotantem se contulere statumque variolarum disquisiuerunt. Variolis itaque accuratius examinatis, pustulas aqua tantum plenas reppererunt; quapropter vno animo et voce vna variolas istas pro spuriis habendas esse, pronuntiarunt. His autem plures, post superatas etiam variolas veras, corripere periculoque vacare, Noster ad experientiam prouocans asserit, sicque insi-

infitionem variolarum a suspitione morbi redeuntis liberatam esse, arbitratur.

In mense Martio 1759 deprehenduntur:

3) *Observationes de pluribus gangraenis a causa interna* Auctore Cl. DARLUE. His Cl. Auctor ostendit, in quibusdam gangraenae speciebus cortex peruuvianus obesse vel prodesse soleat. In illa gangraenae specie, quam vehemens inflammatio praecessit, quae deinde effusiones lymphae, vt in anasarca sequitur et humida dicitur, quae porro sicca est, vt in senibus tandem, quae morbos excipit, vbi sanguinis principia disiuncta, succus neruorum dissipatus atque solidorum tonus oscillatorius destructus est, corticem vel officere vel nullum saltem iuuamen adferre, arbitratur. In gangraena vero a putridis febribus malignis et pestilentialibus, faucium affectionibus, angina, aphthis infantum etc. producta corticem peruuvianum, imprimis si actio huius alcali volatilis vsu sustentetur, plura bona praestare Cl. Auctor concedit.

4) *Observatio de communicatione mali venerei per viam rariorem* Auctore Cl. LE NICOLAIS DU SAULSAY. Chirurgus ad foeminam, difficili partu laborantem infimulque venerea lue infectam, accersitus et obstetricantis munere fungens paulo post scabie primo in digitis et brachio, tandem in toto corpore afficitur. Multis remediis in cassum adhibitis aliisque affectionibus venereis superuenientibus mercuriali vnguento se ipsum affricat aegrotans, quo vsurpato pristinam sanitatem recuperavit. Simili labe, a marito communicata, vxor chirurgi affecta iisdemque remediis vsa conualuit.

5) *Meditationes et observationes medico-chirurgicae de curatione ranulae* Auctore Cl. SOULLIER. Huius morbi, qui glandularum sublingualium tumor est et a Gallo - Francis Grenouillette, Graecis Βατράχος vocatur, curationem purgantibus absolui,

Noster experientia confirmatus asserit, ita tamen, vt corpus pro diuersitate rerum varie antea praeparari iubeat. Ita si inflammatio adest, venaesectio et antiphlogistica, posthac purgantia vsurpanda sunt; si deinde tumor indolens et durus est humorumque visciditas scirrhii ortum minuitur, saponacea, posthac purgantia propinanda sunt; si tandem tumor mollis et oedematosus est, remedia, quibus quotidie hanc ob causam vtuntur, praemittenda tuncque purgantia exhibenda sunt.

p. 257. 6) *Litterae, quas de morbo filii Cl. Delatour, cuius in diario, Mercurio dicto, mense Decembri 1758 et Ianario 1759 mentio facta est, exarauit Cl. GAU-LARD.* Hisce variolarum status, quibus dictus aeger laborauit, describitur. Veris nimirum, discretis tamen et benignis variolis memoratum aegrum, licet ante aliquot annos insitione in eodem excitatae fuerint, denuo decubuisse, Noster refert, hacque occasione aliorum insuper mentionem facit, qui post variolarum insitionem, veris iterum variolis correpti fuerunt. Itaque insitionem variolarum a naturalium eruptione neutiquam praeseruare, Noster colligit.

In mense Aprili 1759 occurrit:

p. 330. 6) *Observatio de effectibus bezoardici mineralis contra arsenicum* Auctore Cl. DEHENNE. Vir quinquaginta septem annorum quinque centenarios arsenici in puluerem redegit, omni cautione vsus, ne puluerulentum aerem ore, naso oculisque hauriret. Hoc non obstante, altero die male se habuit, nausea, vomitu, ardore nasi, oculorum et faucium aliisque symptomatibus, ab arsenico vt plurimum prouenientibus, excruciatu. Lacte et oleosis remediis frustra fere vsurpatis, Noster demum accersitus omni bihorio decem grana bezoardici mineralis exhibuit et aquam hordei, lacte dilutam, superbibi insimulque oliuarum oleum vsurpari iussit.

iussit. Duodecim dosibus dicti remedii assumtis post aliquot septimanas aeger conualuit.

8) *Observatio de sarcocele insigni* Auctore Cl. p. 349.

MELLE DE LA TOUCHE. Tumor hicce praeternaturalis vnum pedem, sex pollices sexque lineas longus fuit inque peripheria tres pedes, vnum pollicem et aliquot lineas habuit. Vir hocce morbo affectus et tunc temporis septuagesimum aetatis annum agens ante viginti annos iclum pede accepit, quo facto tumor statim obortus tantam sensim magnitudinem acquisiuit.

10) *Observatio de polypo interno* Auctore Cl. p. 354.

QVAREE. Hic tantum notamus foeminam quandam insigni vteri polypo laborasse. hocque feliciter extirpato non solum pristinam sanitatem recuperasse, sed grauidam etiam factam prima quidem vice abortiisse, posthac autem infantes viuos saluosque enixam esse.

12) *Litterae, quas de effectibus acori veri in haemorrhagiis ad Editorem huius diarii dedit* Cl. p. 373.

LEBEAU. Ad sistendam haemorrhagiam narium drachmam semis radicis acori veri seu sic dicti calami aromatici in puluerem redactae a Cl. Auctore bono cum successu exhibitam insimulque ad haemorrhagiam post abortum commendatam esse legimus.

In mense Maio 1759 reperiuntur:

3) *Litterae, quas de effectibus variolarum in gemellos ad Cl. Vandermonde dedit* Cl. p. 403.

FVMEE. Foemina grauida variolis grauiter decumbit, morboque debellato gemellos parit, quorum alter mortuus pustulas variolosas habuit, alter autem viuos absque variolis in lucem prodiit postque tres dies obiit.

7) *Observatio de tumore calculoso a bile, intra contextum cellulosum muscutorum infimi ventris effusa, formato* Auctore Cl. p. 432.

POMME, filio. Foemina quaedam hepatitide laborat, qua superata paulo

post vomitus biliosus superuenit insimulque sub costis spuriiis lateris dextri tumor apparet, qui intra sex annos tantam magnitudinem acquirit, vt ad longitudinem musculorum abdominalium decurrens omne spatium a costis ad inguen vsque occupet. Multis remediis externis incassum adhibitis sponte demum rumpitur tumor multique statim calculi vere biliosi exeunt. His egressis fistula remansit, per quam continuo materies biliosa effluxit, ita tamen, vt integra de reliquo sanitate frueretur aegra.

P. 438. 8) *Observatio de vitio singulari conformationis musculorum posteriorum tibiae in cadauere reperto* Auctore Cl. VANDERMONDE, huius diarii Editore. Amputationem pedis dextri in cadauere, praesente Nostro, chirurgus quidam instituens cultrum, praeter consuetudinem, singulari cum facilitate musculos surae transire, sentit, reque accuratius examinata loco gastrocnemiorum et solaris nihil nisi adiposam materiem fibrasque tendinosas, tendinem Achillis constituentes, pinguedine disiunctas reperit. Pes iste, altero quodammodo breuior, nihil de reliquo notatu dignum exhibuit.

P. 441. 9) *Observatio de tumore, ad regionem umbilicalem lateris dextri sito, cui magna acus, in appendice vermiformi intestini coeci reperta, ortum praebuit* Auctore Cl. MESTIVIER. Tumore hoc aperto magna copia puris malae indolis exiit aliquoue tempore praeterlapso aeger obiit. Corpore aperto in processu vermiformi magnam acum, crusta obductam atque hinc inde arrosam Cl. Auctor detexit.

10) *Descriptio febris putridae malignae, quae in nonnullis locis Insulae anno 1758 regnavit* Auctore Cl. BOUCHER. Quae hic describitur febris, omnibus putridarum et alcalescentium febrium symptomatibus stipata fuit et aegrotantes varie inuasit. Cum autem singulare quid reperire ibi non licuerit, his superse-

dere

dere et pauca tantum, quae ad curationem infra describendam, pertinent, hinc inde decerpere liceat.

In mense Iunio 1759 deprehenditur :

3) *Observatio de foemina, quae per septem annos, p. 510. neque aluum deposuit, neque urinam emisit* Auctore Cl. GIGNOUX. Suppressio harum excretionum subito exorta contra omnia remedia rebellis perstitit, ita, ut foemina per septem annos absque vlllo dolore et absque vlllo alio morbo lecto affixa nec aluum deponeret, nec urinam emitteret. Defectum harum excretionum suppleuit sudor copiosus et foetidissimus, qui quidem non continuus fuit, sed per periodos accessit, ita, ut vnum alterumue raro tertium diem excederet et quouis die duas tresue horas duraret. Tandem praeter omnem expectationem septimo anno alui vrinaeque viis sponte apertis sudoreue cessante integram sanitatem aegra recuperavit et ab eo tempore sex vel septem annos sana vixit alioque demum morbo affecta succubuit.

5) *Observatio de pluribus frustis osseis et glomere p. 516. pilorum in vesica repertis* Auctore Cl. DE LA RIVIERE, iuniore. Ad foeminam per septem annos de dolore in infimo ventre et dysuria insigni conquerentem accersitus chirurgus stylum in vesicam ad disquirendum immittit tuncque citra expectationem abscessum perforat, quo aperto magna satis copia puris effluit. Leuatur inde quidem aegra, sed morbo non in melius mutato paulo post moritur. Corpore aperto vesicam, vterò adhaerentem inque ea complura frusta ossea, nec non globum pilorum, inter se intertextorum, reperiunt. De reliquo nihil notatu dignum obuenit.

7) *Continuatio descriptionis febris putridae malignae, p. 523. quae in nonnullis locis Insulae anno 1758 regnavit* Auctore Cl. BOUCHER. Quod ad huius morbi curationem pertinet, venaesectionem Noster non nisi plethora

vera vel peripneumonia, vt symptomate grauiori, urgente instituit inque morbi principio emetica atque in robustioribus quidem tartarum emeticum, in debilioribus autem ipecacuanham vel etiam celebritate pulsus, calore insigni, siccitate linguae, doloribus ventriculi etc. obstantibus purgantia antiphlogistica exhibuit atque ad ipsum morbum curandum acida mineralia dulcificata et corticis peruuiani infusum vel decoctum vsurpauit hacque curandi methodo multum boni praestitit. Praeter haec, quae primariam morbi curationem inuoluunt, alia etiam propinauit, quae vero, cum ex therapia generali diiudicanda veniant, lubenter omittimus.

P. 560. 7) *Litterae, quas de infante post insitionem variolarum mortuo, editorii huius diarii communicauit Auctor quidam anonymus. Inseruerunt nimirum duobus infantibus variolas, hisque postea erumpentibus alter morbum superauit, alter vero die decimo sexto succubuit. Notatu dignum hic est, insitionem in eo, qui obiit, aliquoties tentatam fuisse, variolas vero non nisi eo tempore, quo in ipso fratre apparuerunt, erupisse.*

X.

Classes conchyliorum Auct. CAROLO AVGVSTO DE BERGEN Med. Doct. et Prof. Publ. Ord. in Vniuersitate Viadrina, Acad. Imper. naturae curiosorum et regiae scient. Berolin. Socio, Haereditario in Rosengarthen. Norimbergae, apud Wolfg. Scharzkopffium, 1760. 4. pl. 16^I/₂.

Collegit Cl. Auctor classes conchyliorum omnes, quas eruditi pro distribuendis ordinandisque testaceis et conchyliis litteris prodiderunt,

runt, easque in hoc libello commodioris vtilitatis ergo iunctim tradidit. In laude esse hoc institutum, nemo negabit, partim ob summam industriam in colligendis his rebus, per integram scriptorum bibliothecam quasi disseminatis, adhibendam; partim, ob raram in vtendis pretiosissimis libris occasionem; partim denique ob commodum lectoris, quod sine magnis sumptibus temporisque dispendio hanc historiae naturalis partem, nostra aetate permultis acceptam, sibi familiarem quodammodo reddere possit. Quae exhibentur conchyliorum classes vel methodo aliqua vniuersali confectae sunt, vel methodo particulari. Primus, qui vniuersalem testaceorum methodum condidit, est ARISTOTELES, illustris illae historiae naturalis perscrutator. Vt vniuersas naturae res, ita hanc inprimis de testaceis doctrinam magna arte magnoque ingenio elaborauit; quippe in classibus suis constituendis non modo testarum, sed ipsius quoque animalis, testae inclusi, habuit rationem. Κοχλοι, vmbilici ei sunt, peculiare aliquod conchyliorum genus, cum tamen satis sit perspectum, eos proprie nihil aliud, quam quorundam turbinatorum esse opercula. De Cocalia, quale sit conchyliorum genus Cl. Auctor nihil certi definire potuit, quia Graeci per Κωκαλιαν omnis generis animantia, quae in conchyliis inhabitant, intelligere solent. Sequitur PLINII testaceorum dispositio paululum confusa, nec tanta industria felicique successu, quam ARISTOTELIS, constructa; siquidem tot quasi genera recenset, quot figurarum discrimina et dissimilitudines deprehendere poterat, in quibus enarrandis Cl. Auctor eius commentatorem FISCHERVM secutus est. ARISTOTELIS placita GESNERVS in testaceis distribuendis maximam partem excepit; quae ei propria est classis anomala continet, ad quam tamen per errorem stellas marinas retulit. Hanc GESNERI dispositi-

dispositionem amplexus est ALDROVANDVS, nisi quod classem anomalam omiserit ordinemque inuerterit. IONSTONO eadem distribuendorum conchyliorum ratio placuit, excepta prima classe, quam paullo curatius subdividit. In CHARLETONI methodo consueta summorum generum enumeratio obtinet; in nomenclaturas potius, quam in testarum discrimina inquirat. Nouam conchyliorum MAIOR aggressus est dispositionem; qua duas classes summas constituit; verum ramistica dichotomia nimis delectatus conchyliorum ordinem potius confusam, reddidit, quam utilem. In terminis quidem admodum abundans, sed in rebus non item. SIBBALDVS a loco natali in terrestria, aquatica est marina conchylia satis incommode diuidit. BUONNANNVS uniuersum, non turbinatorum bivaluium et non turbinatorum classes fecit, sed incautus saepe necessaria omisit, atque aliena immiscuit. Longe accuratorem et diligentorem TOURNEFORTIUS condidit testaceorum methodum. Testacea omnia ad tres classes reuocauit, sunt enim vel monotoma vel ditoma vel polytoma; monotoma, quorum testa est indiuisa, sunt vel uniuersa, vel spiralia vel fistulosa. Ditoma geminas habent testas ad cardinem connexas, vel arcte clausas, vel utrinque hiantes. Polytoma sunt, quorum testae ex pluribus partibus vel articulatis vel per cartilaginem coniunctis constant. Testaceorum, quae in insula Amboina reperiuntur, dispositio non tam RUMPHIO, quam eius amico SIPMANNO tribuenda est. Ipsa quidem collectio multis ornata est rebus, sed non adeo apte dispositis. CAR. NIC. LANGIUS magnam in generibus inferioribus distribuendis definiendisque praebuit industriam, quippe qui conchylia ex ualuarum numero, superficierum conditione et turbinum variatione tam accurate ad examen reuocauit, ut
ante

ante eum vix vllus reperiatur, qui tam subtiliter de testaceis disputasset. Errauit tamen in disponendis conchis anatiferis, vmbilicis marinis, et in eo potissimum, quod nautilus et ammonis cornua ex turbinatorum numero excludere voluit. Methodus eius tribus continetur partibus generalibus, quarum quaeque suas habet classes, sectiones, genera, generumque definitiones. IO CHR. KVNDMANNVS satis concinnam excogitauit methodum, est tamen in subdiuidendis quibusdam generibus nimis prolixus; quod in secunda classe bivaluia cum vniualuibus coniungit in vitio est; in definiendis generibus accuratus, in speciebus paullulum breuis. Methodus testaceorum FRANC. VALENTINI quondam verb. diuini ministri in insula Amboina noua non est, sed BUONNANI; delectant imagines, quae exquisitè elaboratae sunt. IOH. ERN. HEBENSTREIT testaceorum et conchyliorum differentiam esse statuit, et prioribus ampliorem significatum tribuit; quae tamen distinctio non magni momenti esse videtur. Porro echinometra ex conchyliorum numero excludit. IOH. PHIL. BREYNIUS belemnites iure, quidem ex conchyliorum ordine ducit; verum quia haec petrefacta conchylia inter testacea marina frustra sunt quaesita, poterit aliquis dubitare, an eorum structura ex petrefactis speciminibus perspicue possit illustrari. Idem dicendum esse videtur de orthoceratitibus. LINNAEI methodus testaceorum in Syst. nat. Lugd. Bat. 1735 tradita, nimis breuis est, nullasque species continet, sequentibus tamen huius libri editionibus valde aucta et correcta est. D'ARGENVILLE quas recensuit, speciebus magnam varietatum copiam adiunxit. Sed in eo nullam laudem meretur, quod saepe veras species varietatibus adnumerauit, et quae merae varietates sunt, pro veris speciebus habuit. Nec indubia res est, vtrum pollicipedes genuina sint chamarum, mytulorum, ostrearum, rudimenta,
nec

nec ne. Splendidum est NIC. G'VALTIERI opus, testaceorum methodum continens. AN LANGII methodum, quam hic correctam et emendatam tradere conatus est, vere correxerit, intelligenti lectori ad iudicandum Cl. Auctor relinquit. De methodo testaceorum anonymi, quae in catalogo rerum naturalium Lips. 1743. auctoris lege venditarum, prostat, nullum tulit iudicium. FRID. CHRISTIAN. LESSERVS in generum definitionibus breuitatis studium aemulatur, genera nimis extendit et saepe species cum varietatibus confundit. CAR. LINNAEVS systemate naturae edit. 4ta, microcosmum testaceis adnumerat, sed, qua ratione? non constat. Hoc verum est, eum diuersissima animalia interdum sub vno comprehendere nomine. Immensum est interim discrimen inter KLEINII methodum ostracologicam et LINNAEI methodum, ille enim ex LINNAEI speciebus totidem et plures fingit classes Cl. Auctori videtur, nec species, neque classes esse posse testacea, sed genera. Attamen laude celebranda est LINNAEI industria, quod animalium testis inhabitantium nomina addiderit. IAC. THEOD. KLEINIVS classes, genera et species nimium multiplicat, quae species sunt, generibus adnumeravit et ex generibus quibusdam classes constituit; in nouis terminis, quos generibus imposuit, idem saepe commisit vitium, quod LINNAEO tantopere exprobrauit. Ordinum specierum optima est distinctio. Methodi testaceorum insulae Iamaicae PATRIC. BROUNE sciagraphiam tantum tradit Cl. Auctor, ipso auctoris libro destitutus. Laudat ordines rerum scite digestos.

Tantum de vniuersalibus methodis. Sequuntur particulares. LISTERI methodus cochlearum terrestrium et fluuiatilium prima est, qua genera inferiora sine ratione extendit. Quantum pretium ei sit statuendum, FISCHERI verbis super hac methodo

methodo declarat. Reliquae particulares methodi sunt: Methodus cochlearum marinarum LISTERI; methodus specialis turbinatorum I. E. HEBENSTREIT; methodus tubulorum marinorum IAC. THEOD. KLEINII; methodus particularis polythalamiorum I. P. BREYNII; eiusdem methodus particularis echinorum; methodus echinodermatum a diuerso exitus situ KLEINII; eiusdem methodus echinodermatum ab oris situ desumpta; eiusdem methodus aculeorum in echinis; methodus concharum fluuiatilium D'ARGENVILLE; eiusdem methodus concharum terrestrium; methodus cochlearum anonymi. Appendicis loco subiunguntur conchae et cochleae tam terrestres, quam lacustres Marchiae et Viadri, quas cum Cl. Auctore RICHTERVS V. D. minister communicauit.

XI.

ANTONII DE HAEN, Consiliarii Aulici ac Medicin. Practic. in Vniuers. Prof. Prim. theses sistentes febrium diuisiones, natamque ea de causa de miliaribus ac petechiis, caeterisque febrilibus exanthematibus dissertationem etc. Vindobonae, typis Ioan. Thomae Trattner, 1760. 8. pl. 9½.

Similem dissertationem iam in praecedenti parte indicauimus, ibique causas nos allegare meminimus *, quibus commotus Ill. Auctor haec themata ad vtramque elegit. His nouam in praefamine addit. Cum enim ille angusto nimis temporis spatio pathologiam tradere coactus sit, fieri non potest, quin plura fugitiuo interdum transeat pede. Ad haec nunc recurrere, omissa addere, fusiusque pertractare constituit.

Varia

* In hac ipso Volumine, Part. II. p. 342.

p. 1. Varia sunt fundamenta, ex quibus febres possunt diuidi. Haec Ill. Auctor in *undecim* diuisiones est complexus. *Primae* diuisionis fundamentum est periculum, quod in febribus vel abest, vel adest, atque vel celerius vel lentius procedit; hinc febres chronicae et acutae, hae denuo diuiduntur in acutissimas, peracutas et simpliciter acutas.

Ex aegrorum numero, qui eodem loco ac tempore decumbunt, desumitur *secunda* diuisio in febres sporadicas ac epidemicas; ad has referuntur quoque endemiae et stationariae.

p. 3. In *tertia* diuisione respicitur ad febrium naturam et primaria symptomata. Huc pertinent febres, ἠπίαλας, λειπυρίας, ἀσώθης, τυφώθεις, ἐκτικά, Φρικώθης, μαρασμώθης et similes. ἠπίαλας aliter ab HIPPOCRATE, aliter a GALENO describitur; vtriusque vero descriptionem assumit Ill. Auctor et ingeniose combinat. Est vero illa febris, vbi aegrotus de continuo frigore conqueritur, thermometer autem aegroto applicatum calorem naturali maiorem ostendit. Saepius illam vidit Ill. Auctor.

p. 8. Tempus, quod febres perdurare solent, *quartae* diuisioni largitur fundamentum, secundum quod quatuor constituuntur classes, quarum prima febres continuas non putridas, altera putridas acutas non remittentes, tertia febres συνεχείς continuas remittentes, quarta denique intermittentes continet. Ad primam classem pertinet ἐφμερη, ἐφμερη protracta, σύνοχος non putrida; ad alteram σύνοχος putrida, vel semper aequaliter decurrens, vel semper adscendens, vel semper descendens; ad tertiam καυσος vel febris ardens, semitertiana, τριταΐοφνες et denique ad quartam, quotidiana, omnes tertianae quartanaeque species, quintana, sextana, septana, octana, ab Auctore semel obseruata, et nonana. Trimestris et annua valde dubia nobis

nobis videtur. Vt praecedentia magis illustraret Ill. Auctor, scholia quaedam subiunxit, in quibus Ill. VAN SWIETEN febrium distributionem secutus, naturam inprimis complicatarum explanauit. Collegit tandem in scholio sexto harum febrium signa pathognomonica: Febris ardens aestum intensiorem et symptomata grauiora habet, eoque ab hemitritaea et tritaeophyia differt. Apyrexiae quaedam et horror quotidianus fundamentum praebent, quo tertiana duplicata distinguitur ab hemitritaea, in qua alterno tantum die horror obseruatur.

Quinta diuisio complectitur febres inflammatorias e. g. febrim anginofam, phreniticam, peripneumoniam etc.

Amplissimus est Auctor in *sexta* diuisione, qua p. 19. febres, exanthematibus constipatas, comprehendit. Prima est *erysipelatoſa*. Haec interdum, parum constans, sine errore vel medici vel aegroti fugit reditque, nec non acrimonia sua insigni partibus carnosae noxam inducit. Altera est *scarlatina*, per se leuis ut plurimum, interdum tamen periculosa, qualem 1748 et 49 Hagae Batauorum saeuisse, carnes in vlcera maligna et ossa in cariem pessimam conuertentem legimus. Adoritur haec febris non solum infantes, sed et adultos. Tertia est febris *petechialis*, a qua Austria et Hungaria vicinaeque regiones nunquam fere liberae sunt, cuius vero in his regionibus frequentia non aeris vel loci temperiei, sed inepto a medicis imperato regimini calidiori tribuitur; quae methodus ita quondam placuit, ut statim ac quaedam malignitatis species, falso licet quam saepissime, subesse crederetur, fratres misericordiae accerferentur apta secum adferentes inuolucra loris adducenda fibulisque, quibus incarcerarent aegros, ne vlllo admisso frigidiusculo, aut temperato aere exanthematum eruptio, quam ii sapientissime praeuidere sibi videbantur,

impediretur. Periculosa autem haec methodus ortum duxit ex eo, quod haec exanthemata opus naturae crisi molientis esse crederentur, cum Auctor illa e contrario fictae potius malignitatis et curationis peruersae effectus, eo vel inprimis tempore, quando nulli obseruentur morbi pestilentiales, esse iudicat; idque nostra quidem sententia summo p. 39. iure. Idem sentit de *miliaribus*, quae, itidem *frequentius mala arte progigni, sponte longe rarius*, ratione et experientia suffultus affirmat. Hinc assolet in plurimis aegris prorsus negligere haec exanthemata, aegrotos ex lectis quotidie eximere, si vires non sufficiant, certe in lectis erigere, quam leuissime stragulis obtegere, reiectisque bezoardicis, diaphoreticisque, diluentia, et expectorantia copiose propinare. Quae methodus * tam prospere vbique cessit, vt in nosocomio fratrum misericordiae, in quo nimirum quotannis circiter ex centum aegris acute febrientibus triginta exanthemata experti fuissent, nunc mutato regimine medendique genere, intra biennium, sex modo ea sustulerint, et numerus eorum, quos annis praecedentibus acuti morbi ibidem morti dare solebant, iam ad quintam partem cum semisse imminutus sit. Monet quoque Ill. Auctor medicos, vt, si forte ad aegrotos vocarentur, qui sibi ipsi ab initio morbi exanthemata haec per regimen calidum contraxissent, nulla horum habita ratione sine metu illud statim mutant diluentiaque copiose propinent et in casibus desperatis ad corticem Peruvianum confugiant. Miliaria exanthemata triginta annos ante Lipsiensem epocham Gallis iam cognita fuisse, loco quodam in RIVERII praxi medica reperto commotus Ill. Auctor credere videtur; sed, si ille locus de miliaribus est interpretandus, sequitur, iam longe

* Eandem quoque suadet in *ratione sua medendi*, quam et nos excerpte meminimus in hoc ipso Vol. P. I. p. 88.

longe ante RIVERIVM ea P. SALIVM DIVERSVM
 nouisse, illorumque in tractatu de febre pestilenti
 meminisse, (quod etiam annotauit ALLIONIVS *,)
 nec itaque triginta, sed septuaginta ante, quam
 Lipsiae apparere coeperint, obseruata fuisse. Quinta p. 91.
 ex harum febrium genere est *variolosa*. Vulgarem
 illarum diuisionem in regulares et anomalas et Auctor
 recipit, regulares vero in tres species subdiuidens:
 in discretas, confluentes et cohaerentes, inter
 utrasque praecedentes medium genus constituentes,
 quarum quippe papulae licet non confluant, denso
 tamen agmine corpus adeo occupant et ita propin-
 quae sibi inuicem sunt, vt pluribus in locis race-
 matim cohaereant. Febris harum cohaerentium
 peior, quam discretarum, melior vero quam con-
 fluentium existit. Disquirat hac occasione Auctor
 causam intumescientiae tensionisque cutis in variolis:
 materiam virulentam variolarum natura quidem in
 variolas colligere intendit; cum illius vero tanta
 est abundantia, vt papulae, etsi copiosae, eam reci-
 pere nequeant, reliquam reponit in substantiam
 cellulosam, ibique coquit, coctamque deinde vel
 per ptyalismum, vel per diarrhoeam, vel, praegressa
 metastasi ad pedes et manus per transpirationem
 pustularum e corpore eiicit. Comprobare id videri
 noua et repetita vesicularum discissarum reple-
 tio, quam discissionem Auctorem valdopere et ex
 hoc quidem capite suadere, alio loco iam annotaui-
 mus **. Saliuatio non solum in variolis confluen-
 tibus, sed et interdum in discretis, imo in febribus
 variolosis sine variolis obseruatur. Sexta febris est
morbillosa, in cuius curatione, quae ab ea, in variolis p. 103.
 modo laudata, parum differt, requiruntur venae
 sectio, refrigerantia, diluentia, demulcentia, enemata,
 Gg 2 crurum

* In tractatu de miliarium origine, progressu, natura
 et curatione. Aug. Taurin. 1758. 8. p. 73.

** vid. Comment. nostr. Vol. IX. P. I. p. 95.

crurum reliquarumque partium exarescentium fodus et balnea. Tempore epidemico, quo morbilli et variolae simul regnant, prognosis futuri morbi difficilis est. Vidit etiam Auctor vno eodemque tempore morbillis et variolis simul obrutum, in alio morbillos nondum cunctos profligatos sequutas variolas. Puellam scabiosam a pristino malo non liberarunt morbilli, scabies quippe longe ferocior post morbillos curatos rediit. Idem et nobis binis in puellis post variolas feliciter superatas et scabiem simul curasse visas, nuper demum obseruare contigit. Addit Auctor his febrium exanthematicarum speciebus aliam, de cuius nomine dubius est, vtrum *ignem sacrum* vel *ignem S. Antonii*, an *innominatam* appellare conueniat. Febris non raro valida oritur cum dolore in alterutrius lateris abdominis plaga. Die iam 1, vel 2, vel 3 maculae rubrae apparent, cito incrementum ad magnitudinem variolarum discretarum, his tamen interdum altiores fiunt, et racematim hic cohaerent, illic interstitiis magnis vacuis relictis. Semper in alterutro abdominis latere tantum obseruantur, nec vnquam lineae albae spinaeque dorsi fines transgredi solent. Aegrotus, cuius Viennae Auctor curam habuit, haec exanthemata non in abdomine, sed in altero faciei latere fuit perpeffus. Cum suppurare soleant hae pustulae, adstringentibus et saturninis eae non sunt exsiccandae, praestat, fotibus et emollientibus vnguentis has fouere, de reliquo antiphlogistica curatio reliquis praeferri debet. Pertinent huc quoque maculae rubrae vnum duosue digitos latae et supra cutis superficiem exstantes, in iis obseruatae, quibus a variis causis ingens nascitur sanguinis putredo. Hae intra paucos dies mortem praenuntiant.

Septima diuifio febres ftationarias et intercur. P. 117.

rentes comprehendit, de quibus optime SYDENHAM et НУХНАМ egerunt. Febres ftationariae et epidemicae fynonyma funt, itaque plures fimul vno tempore vna eademque regione inuadunt homines, quae vero tunc temporis nonnullos modo adoriuntur, intercurrentes vocantur. Harum curatio non ex fua indole, fed ex natura febris ftationariae eft inftituenda. Rem illuftrat exemplum ex SYDENHAMIO allatum. Anno 1675 ftationaria febris erat continua, quae vix vnam alteramque venaeftionem permetteret; inter morbos intercurrentes obferuabatur pleuritis; haec ex eius natura repetitam requirere videbatur venaeftionem. Sed peffime cum iis aegrotis agebatur, quibus aliquoties vena tunde batur, in morbo quippe ftationario venaeftio repetita non conducebat, ideoque etiam non in morbo intercurrente. Hanc regulam fuae regularum therapiae generalis exceptionem, quae limatum expofcit iudicium, veram quidem effe, nihilominus tamen interdum admittere nouam exceptionem, ex conftitutione epidemica Hagana, 1747, edoctus afferit Auftor. Saeuiebat febris anomala ac vere maligna. Hac febre decumbentibus optimo erant auxilio decoctum totius althaeae et enemata emollientia. Intercurrebant his febribus dyfenteria, fcarlatina, angina contagiofa. In hac dyfenteria nec emetica, nec rhabarbarum, nec myrobalani, nec adftingentia ne cortex quidem fimaroubae, quidquam valebant. Sola demulcentia, inuoluentia, et ori et ano immiffa (remedia, quae morbo ftationario conueniebant) omnem abfoluebant curam. Ab hac itaque parte legis fupra latae apparet veritas. Reliqui vero intercurrentes morbi, fcarlatina et angina, his remediis valde exacerbantur, vsque dum Auftor didiciffet, his purgationem

aluinam optime prodesse. En exceptionis factae a
therapia generali nouam exceptionem!

Omnes febres continuas putridas, continuas
remittentes, etiam inflammatorias in malignas et
benignas diuidi et quare ita dispescantur, in *octaua*
diuisione docet Auctor.

P. 129. Obseruantur quoque interdum febres intermit-
tentes, quae ab harum natura, quam longissime
recedere videntur, re ipsa tamen genuinae sunt et
vt tales tractandae. De harum periculo, quod in-
signe est, monet Ill. Auctor summopere in *nona*
diuisione. Mentiuntur hae febres apoplexias,
pleuritides, colicas et omnes morbos inflammato-
rios. Inuadunt aegrotos vehementioribus quidem
symptomatibus, quae vero statim euanescunt, tertio
die redeunt abeuntque, tertio vel quarto autem
paroxysmo aegrotos enecant. Omne auxilium in
his a cortice peruuiano est repetendum, quem
quam citissime propinare conuenit.

In *decima* diuisione exponit Auctor febrim sine
febre, siue febrim topicam, cuius exemplum quod-
dam in nosocomio Viennensi habuit.

In *undecimam* diuisionem tandem illas colligit
febres, quas ad certam speciem referre, et idoneo
nomine appellare nequiuit.

XII.

Historia medica morbi epidemici siue febris petechialis, quae ab anno 1757 fere finiente vsque ad annum 1759 Viennae grassata est. Cui adiecta notabilium obseruationum anatomicarum decas. Auctore IOANN. GEORG. HASENOEHRL, nosocomii Hispanici medico. Vindobonae, typis Ioan. Thom. Trattner. 1760. 8. plag. 5¹/₂.

Morbum petechialem, cuius Ill. DE HAEN in tractatu suo praecedenti inter ceteras febres breuibus tantum, aliud quippe exponens argumentum, meminit, nunc illius discipulus hoc in libello copiosius persequitur omnemque illius historiam exhibet, quam eo maiori cum voluptate perlegimus, quo plures morbi istius truculenti descriptiones vt promulgarentur et in nostrum commodum optamus. Cum etenim idem morbus et nostris regionibus eodem tempore fatalis fuerit, magnasque inter nostros ediderit strages, iam dudum consilium cepimus, descriptionem morbi illius, quam ex collectis nostris plurimorumque amicorum obseruationibus concinnauimus, cum orbe erudito communicandi. Studiose itaque omnia scripta colligere atque peruoluere solemus, quae morbi istius mentionem faciunt, eo quidem consilio, vt inde edoceamur, vtrum morbus in nostris regionibus grassatus ab iis, qui in aliis saevierunt, abluferit, nec ne, et quanta inter hos fuerit discrepantia.

De morborum epidemiorum endemiorumque definitione, causa et differentia facta breui in *capite primo* introductione, morbum ipsum in *capite secundo* enarrat Cl. Auctor. Incipiebat morbus ille mense nouembri et decembri anni 1757. Impetus

eius in aliis leuior, in aliis grauior erat. In illis obseruabatur coryza, capitis dolor obtusus, alii dolores rheumatici vagi, anxietas praecordiorum, leuis nausea, vomituritio, quarto, certe septimo die macularum grate rubrarum eruptio, qua facta reliqua symptomata vel mitescebant, vel euanescebant viresque aegroti refocillatae incresebant, decimo demum, vel quarto, vel sexto exanthematibus disparentibus aegrotus pristinam recuperabat sanitatem. In his vero, qui maligniorem experiebantur morbum, ab initio subita et ingens virium deiectio, artuum languor, capitis grauitas, ciborum fastidium, sitis pauca vel nulla, leues horripilationum aestuumque vicissitudines, pulsus naturali celerior. Haec symptomata per quadriduum eodem tenore perseuerabant, deinde vero incresebant accedebantque maior corporis lassitudo, tinnitus et susurrus aurium, anxietas praecordiorum, respiratio anxiosa vel tussi difficili intercepta, vel cum dolore punctorio lateris coniuncta, ab alienatio mentis interdum ad furorem aucta, subsultus tendinum, in aliis vigiliae diuturnae, in aliis somnolentia continua soporque profundus, exanthemata vel nulla, vel purpurea, liuida, nigra, interdum profunde sub cute sita, interdum parum constantia, diarrhoea, parotides, bubones, gangraena. Sanguis in his morbis e vena missus in paucis fluidus et resolutus, in plurimis spissus densaque crusta inflammatoria obductus apparebat. Hinc a petechiis non semper ad sanguinem resolutum concludere licet, simulque exinde patet, quam necessaria his in morbis exanthematicis venaesectio esse possit. Ipsi Auctori, eodem hoc morbo grauiter decumbenti, ter vena secta sanguisque non sine crusta phlogistica fuit. Duo cadauera hoc morbo demortuorum Auctor quidem incidit, nihil vero, quod memoratu dignum fuisset,

fuiſſet, vel ad morbi intimiorem cognitionem, quid contuliſſet, reperit; in altero omnia viſcera ſana erant, pulmo tantum atro ſpiſſo ſanguine inſarctus; in altero omentum et inteſtina flaccida et ſemiputrida ſanguisque diſſolutus fuſcus; huic camphora, illi cortex Peruuianus propinatus fuerat. Curae initium in hoc morbo plerumque a venaeſectione factum fuit, habita tamen aegroti et pulſus ratione; aliis vna ſufficiebat, aliis duae tresue; tempus illius varium erat, in aliis ab initio morbi, in aliis in *ἀκμῆ*; interdum quoque praefentibus exanthematibus, venam ſecare licere, Cl. Auſtor exemplo aegroti probat, cui decimo quarto morbi die, cute copioſiſſimis conſperſa maculis vena tuſa fuit. Licet ſaburra in primis viis haerere morbumque augere poſſit, et inde vomitoria et purgantia fomitem eius exturbatura videantur, in hoc tamen morbo ea rarius exhibita fuerunt, cum raro illa neceſſitas poſtulauit; data enim vomitoria vel ſponte oborta diarrhoea morbum, nec ab exanthematibus liberum, nec mitiorem, e contrario grauiorem reddiderunt, ita vt diarrhoea quouis morbi tempore paregoricis vel prorfus cohibenda vel moderanda fuerit; quod nunquam ſine aegrorum emolumento factum fuiſſe, Cl. Auſtor affirmat nonnullisque exemplis probat. Plus ſolaminis auxiliique attulit copioſus potus ex decocto hordei ſaccharo vel ſyrupo edulcorato, itemque ex decoctis radicis graminis, ſcorzonerae, acetosae etc. Mirum quoque conduxit ſerum lactis vinoſum, vel aqua, mixta cum tertia parte ipſius lactis. Camphora, moſcho, radice ſerpentariae Virginianae, contrayeruae, vincetoxici et ſpiritibus acidis mineralibus non nulli quidem, qui leuius aegrotabant, ſanati fuerunt; grauiori vero morbo correptis haec non ſuffecerunt; vsque dum Ill. A B

HAEN de cortico Peruuiano prouulgauisset, summae hunc esse in his morbis efficaciae atque virtutis, quam Cl. Auctor ipse quoque, cum decumberet hoc morbo expertus laudat; assumserat vero extracti illius quotidie vnciam vnam. Non nullos ex hoc morbo conualitos in eundem, sine praegresso errore, relapsos fuisse narrat Cl. Auctor, quibus tamen infusum ex ligno sassafras, melle edulcoratum, profuit, sed nulli eorum id contigit, qui corticem Peruuianum in morbo assumserant. Remediis indicatis adiuncta fuerunt pro re nata clysmata emollientia, epispastica vel vesicatoria, ad quietem et somnum inducendum paregorica vespere potissimum propinata. Praeter haec medicamenta aegri ad vitam sustentandam vesciti sunt cibis eupeptis iusculis vel inprimis auenaceis, hordeaceis vel et carniis, succo citri correctis.

Coronidis loco Cl. Auctor sectiones nonnullorum, aliis morbis demortuorum, subiungit, ex quibus sequentes dignae nobis videntur, quas breuiter tangamus.

Pleuritide occisus praeter inflammata pleuram, pulmonem crusta lardeacea obductum atque cor hirsutum pilosum eadem crusta obuolutum exhibuit.

Foemina, quinquaginta septem annorum, spiritus vini vsui largiori adsueta, per omnem vitam saepius vomuerat, raroque excrementa consueto modo deposuerat, intra anni denique spatium quotidie sexies, septies, imo pluries per os reddebat, quodcunque adsumserat. In hac mortua omnia intestina tenuia et crassa ita coarctata reperiuntur, vt vix digitummitterent, ventriculus e contrario ita expansus, vt os pubis attingeret atque viginti mensuras aquae caperet.

In foemina, quadraginta trium annorum, quae saepius redeuntibus doloribus ventris acerbissimis excru-

excruciabatur et paucas ante mortem horas sanguinem ex ore et naribus reddebat, ventriculus post mortem sanguine repletus, pancreas vero omne durum scirrhosum et vlcusculis cancrrosis, quae vicinas ventriculi tunicas arrosisse videbantur, passim oblitum, repertum fuit.

XIII.

ANTONII STOERCK, Med. Viennensis et in nosocomio Pazmariano Physici Ord. annus medicus, quo sistuntur obseruationes circa morbos acutos et chronicos, adiiciunturque eorum curationes et quaedam anatomicae cadauerum sectiones. Vindobonae, typis Ioan. Th. Trattner, 1759. 8. plag. 11½.

Binis praecedentibus libellis nunc tertium addimus, quem, quod illius eiusdemque morbi epidemici symptomata et curationem exponat, hunc locum optime mereri arbitramur. Cl. enim STOERCK cum videret, medicos, qui curam nosocomiorum gerunt, plerumque negligentiae et nimiae temeritatis argui, opprobrium illud optime se effugiturum esse credidit, si statim ac curam nosocomii Pazmariani suscepisset, omnia, quaecunque suo praesidio in illo peragerentur, sedulo annotaret, diligenter describeret, lucique publicae exponeret adeoque omnem litterarium orbem rerum a se actarum iudicem ac arbitrum eligeret. Ex hoc igitur valdopere laudando instituto, et, quod omnes medici imitentur, digno, ortus est libellus, cuius primaria momenta nos nunc breuiter sumus excerpturi. Cum vero morborum acutorum plurimi intra mensis spatium terminari soleant, in his describendis eum ordinem Cl. Auctor seruat, vt enarret,

enarret, quod per singulos menses notatu dignum obseruauerit, adiecta interdum, sed rarius, causarum disquisitione breui. His obseruationibus tabulam praemittit, quae indicat, quot singulo mense acute decubuerunt et ex his quot mortui sunt. Incipit vero libellus a decimo mensis iulii die anni 1758, ex quo quippe Cl. Auctor auspicatus est hoc munus, et eiusdem mensis secundo anni 1759 finitur, annum comprehendens spatium, quod ob morbum miliarem et petechialem, qui tunc temporis inprimis faeuierunt; famam in orbe medico est consecutum. Quicquid vero de nonnullis morbis chronicis Cl. Auctori notatu dignum visum fuit, postea seorsim exponit, cui deinde anatomicas sectiones, quarum viginti deprehendimus, et denique medicamentorum formulas, quibus in nosocomio isto usus est, adiicit. Ne vero cramben bis coctam apponamus, ex Cl. Auctoris de morbis his acutis conscriptis obseruationibus nonnullas tantum et eas quidem nullo obseruato ordine repetemus, quas Auctores praecedentium libellorum, vel non annotarunt, vel in quibus a Nostro recedere videntur.

- p.7.56. Post morbum petechialem remanens amaurosis et auditus grauitas vesicatorio nuchae applicato et remedio dato purgante curata fuit; et hunc morbum superatum secutos sudores nocturnos diaeta
- p.3.15. reficiens et infusum salviae sustulit. Non nisi per fat graues causas, quae in his morbis raro adfuerunt, Cl. Auctor induci potuit, vt venaesectiōnem permetteret, quod videret, ex vnica interdum venaesectiōne vires aegrotorum adeo imminutas fuisse, vt irritantibus medicamentis postea excitandae fuerint, illique aegroti ex morbo conualescentes longius ac alii, temporis spatium in colligendis viribus consumserint. Venaesectiōnis repetendae rarissime obuēnit necessitas. Febris moderamen
saepius

saepius sine venaesectione praestiterunt apozemata antiphlogistica. Solo fero lactis, pro ratione virium aegroti plus minus vinoso, multi ex morbo conuuluerunt, cuius libris quatuor, si adfuerunt signa resolutionis sanguinis putredinosae, adiecit vncias tres syrapi diacodii et drachm. vnam spiritus sulphuris per campanam eliciti, et omni hora vncias tres vel quatuor assumi iussit. Absque syrupo hoc medicamen stranguriam et diarrhoeam forte ob combinationem spiritus sulphuris cum fero, per vinum affusum facto, excitauit. In conuulsionibus paregorica sine camphora, et haec sine illis et epispasticis nihil valuerunt. Quibus somnum adimebat morbus, iis vnc. vna syr. diacod. illum conciliabat; haec dosis tamen et quaternis etiam horis repetita non sufficiebat in quodam aegro, petechiis obruto, qui nulla grauia expertus symptomata ad septimum vsque diem leuiter aegrotare videbatur: nec hoc die symptomata incresebant, nec grauiora accedebant praeter hoc vnicum, quod aeger ab hoc die clamare et canere vsque incipiebat. Coercuit tandem hoc singularis generis delirium, quod soli inordinato spirituum vitalium motui tribuit Cl. AuCTOR, potionem ex aqu. menth. vnc. vna, syr. diacod. vnc. semis. laud. liq. SYDENH. gutt. 40 composita vnoque haustu sumta, et aeger breui post conualuit. Qui non statim, atque ex hoc morbo petechiali et miliari conualuerant, nosocomiis egressi fuerant, in veram scorbuticam inciderunt labem, ex qua eos corporis motus in aere puriori, medicamenta antiscorbutica et omni quarto die datum purgans reduxere. Nonnullos interim, vel inprimis, qui omnem corporis exertationem euitauerant, perniciose huius morbi vis consumpsit.

p. 22.

Multi,

p. 26. Multi, qui mense septembri febre hac acuta decumbebant, quotidianam intermittentem simul fuerunt experti. Quia vero viribus aegroti parcendum erat, hanc febrem sine mora cortice Peruuiano suppressere conducebat, iis enim consumtis, metus non inanis erat, ne aegrotum subsequens paroxysmus trucidaret. Prior interim morbus, intermittente fugata, sine grauioribus symptomatibus leuiter processit. In hoc quoque mense singultus exanthematum eruptionem praecessit, hac vero facta, euauit sponte, in vnico aegro eruptioni fuit superstes.

p. 42. Miliaria exanthemata in icterica acute simul febriente aegra aequae alba fuerunt, ac in aliis.

p. 48. Saeuuit mense ianuario 1759 morbus singularis indolis: non valida febris, non magna sitis, nec ciborum appetitus sublatus, sed solummodo virium languor, capitis grauitas ac temulentia, diarrhoea leuior, foetida tamen, obseruabatur. Haec symptomata perdurabant ad septimum diem, a quo febris augebatur, capitis grauitas abibat in dolorem acutum, quem tamen paucis horis post excipiebat sopor profundus; sequentibus diebus fugacia conspiciebantur mox in hac, mox in illa corporis parte, exanthemata vel miliaria, vel petechialia; decimo demum die subita febris remissio, pulsus intermissio extremorumque frigus mortem in propinquo esse praenuntiabant. Si morbus curationem admittebat, illam emulsiones camphoratae, infusum rad. serpentar, contray. etc. atque vesicatoria nuchae et plantis pedum statim ab initio morbi applicata praestabant.

p. 15. Mensibus augusto 1758, maio et martio 1759
58. adeo necessaria fuerunt in plurimis aegris vomitoria, vt ea, si ab initio morbi neglecta fuerant, praesentibus iam exanthematibus propinari debuerint, quo nimirum diarrhoea praecaueri et aegri a continua

tinua praecordiorum anxietate liberari potuerint, quod Cl. Auctor exemplo viri, vnus et sexaginta annorum comprobat. Tres herniae et summa senectus in hoc aegro, qui non solum ab initio, sed et in progressu febris putridae, continuis vomitionibus affligebatur, vomitoria interdicerere videbantur, sed cum omnia in peius ruerent symptomata, anceps eligere coactus erat Cl. Auctor medicamen, ventre itaque fasciis rite ligato exhibebat vomitorium, cuius operationem cito secuta est tranquillitas et anxietatis vomitionisque remissio; et licet octiduo post eadem symptomata redirent; ea tamen mox dato iterum vomitorio fuerunt profligata et aeger, licet summa senectute confectus, integre conualuit.

In mense aprili febrim acutam, qua permulti p. 61. fuerunt correpti, quarto et decimo die abeuntem secutae sunt quotidianae et tertianae.

Cum morborum horum acutorum natura quolibet fere mense variare et alia atque alia symptomata proferre soleat, vt ex praecedentibus perspeximus, sine dubio rem gratissimam fecisset Cl. Auctor, si cuiuslibet mensis temperiem aerisque vicissitudinem addere adeoque lectores suos in causarum et symptomatum inuestigatione comparationeque inter se adiuuare voluisset.

Morbis acutis immiscuit quoque Cl. Auctor tetani historiam, quo iuuenis quindecim annorum correptus fuerat. Is aliquot dies ante morbi ingressum dolorem in omnibus artubus senserat lancinantem, qui vero, cum ille nunc totus obriguisset, euanuerat. Omnes fere muscoli, ad motus voluntarios necessarii contracti duri, artus ad longitudinem extensi et brachia ad truncum appressa erant et os ita firmiter clausum, vt vix per dentes effractos paucula fluidi copia ipsi posset ingeri. Liber tamen restitit linguae et oculorum motus,

mens

mens non alienata, respiratio libera pulsus naturalis. Cum per nosocomii rationem non liceret vniuersalia adhibere balnea, aliam curationis viam ingredi coactus fuit Cl. Auctor. Vt itaque os aperiret, maxillaëque motum redderet, huic cataplasma ex stercore equino cum cereuisia cocto applicari et potionis ex spir. sal. ammon. drachma vna cum aceto rutae ad saturationem mixta, additis aqu. rutae vnciis tribus, syr. gran. kerm. vncia compositae, omni bihorio cochlear vnum propinari; praeterea bis de die linimentum ex oleo verbasc. c. spir. sal. ammon, spinae dorsi affricari, illique alterno die cucurbitas siccas applicari iussit, qua methodo id praestitum fuit, vt die quarto aeger non solum maxillam mouere, sed cibos quoque manducare, octauo manus et brachia, paullo post et pedes agitare, vigesimo suffultientis famuli auxilio et trigesimo demum solus ambulare posset.

p. 76. Febres acutas nunc sequuntur intermittentes et reliqui morbi chronici, quorum varias species annuo hoc spatio obseruauit Cl. Auctor, ex quibus et hic nonnullas modo seligamus obseruationes, quae nostram mouerunt attentionem. Vir sine vel praegressa, vel secuta febre aut alio symptomate quotidie hora quarta pomeridiana subito omnem amittebat visum et plenaria afficiebatur amaurosi, quae vero binis horis post abibat, integraque reuertebatur videndi facultas. Idem hic singularis morbus per octiduum eadem hora rediit, tandem vero vncia vna corticis Peruuiani, intra diei spatium sumta, sublatus fuit. Cum laudano liquido SYDENHAMI, quod Cl. BERRYAT* ad febres intermittentes fugandas

* vid. Memoires de Mathématique et de Physique présentés a l'Academie Royale de Sciences par diverses Sçavans. Tome II. à Paris 1755. 4. et Commentariorum horum Vol. VI. p. 577 seqq.

fugandas miris extulit laudibus, periculum fecit Cl. Auētor pluriesque repetiit. Tantum vero abfuit, vt omnes febres abstuliffet, vt e contrario in nonnullis aegris protraxiffet paroxysmos, aluum occludiffet, aegrosque ftupeciffet. In duobus febres hoc medicamine quidem profligatae fuerunt, fed remanens debilitas, ftupiditas, deficiens ciborum defiderium longum cardiacorum amarorumque vsum postularunt. Medicamenti interim huius vsum omnem in febribus intermitteatibus non abrogari vult Cl. Auētor, fed ad neruofas tantum restringit febres. Longe infeliciori cum fuccellu tentata quoque fuit ab Auētoꝛe febrifuga illa arfenicalis medicina a Cl. IACOBI commendata *. Febris quidem ab ea fupprimebatur, fed fequebantur ardor quidam continuus in fterno, tuſſicula ſicca, appetitus plenarie deletus, fitis ingens, virium defectus, capillorum defluuium; et febris hectica certo aegrum interfeciffet, niſi Cl. Auētor illi emollientibus oleofis remediis et lactis vſu fuccurriffet, quibus poſt duos demum menses conualluit. Idem remedium, quod vero minorem arſenici copiam continebat, de nouo tentatum, licet ne ſuppreſſiffet quidem febrim, nihilo tamen minus funeſta illa protulit ſymptomata, vt itaque illud ex omni medicaminum apparatu prorfus fit eiciendum.

Mensis october, nouember et december hy- p. 88.
dropicis fatales erant, quo tempore, praeter
electuarium ex pulu. rad. helen. ialap. ſal. ammon.
conſeru. naſturtii, fyr. de ſpin. ceruina compoſitum
et vinum Auſtriacum cum foliis abſinth. et eupa-
torii cannabini digeſtum, in anafarca et aſcite
auxilium

* vid. Aēta Acad. Electoralis Moguntinae Scientiarum
vtilium, quae Erfordiae eſt. Tom. I. Erf. et Goth.
1757. 8. p. 216. et Comment. noſtr. Vol. VI. p. 621.

auxilium attulit, si tumidae partes decocto eupatorii cannabini calido madidis inuolutae fuerant. Sic quoque non sine salutari effectu in ascite abdomen oleo oliuarum recenti illinitum et calida manu horam semis perfriētum fuit.

p. 90. Ictero plerumque, praeter serum lactis pro potu ordinario, sola mixtura, ex sapon. venet. vncia vna semis soluta in aquae fumar. libra vna, cui additae fuerunt vnciae duae syr. fumar. et rhei electi drachma vna et semis, mederi solitus est Cl. Auctor. In puella quadam tamen non suffecit haec methodus; superueniebat enim ictero, quo multas iam hebdomades illa laborauerat, intermittens tertiana, cuius paroxysmos augebant dolor colicus et inde ortae lipothymiae. Cortex tandem Peruuianus pessima haec non solum symptomata, sed et febrim intermittentem plenarie, icteri maximam partem, sustulit, cura demum per serum lactis finita

p. 95. Scabiem crustosam siccam cum pulu. rad. ialap. mixto cum conferuis et syrup. fumariae et nasturtii salutari cum effectu tractauit, reliquos pertinaci scabie affectos aegros cum mercurio sublimato, methodo Switeniana, prospere restituit.

p. 103. Omnibus, quos verminare credebat, sine vermium discrimine praebuit linctum ex sale polychr. pulu. rad. ialap. valerianae. s. phu dictae, singulorum drachma vna, oxymell. Squill. vnciiis quatuor atque a drachma vna pro ratione aetatis ad vnciam dimidiam quater de die sumi iussit. Hoc medicamentum vermes omnis generis propulsisse, omnesque a vermibus liberasse Cl. Auctor affirmat.

De scrobuto, arthritide, erysipelate, asthmae glutinoso, diarrhoea quae tradit, silentio praeterimus eo animo, vt supersit nobis spatium nonnullas sectionum addendi anatomicarum.

1) Vir quinquaginta annorum, per viginti iam annos a tussi excruciatu, nunc grauius aegrotans, curae Cl. Auctoris committitur. Huic oxymel Squilliticum primum, deinde post dimidium annum in noua morbi exacerbatione kermes minerale, cum conferuis nasturtii aquatici et cochleariae, copiosa et purulenta produxerunt sputa: aeger quidem inde admodum leuatus praeter opinionem tamen subito animo delinquens obiit. Cibos autem semper appetierat assumptosque optime tulerat digesseratque. Nullae horripilationes, nulla febris, nullum delirium, nullaque, praeter anxiam respirationem ex materia tenaci, expectorationem impediende, alia symptomata obseruata fuerunt. Inciso abdomine apparebat omentum dilaceratum semiputridum, intestina tenuia cuncta in peluim coacta, super his colon in globum conuolutum, ventriculus capax ad sedecim aquae libras, hepar a parte costarum compressum et prorsus cartilagosum, lien durus fuscus prope peluim, renes plani, parui, depressi, vesica contracta; in thorace lobus pulmonum sinister totus aridus, friabilis, dexter flaccidus niger atro grumosoque sanguine refertus, in corde magni polypi, in cerebro superior lobi medii pars ad semi pollicis altitudinem gangraena destructa.

4) In viro, quinquaginta annos nato, per plures annos tussiculoso et de continuo dolore obtuso ponderisque sensu in latere sinistro thoracis conquecto, pulmo sinister in corpus rotundum scirrhum lapideae duritiei concretum, binis longis callosisque fistulis, quae plures in ramos diuisae progrediebantur, perforatum. dexter cordis ventriculus, qui magnum continebat polypum, aneurysmatis in modum valde expansus repertus fuit. p. 118

6) Febrim tertianam praepropere suppressam in viro triginta quatuor annorum excipiebat languor

totius corporis, ciborum fastidium, dolor ac tumor vtriusque hypochondrii, oedema scroti ac pedum, respiratio anhelosa, cordis palpitatio, frequens lipothymia et tandem mors. Abdomen incisum continebat aquae subrubellae turbidae, thorax vero limpidissimae magnam copiam, vesicula fellea liquorem albumini ouorum colore, sapore spissitudineque simillimum. Hepar scirrhosum erat, lien squamosus tenax pondere tres libras aequabat.

p. 125. 8) In foemina, paullo post, quam inebriata prolapsa fuerat in frontem, mortua, cranium quidem integrum, insignis vero sanguinis extra vasa missi copia cerebellum comprimens reperta fuit. Praeterea in abdomine intestinum coecum aere ita distentum erat, vt illud, valuula BAVHINI deleta, ducdecim libris aquae capiendis suffecisset. Colon e contrario totum in tenuem contractum erat chordam. Vesicula fellea 250 comprehendebat calculos.

9) In foemina, quae hydropica obiit, antea vero nec ictero, nec vlllo alio morbo vnquam affecta fuerat, hepar siccum, durum ac graue vix ad pugni magnitudinem accedebat; vesiculam vero felleam totam exsiccatam albicans calculus, ad vesiculae figuram compactus, replebat.

p. 140. 14) Foemina ab eo tempore, quo onus tergo portans prona ceciderat, cordis palpitationes et dolorem in hypochondrio sinistro ad vltimam costarum verarum et primam secundamque spuriarum atque in opposita posteriore parte, loco tribus digitis a spina dorsi distante pulsantem senserat. Post anni spatium a modo descripta thoracis parte posteriore tuberculum molle cum corde synchrono motu pulsans apparuit, quod, si cessabant cordis palpitationes, longe minus molliusque erat, cito interdum increscens illis, vt fieri solebat, cum vehementia reuertentibus. Octo tamen diebus ante

ante mortem omnis cessauit cordis palpitatio tumorque plenarie euanuit. Huic malo accesserunt mortisque fuerunt causae tussis violenta sicca, febris hectica, insomnes noctes, sudor nocturnus copia et foetore ingratus. In pulmonibus crasso viscido obductis plures vomicae, in cordis ventriculo utroque magni polypi, aorta a corde ascendens ad curuaturae finem vsque valde dilatata, descendens in loco supra indicato in saccum magnum polyposo sanguine repletum extensa, supra hunc duobus in locis cartilaginosa facta, costa prima spuriarum diffracta, reliquae duae cariosae repertae fuere.

16) Vir, quadraginta nouem annorum, ascite p. 146. et anasarca affectus fuerat. Vtrumque malum prima vice abstulerat vinum squilliticum; superfuit tamen in regione umbilicali durities. Cum itaque aeger in eundem morbum relaberetur et a nullo medicamento se leuari sentiret, paracenteseos operationi se subiecit, qua octoginta librae aquae crassae rubrae emissae fuerunt, qua facta, tumor intra primum morbi ingressum et hanc operationem notabili increuisse augmento apparuit. Idem post quamlibet operationem, quam octies aeger sustinuit, obseruatum fuit. Tandem vero aeger viribus consumptis post octauam paracentesin, qua centum librae aquae prodire, obiit. Thoraci fluidi multum, abdomini nihil inerat. Hepar, ventriculus, lien sani apparebant. Omentum vero crassum tenacem saccum, magnam, praeter tumorem steatomatosum duas et viginti librarum ciuilium pondus excedentem, aquae foetidae copiam continebat.

17) Calculus, cuius pondus parum scrupulum p. 150. vnum superabat, ductui cystico impactus, causa non solum icteri, sed etiam mortis subsequens fuit. Omnis in hoc cadauere, non solum exterior ossium compages, sed interior quoque structura flauedine imbuta erat.

Die Naturgeschichte der Thiere in systematischer Ordnung. Die Vogelgeschichte; entworfen durch IOHANN SAMVEL HALLEN. Mit Kupfern. Zweeter Band. Berlin, bey Christian Friedrich Voss. 1760. 8. Alph. I. pl. 20 tab. aen. 8.

i. e.

IOANNIS SAMVELIS HALLE historia animalium systematica. Historia auium. Tomus. II.

Antequam huius tomi epitomen exhibeamus, Lectores nostros de vero nomine Cl. Auctoris certiores esse, cupimus. Recordamur enim, nos ante duos et quod excurrit annos, primum huius historiae animalium tomum euolentes, summam historiae animalium systematicae, ab HALLERO elaboratae, exhibuisse *. Verum, cognomen Cl. Auctoris minus recte scriptum ibi esse, iam nunc ex praefatione, alteri tomo praefixa, animaduertimus, Nostrique nomen non HALLER sed abiecta littera R. HALLE scribendum, omnemque erroris culpam in typographum coniiciendum esse, ipse Cl. Auctor notat.

Ipsum librum euolentes generalem primo historiam de structura, more viuendi, generatione et migratione auium deprehendimus, qua absoluta ordines, genera et species auium traduntur, ita tamen, vt in efformanda dispositione methodica noui nihil Noster addat, sed b. KLEINIVM hac in re secutus ad pedum atque rostrorum formas attendit

* vid. Comment. nostr. Vol. VII. P. I. p. 15.

attendit et characteristicas auium notas inde desumit. Verum, methodum istam naturalem omnino esse, ex eo patet, quod pro diuersitate ciborum, diuersa etiam rostrorum forma et pro diuersitate locorum, quae ceu domicilia natura auibus concessit, diuersa quoque pedum constitutio necessaria esse videtur. Ita auibus rapacibus rostrum incuruum est et validum, aliae, quae feminibus vescuntur, vt passeris, rostrum breue et validum habent, aliae, vt aquaticae aues, longo rostro, aliaeque alio instructae sunt. Eandem etiam ob causam cum rostris pedes congruunt. Ita paludosae aues longis pedibus incedunt, in aquaticis autem pedum digiti membrana coniuncti, aliarumque pedes aliter iterum constituti deprehenduntur. Qui itaque ad hos characteres bene attenderit, quamlibet proinde auem ad ordinem suum suumque genus et speciem commode referre poterit.

Aues omnes ab omnibus aliis animalibus alatis p. 1. se distinguunt in eo, quod corpus pennis instructum et duplicem maxillam corneam, ex qua rostrum componitur, habeant pedibusque duobus incedant. In plurimis auibus caput pro corporis proportione minus, quam in quadrupedibus, et rotundius etiam est atque fornicatum. Rostrum corneum, tenax, validum et acutum est, et duplicem elongatam quasi maxillam repraesentat. Oculi auium cum quadrupedum oculis comparati planiores apparent et membrana mobili instructi sunt, quae periophthalmium seu membrana nictatoria vocatur et totum pene, si extenditur, oculum obducit eumque a variis laesionibus defendit. In aliis inferior tantum palpebra mobilis est, in aliis autem, vt in noctuis, vtraque mobilis. Aures concha p. 6. externa seu lobis destitutae sunt, in nocturnis autem auibus opercula mobilia apposita cernuntur. Reliquarum auium aures ope pennularum, denso

agmine ad eas circumpositarum, defenduntur. Margines rostri membrana quadam instructi sunt, quae labia auis sistit, et in junioribus tumida, flava et extrorsum reflexa, inque adultioribus introrsum inflexa est; in aliis vero, ut in alaudis, ea semper tumida manet. Longitudine colli aues omnia animalia superant, ita tamen, ut in aliis brevius in aliis longius istud appareat. Alae ceu pedes aibus inferuiunt, quarum ope per aerem volitant quasue ad multos usus impendunt. Constant alae ex tribus articulis, osse nimirum humeri vna et carpo, in quo pennae remiges locantur, quarum octodecim ut plurimum numerantur et aliquibus minoribus p. 9. obteguntur. Pedes tribus componuntur articulis, femore nimirum crure et pede extremo, qui ex digitis constat. Plurimae aues antrorsum tribus, aliae tamen quatuor aliaeque duobus tantum digitis vnoque retrorsum exporrecto gaudent. In aquaticis aibus digiti isti membrana coniunguntur, in reliquis iidem liberi sunt. Ad vropygium glandula locata est, quae adiposam materiem continet. In posteriori parte cauda cernitur, quae ex duodecim vel viginti pennis rectricibus constat. Quaeuis penna ex calamo et pinna componitur variisque usibus inferuit. Aliter constituta est plumula, quae abdomen ut plurimum obtegit et ad conseruandum calorem atque ad natandum quid confert. Partes genitales intra anum et glandulam vropygii reperiuntur, qua in re a quadrupedibus differunt omnino aues.

p. 15. Anatomice disquisitae aues varias partes exhibent, quibus se a quadrupedibus quoque distinguunt. Ita cerebro dissecto nec sulci, nec corpus callosum, nec fornix, nec striata corpora reperiuntur. Corticalis substantia medullarem obtegit; ventriculi superius locantur et, vbi callosum alias corpus deprehenditur, medullae oblongatae pedunculi

culi in conspectum veniunt. Striatorum corporum locum membrana striata supplet, plexusque choroideus in ventriculis lateralibus cernitur. Rostrum et sanguinea vasa et nervi intrant. Tympanum ex duabus membranulis constat; loco mallei, incudis, stapedis et ossiculi orbicularis, tenuis canalis osseus animadvertitur, cuius apici parva cartilago trifida apposita est. Labyrinthus tres canales semicirculares, in hominibus reperiundos, repraesentat et meatum auditorium sistit. Lingua in aliis lata, in aliis carnosae, in aliis fissa, longa admodum in aliis; angusta, brevis et tendinosa est. Epiglottis in aibus deest. Trachea ex pluribus inter se coniunctis circulis constat et in aliis cartilaginea, in aliis fere ossea est. In aibus aquaticis trachea primo in pectus descendit, tum rursus ascendit iterumque flexa in duos ramos diuiditur. Pulmo ex vesiculis spongiosis constat et dorso tam p. 19. pertinaciter adhaeret, ut vix extendi queat. Loco diaphragmatis nonnullae vesiculae membranosae, poris instructae, in conspectum veniunt, quae, aere repletae, eundem ad ventris longitudinem deducunt. Quiuis lobus duplici foramine instructus est, per quod aer in cavitatem abdominis intrat. Oesophagus supra sinistrum ventriculi orificium in bursam rugosam, pluribus tuberculis instructam, ampliatur et ingluies dicitur. Haec in aibus, breviori collo instructis, medium pectoris occupat, in aliis autem ad latus colli flectitur. Quae ingluie destituuntur, in iis infima pars oesophagi copiosis glandulis obsita est. Ventriculus in aliis admodum carnosus et crassus, in aliis amplius admodum et tenuis et quasi faccus membranofus est vel ex vtrisque constat. Colon in omnibus deficit, coecum vero in quibusdam duplex est. Vasa lactea desunt; renes, ad dorsum vtrinque siti, ex contextu ramorum inaequalium constant humoremque

remque suum in intestinum rectum effundunt. Testes ad dorsum sub hepate deprehenduntur, quo in loco etiam ouaria in foeminis sunt, quae ex substantia membranosa et fibrosa constant, cui vesiculae racematim adhaerent. Sternum leue quoddam intus concauum extus conuexum os est, cuius medium septo diuiditur. Ductus biliarii a ventriculo valde distant, quorum singuli absque coniunctione in intestina se aperiunt. Sedimentum vrinae fluida parte copiosius est et cum excrementis ceu alba substantia eiicitur et ad formandam testam forte impenditur.

p. 27. Quod ad naturam auium pertinet, eae breuiori temporis spatio perfectiores fiunt, quam viuipara animalia, ad quam rem calor incubationis, dies noctesque communicatus, et cura parentum in cibando multum facere videtur. Masculinum genus formositate vocisque suauitate sequiorem sexum superat. Vocum varietates insignes sunt, ita vt aliae breues, longiores aliae instituant cantus.

Plurimae aues non nisi post annum pubescunt, licet etiam sint, quae citius statum istum attingant. Masculinum genus dorsum foeminae ascendit sicque rem veneream exercet et breui admodum tempore se expedit. Aliae vnam tantum aliae plures foeminas eligunt, ita tamen, vt primam haud prius dimittant, quam incubare ista inceperit. Coitu absoluto nidos construunt, in quibus mira varietas tum ratione structurae, tum respectu materiae obseruatur, quo versus vesperam constructo altero die ouum iam in eo reperitur, certoque demum numero deposito incubare incipiunt.

p. 48. Quorum partes sequentes reperies: putamen exterius ouum inuestit, cui interius membranae adhaerent, sub quibus albumen tenuius crassiusue
atque

atque vitellus continentur. A vitello ad obtusum non solum sed ad acutum quoque oui angulum duo corpuscula, paululum solidiora, producuntur, quae ex fibroso contextu conflata chalaque vocantur et humores in situ conseruant. In vitello cicatricula conspicitur, quae prima pulli stamina continet. Albumen, dum pullus adhuc includitur, ei nutrimento est, vitellus autem, pullo excluso, intra intestina pulli reconditur, primisque post exclusionem diebus nutrimentum suppeditat.

Aues maiores plus temporis quam minores in p. 54. ouis incubandis consumunt. Omnes aues aquaticae atque eae etiam, quae maiores sunt, oculis apertis, reliquae oclusis, excluduntur. Ex masculino auium genere nonnullae incubationis officium in se suscipiunt et, dum nidum ob famem sitimque ad tempus relinquere coguntur foeminae, oua fouent. Aliae ex illo genere non quidem incubant, foeminis tamen alimenta praebent: aliae autem, vt anseres, nihil prorsus in hac re praestant. Verum non omnes ad incubationem aptae sunt aues, ideoque solis calori exponunt oua.

Pulli propria vi claustra rumpunt, pedes exten- p. 62. dunt sicque collo resistantiam pariunt, qua mediante rima in testa oritur. Testae aliquibus particulis segregatis pullus magis ac magis se circumuoluit sicque intra horam excluditur. Primo die nullo alimento iste opus habet, altero autem parentes alimentum primo tenuius posthac solidius adferunt, vnumque tantum alterumue quauis vice saturare queunt; hinc eae, quae plures pullos fouent, saepius reuolare iisque, quae adhuc esuriunt, alimentum adferre coguntur. Neque sic tamen vllum praetereunt eosque probe discernunt, qui alimento indigent: forte fames singularem vocis mutationem inducit, qua quiuis pullorum esurientium ab altero, iam cibato, discernitur.

Parentes

Parentes praeterea pullōs ita disponunt, vt, podice ad nidi margines erecto, excrementa facilius ex eo remoueantur sicque nidus purus semper feruetur. Quando demum pulli volare incipiunt, isti quidem a parentibus non statim deferuntur, sed in viuendi modo paululum quasi instruuntur, donec tandem quisque sibi ipse consulere valeat vel in alterum sexum propensio eum a parentum amore auocet.

p. 65. Non omnes aues, quas in regionibus nostris videre licet, in iisdem semper manent, sed aliae earum hyeme appropinquante ob defectum victus oculos nostros effugiunt, aliae vero, frigus famemque magis tolerantes nobiscum degunt. Licet autem varias auium species in regionibus nostris deprehendamus, eas tamen omnes pro indigenis non habendas esse, statuendum est. Quae itaque in terris nostris pullos excludunt pennasque deponunt, pro indigenis, eas vero, hoc charactere non donatas, vt turdos, autumnō tantum ad nos accedentes, pro peregrinis habendas esse Cl. Auctor autumat. Quod ad hirundinum hybernacula pertinet, Noster a b. KLEINIO, quem in pluribus alias secutus est, discedit, aliamque sententiam fouet. Statuit nimirum b. ille vir, hirundines, in primis riparias, autumnō accedente, ad arundineta se conferre et, arundinibus adhaerentes cum iisdem in aquam demergi, vere autem adeunte rursus prodire; ad quam rem confirmandam varia documenta et testimonia, coram magistratibus proposita, apposuit sicque in saluo istam rem esse putauit. Haecce quidem testimonia Noster non negat, exinde vero, quod arundinibus adhaeserint hirundines, hybernacula earum non probari posse, putat. Experimentum enim instituit filumque, gummi gutta tinctum pedi hirundinis domesticae circumuoluit, quod anno sequenti non mutatum secum iterum attulit; inde Noster colligit, hirundinem

dinem aquae demersam non fuisse. Colorem enim, dummodo minimo tempusculo sub aqua pes haesisset, certo euauisse, putat. Accedit et hoc, quod omnes aues reuertentes pingues pennisque nitidissimis ad nos iterum accedant; quod non obseruarem, si victu destitutae somno sepultae fuissent.

Indigenas praeterea aues in erraticas et migratorias Noster diuidit, quia in re a b. KLEINIO iterum discessum facere videtur. Ab hoc enim erraticae dicuntur, quae quotannis vere et aestate ob oculos nostros sunt et, hyeme accedente, regiones nostras deserunt, migratoriae vero vocantur, quae vel aliunde ad nos veniunt; autumno vltius migrantes, vel aestate nobis familiares autumno auolant aut elementum mutant. Nostro autem indigenae aues vel erraticae vel migratoriae sunt; illae vocantur, quae ad vicina tantum loca migrant, hae vero, quae simul multas regiones transuolant et ad calidiores se conferunt. Quae vero Cel. KLEINIO migratoriae sunt, Nostro peregrinae vocantur, quia in re nec a veritate multum recedere videtur.

Vernationem auium a siccitate pennarum prouenire huiusque causam in aeris calidi frigidive vicissitudine quaerendam esse, Noster asserit, insimulque vitalem auium calorem summum caloris animalis gradum esse autumat, idque ex eo, quod subito coeant volentque et femina durissima facile concoquant aeremque summum frigidissimumque perferant, probare studet: naturae vero instinctum ab auis cuiuscunque structura deducit indeque declarat. Ita pica glandes quercinas colligit inque fruticetis abscondit; rapaces aues vario modo inuadunt; ciconia tectum, quod inhabitauit, hirundo nidum suum adhuc cognitum habet etc.

Quod

p. 79. Quod ad vsum tandem spectat, quem ex auibus capit homo, iste multifarius est, auesque vel nos tantum delectant, vel etiam multa nobis sup-
 peditant, quae vel indigentiam tollunt vel vitae nostrae rationem commodiorem reddunt. Gene-
 p. 85. rali auium consideratione absoluta ad specialem earundem historiam Noster accedit easque secundum characteres generales et speciales considerat. In generali quidem dispositione b. KLEINIVM, vt monuimus, Noster secutus aues secundum pedum rostriue structuram considerat, in coordinandis vero generibus et speciebus aliter paulo Nostrum processisse, animaduertimus. Ita secundum KLEINIVM septem constituuntur auium familiae, quarum quaelibet sua genera suasque species habet. Noster autem duas tantum familias constituere videtur auesque in eas, quae digitis liberis gaudent, rursusque in eas, quae digitos, membrana coniunctos habent, diuidit, vtrasque dein in ordines, classes, genera, species aliosque minores ordines distribuit. Quod vero ad speciales auium characteres atque ad historias, quas de auibus quibusdam hinc inde Noster exhibuit, pertinet, nihil nobis, cum breuibus ibi se expediat, excerpere licuit.

Medical Facts and Experiments. By FRANCIS HOME, M. D. Fellow of the Royal College of Physicians in Edinburgh. London, printed for A. Millar in the Strand, and A. Kincaid and I. Bell, at Edinburgh. MDCCLIX. 8 mai. pl. 18 $\frac{1}{2}$.

i. e.

Facta et experimenta medica Auctore FRANCISCO HOME.

In tres partes omnem hunc librum dispescuit Cl. p. 1-
I Auctor, quarum prima, quosdam epidemicos, 121.
 describit morbos, qui in ultimo bello Anglos inter
 et Gallos ab anno huius seculi quadragesimo secun-
 do ad octauum vsque gesto, Anglorum deuastauerant
 exercitum et quos obseruandi ille habuit oportunitatem,
 quum medici castrensis nomine ipsum Anglorum castra
 sequutum fuisse ex ipso libro intelligamus. Illos iam
 quidem a Cl. PRINGLE in egregio ipsius libro, *obseruations
 on the diseases of the army*, expositos legimus: ex omni-
 bus tamen illis morbis eos tantum selectos se nunc
 tradere modeste omnino affirmat *Noster*, quos vel
 omiserit, vel certe non separatim pertractauerit
 Cl. PRINGLE. In nouem igitur *sectionibus* totidem
 quoque a se diuersos morbos belli tempore obseruatos
 proponit, nimirum: *febrim* Anglis *lentam* vel
 quoque *neruosam* dici solitam: aliam porro *continuum
 remittentem* annorum 1743 et 1748: *lumbaginem*:
gangraenae singulare quoddam genus: *variolas*:
febrem miliarem: dirum istud *coryzae malignae*
 vel *narium* potius *ossium cariei* genus, equis
 adeo

adeo funestum, *the glanders* ab Anglis, *la morve* a Gallis appellatum: *vulnera tandem sclopeto illata.*

p. 121-
217.

Altera libri pars septemdecim sectionibus absoluitur, quarum singulae insignem de morbis observationum, in suas classes secundum singulos titulos redactarum, copiam continent, quippe quae sunt *de pulsu; arthritide; variis tumoribus hydropicis; febre remittente; dysenteria et tussi periodicis; asthma humido, hepatis abscessu et erysipelate; calculo in vretere haerente; renum abscessu; pulmonum ulcere cum spasmodicis hysterice; tabe; hectica febre; testiculorum inflammatione; graui in caput lapsu; caluae fractura; cerebri inflammatione et tandem de febre lenta vel neruosa.* Harum quidem observationum plurimae breues, clare tamen atque distincte satis et ita exaratae sunt, vt fere dubitemus, num Cl. Auctoris singularem, nec vbiuis obuium, candorem potius, an rerum medicarum cognitionem, laudare debeamus. Morborum enim historiam exacte non solum descripsit; sed tales imprimis, quos enarraret, casus selegit, qui funestum habuerant euentum. Quod eas nimirum ob causas a se factum esse bene monet in praefamine operi praemisso, quoniam ipsius morbi inde perfectior fiat idea atque cognitio; maior quoque ab illis expectari possit utilitas, ac illi casus suppeditent, qui felicem habuerint exitum, quum discamus inde, quam fallax esse possit iudicium in applicandis regulis, quae nimis forte paucis innitantur observationibus; quoniam porro nos doceant, qui satis cauti simus in facienda prognosi neque nimium de bono morbi euentu speremus vel aegris promittamus; et quia tandem Auctori plus concilient fidei, ac si optima quaeuis de suis curationibus enarrauerit.

p. 217-
288.

Tertia denique libri pars quatuor sectionibus non nulla continet *experimenta* de variis rebus medicis capta, nimirum: *de proportionata sanguinis velocitate*

velocitate corporisque humani calore in morbis, siue de ratione, quam calor ad sanguinis habere dicatur velocitatem, eaque num vera sit? De nitro murali: De perspiratione sic dicta insensibili Edinburgi obseruata: De morbillorum denique insitione. Generali nunc de hoc libro tradita expositione, praecipua illi adhuc subiungere placet ex illo deprompta.

In Flandria, Gandavi imprimis, sub finem p. 1.
septembris anno 1742 per quatuor menses insignem stragem inter copias anglicas fecit epidemica febris, a symptomatum indole *lenta* Cl. Auctori dicta. Mentis potissimum alacritatis imminutio obseruabatur in aegris, adeo vt admodum tarde ad quaesita respondentes, praecipuum inde morbi signum diagnosticum praeberent. Sensim sensimque subsequabatur stupor sine dolore capitis saepe per quatuordecim dies et vltra perdurans. Siccitas cutis atque linguae, respiratio citatior saepius absque pulsus aucta celeritate, vox debilis atque submissa, insignis dolor circa ventriculi regionem, atque diarrhoea, reliquis frequentiora erant symptomata. Interdum, sed rarius, breui dierum spatio iudicabatur morbus per vrinam atque sudorem; saepius autem per quinque vel sex adeo septimanas persistens, lente tantum absque conspicua crisi soluebatur, lingua humidior facta; quod nimirum signum omnium erat primum, sanitatis spem faciens. Sudor, si p. 5.
prolicere eum liceret, praesertim si eum in finem pediluuium cum aqua calida versus noctem quotidie adhiberetur, optimum morbo afferre videbatur leuamen. In tribus hoc morbo defunctorum cadaueribus hepatis pars concaua plumbei erat coloris; in vno ventriculus et intestina inflammata, in altero, in quo adhuc aegro mitior tantum capitis dolor et paulo ante mortem leues modo adfuerant conuulsiones, cerebri sinus purulenta materie repleti inueniebantur. Vnum quidem mox caput inci-

- dendi habuit opportunitatem; morbi tamen causam proximam in encephalo vix non semper suam habuisse sedem putat Cl. Auctor. Omnibus causis, quae ad gignendum hunc morbum aliquid conferre posse visae fuerant, inuestigatis, aerem tantum
- p. 14. humidum neque satis elasticum ceu fere vnicam eius fuisse causam confirmat.
- p. 27. In alia epidemica febre continua remittente iterum in omnibus fere aegris, hepar tamen in cadaueribus isto morbo extinctorum semper sanum obseruauit; vnde colligit, maiorem bilis copiam, quam in hepate secerni potuerit, in ipso sanguine
- p. 33. praeparatam fuisse. Ratione temporis, quo morbi castrenses a praecipuis suis causis, aere nimirum calido, vel frigido, vel humido, orti sese exserunt, haec illos praesertim intercedit differentia, quod aestum illico, humiditatem breui temporis spatio, frigus autem post vnum alterumque diem insequantur effectus morborum. Inde a vero propius esse Auctor existimare velit, in priore casu subtiles quasdam particulas a corpore forsan recipi sanguinisque inde circulum turbari; in vltimo autem quasdam in illo retineri, quae deinde per moram
- p. 38. sensim auctae effectum suum prodant. Quanta saepius epidemici alicuius contagii sit vis, ex historia febris alicuius remittentis anomalae apparet, quippe quae omnium epidemiarum frequentissima et aliquam prae reliquis legionem mense iulio adeo aggressa fuit, vt triginta tantum milites ab ea liberi manerent. Continuum ab initio aemulata fuit. saepius in intermittentem, neque tamen raro ex hac iterum in illam abeuntem. Quamuis etiam haud multum periculi cum ipsa videretur esse coniunctum, ita, vt ex 140 aegris, quorum curam habebat Cl. Auctor, septem modo perirent; funesta tamen in his aegris superuenientia symptomata, tam cito tamque praeter omnem opinionem ingruerant,

bant, vt illi vel ab ipso morbo iam per aliquot dies p. 43.
 prorsus liberi, vel certe veram paroxysmorum
 intermissionem experti, subito inciderent in sen-
 suum aliquem stuporem, ingemiscerent absque
 vocis vsu, deglutiendi facultatem fere amitterent,
 aluum deponerent inscii tandemque frigidis sudo-
 ribus diffusi exspirarent. Quum in non nullis aegris P. 53.
 ad delirium vsque ascenderet calor febrilis saepius-
 que accederet diarrhoea; in capite atque intestinis
 sedem suam habere morbum Cl. Auct̄or existima-
 bat: quum vero cadauer alicuius aegrae aperiret,
 quae iam per quinque dies a morbo liberata sine
 remanente aliquo symptomate, praeter diarrhoeam,
 subito tamen in statum iamiam descriptum illapsa
 et, eodem adhuc die extincta fuerat: ne minima
 quidem inflammationis signa vel in capite, vel in
 primis viis inueniebat; ex quo colligit, in fluidis
 tantum morbi mortisque causam haesisse. Ex
 aëris tamen humiditate et hunc morbum suam
 cepisse originem, inde liquet, quod cum aëre hu-
 mido fact̄o non solum illico ingressus, sed pro
 augmento etiam vel decremento illius simul vel
 auct̄us, vel imminutus fuerit. P. 63.

Sub initium anni 1743 lumbago rheumatica
 dicta propter sui frequentiam inter epidemicos mor-
 bos referenda fuit. Causam istius proximam vel
 in inflammatione, vel rheumatica obstructione liga-
 mentorum spinae dorsi vel musculi transuersalis
 dorsi quaerendam esse Cl. Auct̄or arbitratur. Quam
 maxime contra hunc morbum commendat is ali-
 quod linimentum ex pulueris feminis cymini et
 chamomeli drachmis duobus, sale cornu cerui
 drachma femis, camphorae in duabus drachmis
 spiritus terebinthinae solutae scrupulum vnum,
 vnguenti sambucini vnciis tribus et saponis nigri
 communis vncia vna compositum. P. 76.

p. 81. Militum haud paucos, per continuam febrem remittentem viribus exhaustos, singulari isto gangraenae genere affici obseruauit Cl. Auctor, quod alias aetate confectis solet esse familiare. Pedes horumque digiti ab initio fiebant rigidi sensusque expertes, deinceps oedematis in modum intumescere incipiebant, ipsa quidem cute sana permanente visa, colore eius tantum mutato, ac si acubus esset puncta, tandem vero in liuidum conuerso. Ea vero si incideretur, subiacens membrana adiposa deprehendebatur prorsus siderata. Lente quoque procedebat malum, adeo ut digiti pedesque per duas tresue iam septimanas gangraena essent affecti ante, quam ulterius serperet; saepius quoque altius, atque ad cellulofum vsque contextum, non penetrabat.

p. 89. Quam vehementer noceant in vitae regimine commissi errores tum temporis potissimum, quando quis morbi alicuius contagio corripitur, memoratu satis digno exemplo Cl. Auctor illustrat. Ab alio aegro variolis benignis decumbente morbi huius contagium suscepisse videbatur miles quidam huc vsque sanus. Ab itinere, quod facere coactus erat, non solum valde defatigatus, sed ab humida quoque tempestate madidus, perspiratione inde suppressa, redibat in statura, multum spirituosus potus in se ingurgitans. Paulo post in febrim variolosam incidens, adeo grauius decumbebat, ut, licet variolosae maculae tertio iam die prodire coeperint, tamen eodem die exspiraret, oculis faucibusque inflammatis, lingua atra facta, sanguine per tusim copiose reiecto, aliisque symptomatis, sanguinem in putridam diathesin conuersum denotantibus.

p. 97. Miliaris febris anno 1744 medio hiemis tempore saeuens, valde exitiosa fuit Gandau. Ex iis, quibus venae secta fuerat, ne vnus quidem euasit.

Vti

Vti in omnibus aliis morbis exanthematicis, sic et in nocce morbo, sudores, praesertim si medicamentis excitati fuerint, non iuasse, sed nocuisse, si a quoque experientia confirmat Cl. Auctor.

Nec equos attentione sua indignos esse *Noster* p. 99. iudicans, in dirissimum, cui illi saepius solent esse obnoxii, inuestigauit morbum, quem Angli *the glanders* appellant. Anno iam 1744 in istum inquirens, detexit idem, quod multis annis post celebris ille Gallorum hippiatrus, LE FOSSE, inuenit et publici vsus fecit. In carie enim superioris narium ossis earumque membranae internae vlcere et caussa et sedem mali, originem vero in eiusdem membranae inflammatione quaerit. Morbum autem facilius praeuerti, quam curari posse monet, si nimirum inflammatio ista, quam primum per sternutationem fuerit obseruata, per venae-sectionem, remedia refrigerentia et emollientes ex aqua calida naribus admissos vapores tollatur. Quo autem modo ipsa caries auferri forte posse existimat, insimul exponit.

Inter alia, quae de vulneribus sclopetorum vi p. 109. illatis habet, obseruata, consilium, quod olim dederat LE DRAN, per experientiam quoque confirmari *Noster* monet, ex quo nimirum ad auerendam maiorem inflammationem statim orbam vulnerum, simul ac prima iam vice deligentur, scarifare, vel ea ipsa, si grauis metuenda sit inflammatio, ampliare debet chirurgus. Satis breuem casus p. 111. alicuius memoratu quidem dignissimi visi mentionem iniectam hic loci legimus, cuius vero amplioem omnino desideramus expositionem. Aliquis scilicet miles ita laesus fuisse dicitur, vt lien extra abdomen propenderit, quem insuper propter insequentis noctis frigidam temperiem corripuerit inflammatio, aduersus quam etiam applicandi fots nulla adfuerit opportunitas. Insequenti igitur die,

ad praecauendum sphacelum, a medentibus illud captum fuisse, *Noster* ait consilium, vt praescinderent illud viscus. Qua operatione a chirurgo dexterrimo, WILSON, feliciter praestita, vulneratum pristinae sanitati ita restitutum fuisse asserit, vt ipsum post aliquod tempus sanum viderit, neque maiorem in eo erga femininum sexum obseruarit propensionem.

P. 145. Singularis porro alicuius tussis periodicae et in modum febris tertianae duplicatae redeuntis exemplum hic loci enarratum legimus. Febris enim paroxysmum ab initio aegrum inuadentem, bidui vero spatio sublatum, sequebatur pertinax tussis, quae singulis noctibus, stato tempore reuertebatur et per horam cum dimidia perdurabat, alternis vero diebus sibi respondentibus semper grauior, omnibus aliis remediis, praeter tincturam corticis peruuiani, qua tandem oppugnata fuerat, obedire nescia.

P. 178. Ex historia quadam cranii, per infelicem casum ex equo in lapidem modicae quantitatis fissi, illud potissimum annotari debere videtur, quod non solum plures atque valde longae cranii fissurae, post mortem in suscepta inuestigatione anatomica tantum repertae, nullo studio nullaque arte a chirurgis vel etiam dexterrimis inueniri potuerint in aegro, sed etiam, id, quod fidem fere superare videtur, quod linteo, sinistrae auri, multum sanguinis effudenti, a chirurgo statim intruso et post aliquot horas extracto, satis insignis cerebri particula cum sanguine grumoso inhaeserit. Quum itaque post mortem nono die insecutam, accuratius in laesum cranium inquirerent medentes, praeter alias fissuras plures singularem aliquam detegebant in osse temporum, ita, vt, diffracto osse petroso atque processu mastoideo, libera cerebro pateret via in meatum auditorium externum, tympani membranae parua modo
parte

parte remanente, auditus vero officulis plane nullis repertis.

Ex nonnullis, quos enarrat, casibus febris lentae p. 213
 vel neruofae dictae veri simillimum esse Cl. Auctor colligit et, prouti supra iam dictum fuit, vltius confirmat, ipsius morbi caussam proximam in glandulosa, quam appellat, cerebri parte suam habere sedem indeque pulsus debilem morbo isti familiaris oriri; a vero insuper propius esse album illud vrinae sedimentum in non nullis aegris obuium et salutare, a leui quadam cerebri suppuratione, materie ista purulenta ad vias vrinariás delata, prouenire. Contra euacuantium remediorum vix non omnium vsus recte, ni fallimur, disputat Cl. Auctor, vesicatoria tantum et vinum cum aliis analepticis commendans.

Vt inuestigaret, quanam in ratione calor febrilis p. 217.
 fit ad pulsus auctam celeritatem, varia ideo fecit tentamina in aegris tum intermittentibus tum remittentibus febribus laborantibus, morbis quippe talibus, in quibus et maxima et magis subitanea in pulsu obseruari potest mutatio. Postquam enim thermometrum ad scalam Fahrenheitianam accurate confectum, per quindecim aut viginti horae minutias sub axilla aegri tenuerat, gradum caloris in corpore aegroto aequae, ac illius atmosphaerici in camera obuium, et pulsus ictuum in horae minutia obseruatorum numerum, pro diuersis morbi temporibus, simul annotauit; ex quibus nunc ex- p. 227.
 perimentis omnibus infert, inter pulsus ictuum frequentiam vel auctam vel imminutam atque calorem insequitum certam aliquam haud dari proportionem, ideoque calorem a sola pulsus frequentia non dependere; aegrum porro de nullo fere symptomate conqueri, quin potius, quod bene satis sese habeat, sibi persuadere, febre tamen satis graui decumbere et ab ipsa morte propiorem esse posse.

prout obseruare liceat in febris neruosis; corticem insuper peruuiantum calorem naturalem augere pulsumque reddere fortiorem; per frigoris denique tempus in febris intermittens paroxysmo calorem insigniter augeri; licet SCHWENKIVS in *haematologia* sua contrarium asserat, quippe qui experimenta in paroxysmo tantum incipiente instituisse videatur.

- p. 228. Nonnulla etiam experimenta *Noster* cepit de nitro murali dicto, siue salino aliquo concreto ex muris, quibus tectorium aliquod opus inductum erat, aedificii, in quo lutum colligebatur, depromto. Illa tamen aequae ac sequentia, de *insensibilis perspirationis* in Scotia obseruata quantitate, quo ea iam repetemus, ampla nimis sunt: interim illud tantum adducimus, quod veri nitri nomine illud concretum insigniri nequeat, sed alcali fossile cum pauco sale volatili alcalico remixtum dici possit.
- p. 253. In vltima tandem sectione partis libri tertiae nouam Cl. Auctor proponit methodum, qua morbillos, variolarum in modum, inferi funestaque ideo ipsorum symptomata praecaueri posse putat.
- p. 268. Altero itaque ab eorum eruptione die partem cutis, quam occupabant morbillorum plurimi in superficie ipsius tantum incidebant et exstillantem sanguinem gossypii particula excipiebat, quam deinde in aliud vulnusculum vtrique brachio illius hominis inflictum, cui inferere volebat morbillorum miasma, immittebat, postquam antea sanguinem ex nouo hoc vulnusculo profluere siuerat, ne ab hoc nimirum applicatus morbillosus sanguis simul elueretur, gossypii deinde particula per tres dies in ipso vulnere relicta. Ex pluribus igitur tentaminibus sequentia annotauit. Sanguinem scilicet, ex aegro morbillis decumbente iam descripto modo depromptum, sufficientem continere vim efficiendi morbillos, eam vero cito amittere, si vel libero aëri

aëri expofitus, vel in vafe licet bene occlufo per aliquot feptimanas afferuatus fuerit: inoculato in aegro circa fextum ab operatione diem vt plurimum euolutum effe miasma morbumque ordiri, inoculatorum porro morbillorum, vti variolarum infitarum, morbum multo mitiorem effe ratione febris omniumque fympptomatum, ac naturalium pathognomica morbillorum imminentium figna; oculorum nimirum illacrymationem et frequentio-rem fternutationem in vtroque morbo, et naturali et artificiofo, apparere fimili modo; eam forte ob rationem, quod morbillofo miasma acris falinae cuiusdam naturae fit, ideoque potius cum harum partium, quam aliarum, humoribus eo adductis ibique fecretis, coire: tuffim vero potiffimum aliis naturali via aegrotantibus adeo familiarem fapius-que fatalem, in artificialibus aegris fere prorfus ab-efle; cuius phaenomeni cauffam hanc effe *Nofter* exiftimat, quod naturales morbilli per miasma in aëre volitans a pulmonibus exceptum oriantur ideo-que in cadaueribus ab hoc morbo extinctis pulmo-nes morbillis vel certe maculis inflammatoriis ob-fefsi inueniri foieant: inoculatos infuper morbillos fapius per diarrhoeam iudicari: artificiales quoque morbillos alium morbum exanthematicum per tres iam menses perfiftentem vna fuftuliffe: vulnufcula tandem cuti hunc in finem incifa, fub initium febris eruptiuae dictae non eo modo, ac in variolis inoculatis, denuo inflammari ac in fuppurationem abire. In duodecim infantibus diuerfae aetatis, tamen non vltra tredecim annos natis, non nullis quoque infra fecundum aetatis annum, cepit expe-rimenta Cl. Auctor, ex quibus nouem experti fuiffe morbum videntur per viam artis, vnus morbum paffus quidem, fed poft aliquod tempus in eundem relapfus ex materie, vti Cl. Auctor arbitratur, non- dum fatis euoluta, alius morbo quidem correptus, fed naturali potius modo iam ante infitionem

infectus creditus, duo autem prorsus a morbo liberi manserunt, quorum tamen vnum iam olim naturaliter superasse morbum, deinde *Noster* percepit. Quamuis interim haec a Cl. Auctore tentata et enarrata experimenta felicem habuerint euentum, vltiori tamen experientiae noui huius inuenti dignitas atque vtilitas relinquenda esse videtur.

XVI.

A Treatise on the three different Digestions and Discharges of the Human Body. And the Diseases of their principal organs. By EDWARD BARRY M. D. F. R. S. Professor of Physic in the Vniuersity of Dublin, and Physician General to his Majesty's Army in Ireland. London 1759. printed for A Millar. 8 mai. Alph. I pl. 5.

h. c.

Tractatus de tribus diuersis digestionibus et excretionibus corporis humani et morbis praecipuorum, huc spectantium, organorum Auctore EDUARDO BARRY.

Ante triginta, et quod excurrit, annos Cl. Auctor tractatum de phthisi pulmonali ediderat, et in illo de nutritione, nec non de fabrica et vsu pulmonum disseruerat *, in praesenti igitur tractatione varia ibidem proposita partim repetiit, partim
cor-

* Editio secunda et auctior, quam conferre potuimus, Londini 1727 in 8 mai. prodiit. A Treatise on a Consumption of the Lungs with a previous Account of Nutrition and of the Structure and Use of the Lungs by EDWARD BARRY, M. D.

correxerit et, inspersis variorum scriptorum recentiorum assertis, nonnulla therapiae capita ex praemissis physiologico-pathologicis illustrare annisus est. Tres primarias digestiones humorum corporis animalis praecipue considerat, primam nimirum, quae in primis viis absoluitur, secundam, quae in pulmonibus et sanguinis circulo fit, tertiam, quae in feri et lymphae ulteriori praeparatione consistit. Vti vero primae digestionis excretionem foecum aluinarum iungit, sic cum secunda urinae et cum tertia perspirationis et sudoris excretionem connectit, ex quibus ratio tituli, huic libro praefixi, patet. Nos, plenioram ideam operis exhibituri, summam capitum breuiter indicabimus, inspersis passim nonnullis annotationibus.

Prima digestio in *capite primo* consideratur et p. 1. actio ventriculi et intestinorum in alimenta et potulenta masticata et deglutita succincte explicatur. Calori, per varias causas excitato alii, alii dissol- p. 20. venti cuidam fermento, alii mechanicae actioni digestionem in ventriculo adscribunt; Noster omnes has causas coniunctas, sed suo modo limitatas assumit, et ostendit nec fermento actiuo acri, nec vi musculari digestionem ciborum in ventriculo adscribi posse, cum vera solidi dissolutio non semper locum habeat, sed tantum attenuatio et extractio. Hac data occasione monet, quantum fallantur mechanici, si in viribus ventriculi et cordis etiam mensurandis inter vim absolutam, quam exferere possunt, et inter vim, quam actu exercent, et quae pro ratione resistantiarum varia est, non satis distinguunt.

Venas meseraicas quoque humores ex intestinis p. 29. resorbere cum multis aliis assumit, et aquas chalybeatas et succos lacteos amaros plantarum quarundam resoluentium in corrigenda hepatis obstructione sine hac resorptione assumpta, non adeo efficaces

- efficaces fore, ostendit, cum particulae per chyli
 p. 31. vias maxime mutantur. Non suctione tantum, sed pressione intestinorum etiam resorptionem chyli praestari, asserit, et huic pressioni quoque adscribit, quod homines robusti ad alui siccitatem proclives sint, cum nimirum chylum copiosius in absorbentia vasa premant, addit etiam in his resorberi tenuissimam foecum aluinarum partem, quae ut volatilis spiritus ad vigorem machinae totius multum confert, et monet simul imbecilles homines, purgantibus medicamentis debilitatos, ex hac analogia assumpta assa foetida et volatilibus medicamentis refici.
- p. 35. In sectione huic capiti adiuncta de appetitu et digestionem deprauatis agitur. Causae famis, et eidem oppositi defectus appetitus, succincte indicantur et remedia subiunguntur: v. c. in viscida copia, ubi roborantia et aromatica medicamenta non conueniunt, praeter amara et aloetica, purgantia, etiam emetica conducunt, his enim non solum euacuatio viscida et stimulus fibrarum relaxatarum praestatur, sed etiam secretio bilis adiuuatur. Emetica autem ieiuno ventriculo dari iubet exhibita ad operationem promouendam larga copia infusi chamomillae, magis tamen commendat infusi calidi armoraciae moderatos haustus, quod viscidum attenuat illudque quasi in aquam resoluit, et ventriculum volatili suo sale stimulat et roborat.
- p. 53. In *capite secundo* de secunda digestionem agitur, quae non tantum mutationem chyli in sanguinem, per pulmones praecipue praestitam, sed et sanguinis in tenuiorem humorem, quem ille serum dicit, inuoluit. Tempore igitur, et ratione huius digestionem definita, in sectione addita de tenacitate sanguinis agit. Minime vero de cruore, sed de serosa sanguinis parte, per calorem in inflammatoriis nimirum febribus coagulata differit; distinguit itaque inter hoc coagulum et inter lentorem sanguinis

fanguinis a languida circulatione oriundum, et alkalinia volatilia medicamenta, quae in hoc casu forte vtilia esse possent, in illo maxime noxia iudicat, cum motum solidorum et ita calorem quoque intendant. Serum tandem in putrida dissolutione non coagulari monet.

Caput tertium de vrina et morbis secundae excretionis agit. Cruda nimirum est vrina, quae ante primam digestionem, vt decet, absolutam emittitur, hac vero et secunda finita, bene cocta apparet; acrior redditur, si serum non recenter elaboratum, sed diuturna circulatione acrius redditum, ad vrinae vias ducitur, et inde signa ex vrina in variis morbis deduci posse declarat. p. 67.

In sectionibus additis varios morbos, qui vrinam concernunt, subiungit. In prima nimirum de genesi calculi agit et ostendit, eos, qui obstructionibus aluinis laborant, ad genesin calculi magis dispositos esse, cum, priori excretionem non succedente, secunda multas particulas noxias non subigendas suscipiat. Cruda quidem vrina, quae magis aquosa est, genesin calculi vix efficit, serum tamen non rite praeparatum in vitae sedentariae deditis et ex viscido laborantibus particulas terrestres copiosas obtinet, quae oleosis iunctae calculos albos vix duros, sed friabiles efficiunt, in his oleosae partes leuiores sunt, densius vero et subtile redditum oleum in corporibus robustis exercitatis duriores reddit calculosas concretionem, ex qua differentia quoque medicamentorum calculum soluentium efficacia diiudicanda est. p. 71.

In secunda sectione vrinam in excretionem suam, inprimis per calculos, impeditam considerat, in tertia vero de diabete differentiis disserit Cl. Auctor. Primam huius mali speciem cum diarrhoea comparat, et chylum nondum satis subactum per relaxatos tubulos renales transferri ostendit; secundam

ab augmento renum per calculos obstructorum deducit, vbi nimirum tubuli non compressi vrinam largius fecernunt; tertiam a vitio bilis non rite se et excretæ et nimiam sanguinis dissolutionem et vrinam largiorem efficienté declarat; quartam nervosam seu spasticam dicit, quæ vrinam albam copiosam et insipidam sistit, auxilia his vitiis tollendis idonea simul exposita inveniuntur.

p. 91. Antequam ad digestionem tertiam et mutationem inde declarandam progreditur Noster, de natura animalium et vegetabilium in *capite quarto* differit. Vegetabilem victum hominibus convenire ex intestinorum fabrica concludit, cum animalia graminuora longum, varie convolutum et pluribus rugis instructum canalem intestinorum habeant; carniuora breviorum, minus circumvolutum et paucioribus rugis instructum. Proclivitas humorum animalium, qui per se nec alcalinae, nec acidæ indolis sunt, in putredinem victum vegetabilem quoque exposcit. Hac occasione de varia putredinis evolutione in hominibus et ea per alimenta, potulentia et condimenta præcauenda proponuntur, quæ ad diætam in vario vitæ genere et in morbis acutis et chronicis imperandam applicari possunt.

p. 114. *Caput quintum* tertiam digestionem describit, quæ in continua elaboratione feri in humorem lymphaticum subtiliorem per vltiorem progressum in feriebibus vasorum tenuiorum præstita consistit, et quam mutationem per observata nutritionis pulli in ovo illustrat, et in duabus sectionibus et nutritionis rationem et fluidi nervæi indolem et morbos declarat.

p. 127. In nutritione præstanda canales et elongantur et distenduntur et corpus eo vsque incrementa capit, quousque cordis vis moderata ratione resistentias in minimis superat. Adulti in æquilibrio nutritionis consistunt, senes vero decrescunt, cum resistentia

stantia vasorum maior sit, quam vis cordis et ita successiua quasi quies vsque ad mortem naturalem inducitur. Terrea basis recipit glutinosum coniungens et fluidum tenuissimum, quod per solidas quoque partes transit, easque suo modo humectat, et robur conferuat; nisi enim hoc esset, senilis fibra exsiccata minus resisteret, quam infantis. Nutritio autem non tantum in varia corporis constitutione, aetate et vitae genere, sed et in diuersis partibus corporis illius eiusdemque variat, cum humores non vbique aequali celeritate moueantur, nec ideo simili modo elaborentur; hinc etiam declaratur, quantum somnus nutritioni faueat. In fluidi neruei consideratione Cl. Auctor eius existentiam probat et contra illos defendit, qui vibrationes neruorum assument, tandemque praecipuos quosdam huius fluidi effectus in actionibus corporis recenset. p. 152.

Caput sextum perspirationem et morbos tertiae digestionis et excretionis considerat. Perspiratio enim insensibilis post vltiorem humorum elaborationem perficitur, et ratione quantitatis et qualitatis indolem humorum reliquorum in corpore definit; hi enim si boni sunt et augentur, plethoram sistunt, si imminuuntur, atrophiam inducunt, si qualitate peccant, cachexiae causae sunt. Si nunc, secunda digestionem finita, tertia, vt decet, succedit, perspiratio libera est, et corpus leue et ad actiones aptum deprehenditur. Tertia digestionem imperfecta, perspiratio et cruda et parca est, si rite absoluitur, bene coctam perspirationem sistit; haec tamen si subito reprimatur, peiores effectus sequuntur, in priori statu leuitate tantum congestiones, in altero inflammationes excitantur; illae largiore vrinae excretionem, hae sensibili magis perspiratione corriguntur; ex qua re crises et in sano statu et in morbis variis euenien-

euenientes diiudicari possunt. Ex his etiam Noster externam et internam perspirationem comparat exanthematum in cute oriundorum rationem deducit, et dignitatem perspirationis a SANCTORIO accuratius expositae et ad reliquas corporis actiones et excretiones accommodatae declarat.

p. 182. In sectione huic capiti annexa de arthritide fusius agit. Cum haud raro defectus vltimae digestionis et excretionis indigestos humores ad articulos deponat, causas et differentias morbi, nec non mutationes et metastases varie obseruatas egregie explicat et medendi rationem ex morbi natura et humorum deprauatione deducit, aptaque remedia proponit, quam succinctam tractationem et alia, quae Cl. Auctor erudite exponit, recensione breui vix assequi possumus.

p. 208. *Caput septimum* de atrophia exponit et Noster in tanta morbi varietate tres potissimum species definit. Primam marasimum seu atrophiam neruosam dicit, et omnes causas, quae vim corporis et animi infringunt, allegat; huic itaque obnoxii sunt, qui excretionibus continuis inprimis spermatis debilitantur, qui suppressas excretiones patiuntur, qui in febribus imperfectas crises experiuntur, qui animi vires nimis intendunt, in his enim omnes actiones ad nutritionem vltimam et fluidi neruei secretionem tendentes sensim paulatimque debilitantur et tristis nutritionis defectus inducitur. Secunda species a relaxatis vasis inprimis pulmonalibus pendet, et elaboratio humorum deprauata diffuso sudore et vrina, lateritio sedimento conspicua, se prodit; huic obnoxii sunt imbecilles, vitae otiosae dediti, qui tenui et fluido magis, quam sicciore victu nutriuntur, nec non illi, qui nimio vsu medicamentorum mercurialium agitati fuerunt. Tertia species purulenta vel saniosa est, in qua nimirum aegri ob
absorptas

absorptas particulas acres in febrim lentam conii-
ciuntur, quoinde omnis vis nutritionis destruitur. His
speciebus aptam medendi methodum accommodat
Cl. Auctor et vbique ad elaborationes et excretio-
nes humorum suo modo adiuuandas, nec non ad
robur vasis reddendum respicit. Subiungamus
pauca ex hoc capite sparsim excerpta.

In neruosa atrophia amara, stimulantia, aloë-^{p. 214.}
tica et rhabarbarina purgantia conueniunt, et
corpus his ad alterantia medicamenta assumenda
disponitur. Purgantium autem doses fortiores non
sint, ne debilitatem augeant, et perspirationem
iam deficientem infringant, si igitur opera-
tio horum remediorum minus sufficiens est, matu-
tino tempore, aliquot haustus aquae, in comitatu
Eboracensi ad oppidum Scarborough * scaturien-
tis, in qua semina cardamomi minoris coquantur,
superbibantur, quo blanda euacuatio adiuuetur.
His etiam iuscula carniū tenuia, minime vero
meraciora, conueniunt, et cum ambulatio nimis
debilitet, motus in equitatione et uestione in rheda
iis suadeatur.

In doloribus capitis ex neruosa atrophia pedilu-^{p. 222.}
uia conueniunt, sed magis conducit si incrementum
pilorum ad aliquot pollices permittitur et pecti-
natio crebra instituitur, caput autem non tonditur.
Si pili, vt in senio, ex defectu caloris et humiditatis
in hoc morbo cadunt, ille sanari nequit. In genere
monet Noster, capillos cerebrum optime defendere,
non quod calorem foueant, sed quod superfluos
humores perspiratione aucta excernant. In
iunioribus et robustis hominibus, vbi aliae ex-
cretiones liberae sunt, tonsura capitis et innoxia
et

* Haec aqua sal amarum, terram calcaream et parum
martis continet, et duae drachmae salis in aqua
solutae aluum leniter mouent.

et nonnunquam utilis est, sed in frigidis et languentibus hominibus caput non melius, quam capillis contegi potest; experientia enim edoctus fuit Noster, capitis dolores et decubitus serofos ad oculos praecipue nullo alio modo corrigendos, mitiores redditos fuisse, si capillis incrementum concessum fuerit.

p. 232. In *capite octavo* de structura et usu pulmonum differitur. Motus sanguinis per cor et pulmones et ideo effectus huius motus in sanguificatione breviter declarantur. Cum itaque pulmones princeps organum secundae digestionis sint, et hac non rite peracta, tertia digestio vario modo laedatur, morbos pulmonum imprimis chronicos *capite nono* et ultimo disquirendos sibi sumit Cl. Auctor, et in quinque sectionibus, 1. de catharrhis et congestionibus ad pulmones, 2. de asthmate, 3. de obstructionibus in pulmonibus natis, 4. de haemoptoe, 5. de abscessibus et ulceribus pulmonum differit et tractationi pathologicae monita therapeutica subiungit.

p. 280. Abundantia feri, a perspiratione suppressa potissimum oriunda, ad caput et pectus praecipue derivatur, nec semper pulmones ipsos, sed praeter nares et fauces laryngis et tracheae glandulas occupat, et excretionem pituitae ex his partibus, ut decet, succedente pulmones ipsos a seroso decubitu liberos reddit. Subita tamen harum excretionum cessatio pulmonibus saepe noxia est et phthisin inducit. Ex hac generali consideratione indicationem curatoriam derivat Noster, et ostendit, quousque regimen diaphoreticum vasa cutanea libera reddat, quousque pituita, ad pulmones et caput derivata, ibi coqui et reïci debeat, quousque venaesectio et purgantia admitti possint, et quod purgantia mitiora imprimis salina eligi debeant, quippe quae perspirationem haud turbent. Ad HIPPOCRATIS dicta attentus monet, eum non de suppuratione
vera

vera, sed de cocta saepius pituita loqui, quando reiectionem puris in his morbis vtilem esse iudicat. Tandem monet frigidas congestiones ab humida et frigida aeris constitutione oriundas, a calidis et cum inflammatoria sanguinis tenacitate coniunctis sedulo distinguendas esse.

Obstructiones pulmonum vel in vasis pulmonalibus vel bronchialibus eueniunt. Perspirationem pulmonum ex vasis minimis systematis arteriae pulmonalis deducit Cl. Auctor, glandularum vero mucum ex arteriis bronchialibus tantum procedere asserit, cum lenta haec secretio ex rapidissimo arteriarum pulmonalium flumine deduci nequeat, hinc minus difficiles iudicat vasorum bronchialium obstructiones, easque excretionem viscidae materiae dissipari posse monet, et porro ostendit sensum irritationis in larynge et trachea omnino ab irritatione in ipsis pulmonibus facta distingui debere, in illo casu excretio pituitae acris facilius, in altero difficilius succedit. Obstructiones tamen vasorum bronchialium interdum habituales factae et systema vasorum pulmonalium ad difficilem obstructionem disponere possunt, imprimis si spasmi accedunt. Obstructio ex tenacitate sanguinis inflammatoria deriuanda in veram et celerem, ex viscido acri in lentam magis suppurationem transit; visciditas autem sine dolore et irritante acrimonia congesta tubercula facit cum tussi sicca coniuncta; si tandem humores stagnantes viscidi terrestribus particulis abundant, verus pulmonum scirrhus generatur. Ex his varia medendi methodus in obstructionibus pulmonum ex indicationibus praemissis breuiter indicatur.

Excretio sanguinis in haemoptoicis aut ex pulmonalibus aut ex bronchialibus vasis euenit, sequentia autem signa hanc differentiam indicare videntur. Haemoptoe ex arteriis pulmonalibus

magnam sanguinis tenuis et floridi copiam sistit, sine sensu doloris, et excretio interdum plenarie cessat; haemoptoe ex arteriis bronchialibus exiguam sanguinis copiam exhibet, sed excretio longius procedit, et color obscurior sanguinis densioris cum pituita remixti apparet, cum hac dolor in pectore obseruatur. Signis reliquis, quae differentiam haemoptoes declarant, recensitis et indicatione curatoria exposita, venaesectionem eamque repetitam vt praestantissimum auxilium commendat, vasa enim euacuata, aut collapsa, aut, vt in reliquis vulneribus; leni suppuratione contracta, ita mutantur, vt sanguinem non amplius emittant. Infusa ex plantis, quae leniter adstringunt et aestum et acrimoniam corrigunt; postea adhibenda sunt. Specifica itaque medicamenta reiicit Noster et ostendit, tum ea, quae sanguinem incrassant, cum quae vasa minima stringunt, haemoptoes curam haud praestare, sed potius peripneumoniam inducere posse. Idem etiam de sic dictis medicamentis balsamicis, quibus vulneribus externis medemur, asserit. In accuratissimo igitur regimine diaetetico veram curationis viam positam esse monet Noster et curam lactis

p. 377. praecipue commendat. Si obstructio in pulmonibus nata est, vel ruptura vasorum in haemoptoe ex vehementioribus causis induc[t]a neglecto regimine pessima symptomata inducit, tandem abscessus oritur, cuius causas et genesin, nec non signa concurrentia Cl. Auctor recenset et inde prognosin

p. 386. variam format. Haereditaria phthisis cum haemoptoe coniuncta vt plurimum tristem exitum habet, haemoptoe tamen ex violenta causa induc[t]a facilius curatur, imprimis si solidae et fluidae corporis partes bene constitutae sint; phthisis fluxui menstruo vel haemorrhoidibus suppressis succedens vix sanatur; phthisis ex obstructione et inflammatione pulmonum nata sanationem admittit, si febris

et

et respiratio moderatae sunt, et abscessus optimum pus per expectorationem dimittit, minime autem si febris periodica fit, et pus malae notae excernitur. Phthisis cum tensione hypochondriorum coniuncta periculosa est, vitium enim in chyli praeparatione subesse declarat. De auxiliis in abscessu aperiendo et depurando, quo consolidatio fiat, longius nunc differitur, et ostenditur sub quibus conditionibus curatio abscessuum fieri possit.

De abscessu latente ad pleuram formato, eoque p. 408. aperiendo, quo pus educatur, nunc agit Cl. Auctor et hanc operationem ratione et experientia confirmat. Si pleura pulmonum inflammatur, crassior illa redditur, et ad pleuram thoracis accrescit, quam rem cadauerum dissectiones comprobant; signa collecti puris a tumore externo, vt in aliis partibus desumi nequeunt, nec internae curationes sufficiunt, cum abscessus fistulosi fiant, ibi itaque vbi priores dolores in inflammatione mota fixi erant, ibi incisio instituenda est, veteres etiam abscessum per cauteria aperiebant. Incisio autem periculum inferre nequit, et eo tutius a chirurgo instituitur, quando is post integumenta incisa duritiem resistentem a pleura callosa factam sentit. Haec etiam operatio feliciori cum successu instituitur, quam in eo casu, vbi abscessus ruptus empyema format; pus enim per operationem in loco inferiori thoracis, verae operationi empyematis destinato, non tam apte euacuari potest, inprimis cum in longiori mora pus acre et rodens fiat, et facilius resorptum febrim lentam efficiat et augeat. Variis igitur exemplis adductis hanc medendi viam Cl. Auctor illustrat et commendat.

Orazione eccitatoria all' introduzione dell' in-
 nesto de Vajolo del Sig. Dottore PIETRO
 FRANCESCO PIZZORNO Lettore di
 Teoria-Medica nelle Scuole del venerabile
 Ospitale di Pammatone con l'aggiunta de'
 motivi che devono obbligare li Medici ad
 abbracciare la pratica di esso del Dottore
 CARLO GANDINI. In Lucca per Filippo
 M. Benedini 1759. 8 mai. pl. 8.

h. e.

D. PETRI FRANCISCI PIZZORNO Oratio
 adhortatoria ad introducendam insitionem
 variolarum, additis argumentis, quae medi-
 cis hanc medendi viam inire persuadent
 Auctore D. CAROLO GANDINI.

Et in Italia de inoculatione variolarum diffensus
 medicorum est. Cl. GANDINI igitur cum eam
 defenderet et Illust. LOMMELINO nosodochii
 Pammatonensis Directori rationes exponere suscipe-
 ret, orationem Cl. PIZZORNO super hoc argumento
 praemisit, ipse vero nonnullas cogitationes addit,
 quae ad diiudicandam insitionem variolarum faciunt,
 et decem, quae contra hanc medendi viam, mouen-
 tur obiectiones proponit easque resoluit.

Oratio Cl. PIZZORNO, quae sub initium an-
 ni 1759 in Lycaeo Genuensi in studiorum auspiciis
 habita fuit, succincte recenset, quomodo inoculatio
 variolarum in Asia a Circetiae incolis primum suscep-
 ta, inde ad Byzantinos et per EMANVELEM TIMONI-
 VM Medicum Graecum ad Londinenses deducta fue-
 rit, et postea omnium praestantissimorum medi-
 corum

corum assensum promeruerit; operatione deinde breuiter descripta, ea, quae prae naturalibus artificiales commoda habent, declarat, quod nimirum in dispositis ad morbum suscipiendum apto anni tempore in sanis de reliquo corporibus operatio instituat, quod porro ex naturalibus vel decimus, ex artificialibus vix vllus moriatur, quod in his pulchritudo faciei conseruetur, et quod tandem ii, qui hac ratione variolas passi sunt, non amplius a crudeli et ingrato morbo afficiantur. Nihil itaque esse, ostendit Orator, quod homines a felici hac medendi via detinere possit, quam potius et inter Genuenses introducendam esse docet.

Praemittit nunc Cl. GANDINI cogitationes p. 3. medico - practicas super variolis, quae ad diuidendam earundem insitionem ducunt. Licet miasmatis variolosi indoles nondum nota sit, de illa tamen per effectus iudicare possumus. Alii in aere eius contagium continuatum posuerunt, alii in corporibus fomitem variolosum haerere perhibent, nunc cum causa proxima variolarum sit miasma et praedisponens quaedam in corpore, et occasionalis in aere assumi poterit, neque tamen vel vna, vel altera morbum producit, nisi ambae concurrant. Si itaque vna ex his remotis causis leuior est, altera grauior, in benigna epidemia malignae et confluentes, in maligna autem benignae variolae intercurrere possunt, minime tamen negandum est, hac in re et alias et peregrinas causas concurrere. Genus p. 6. autem neruolum primo attingitur, nam in accessu et euolutione variolosi miasmatis haud raro horripilatio, rigor, nausea, vomitus, inquietudo, dolor, stupor et conuulsio accedunt, et obseruatio docet miasmata quoque alia in primis recedentia v. c. purpurae vel scabiei similes effectus inducere. Licet autem multi sanguinem miasmate infici contendunt, his tamen non assentitur Noster, sed assumit

particulas morboſas, ex aere oriundas, particulas corporis diſpoſitas afficere et primos variolarum motus praeflare, quam rem ex concurſu particularum, natura contrariarum, in mixtionibus chemicis declarare annitur, et porro diuerſam vim per particulas neruis applicatas in guſtu vario et aliis phaenomenis ſimili ratione explicat.

- p. 13. In cauſam variorum ſymptomatum, quae ante eruptionem variolarum accidunt, Cl. Auctor inquit, et effectus, quos in ſanguine et toto corpore producant, praeter eos, qui miasmati varioloſo proprii ſunt, inde declarat. Ad conuulſionem vnice reſpicit, et citatis aliorum de fluido nerueo eiusque motu ſententiis ſubſtantiam medullarem cerebri, quae quaſi inter ſolidam et fluidam media videtur, aggregatum minimarum cellularum inter ſe communicantium appellat, quarum cauitates ſe extendere et contrahere poſſunt, fluidum nerueum ſeu ſpiritus animales aetherem corporis animalis dicit, qui, vti reliqua corpora elafiica, comprimi et extendi poteſt, ſic ſine canalibus aſſumptis, in quibus fluidum progreditur et regreditur, varii motus per fluidum nerueum praeflandos optime explicari poſſe Cl. Auctoris ſententia eſt. Ex hac motus idea facilis etiam mutatio ſyſtematis neruoſi a quolibet irritatione deducitur, et porro declaratur quomodo et elaboratio et ſecretio humorum iisdem motibus dirigatur et in ſtatu morboſo perturbetur. Sic ex phaenomenis, quae puncturam neruorum
- p. 21. ſequuntur, mutationis varia vis declaratur, et febrium natura earumque diuerſitas diiudicatur, indeque Noſter deducit conuulſionem, quae in variolis oritur, varios motus producere, quae non ſequerentur, ſi nulla cum variolis conuulſio excitaretur. Licet enim varietatem ſymptomatum in vna eademque epidemia a diſpoſitione fluidarum et ſolidarum partium in eo, qui variolis afficitur, depen-

dependere concedamus, tamen nondum videmus, quomodo irritatio et inde nata conuulsio ab ipso miasmate varioloso semper et in omnibus subiectis separata assumi possit; id tamen praecipue vrget Noster, conuulsionem a vi miasmatis variolosi esse distinctum effectum et hoc, si sine illa incedit, morbum exitialem inducere non posse.

Febres, quae in desquamatione variolarum interdum eueniunt et letales sunt, inflammatoriae p. 28. dici merentur et gangraenosae, nec a materia variolosa deduci possunt, sed partim a perspiratione suppressa, partim a saburra in intestinis retenta et mota oriuntur, et sanguini destructoriā qualitatem inducunt. Cum autem Noster de primo tantum et ultimo variolarum stadio differat, monet conuulsionem, quae in primo stadio accedit, solam causam esse symptomatum in secundo et tertio stadio variolarum noxiarum, si itaque ex eius sententia conuulsio a vera vi miasmatis variolosi non dependet, huic non nisi vis depuratoria humorum, quae corpori adeo utilis est, adscribi poterit. Con- p. 31. uulsionem autem primarium symptoma esse, ad quod in variolarum consideratione respiciendum est, ex eo quoque euincere studet, quod remedia antispasmodica, opium, cortex peruuianus et alia ab omnibus medicis commendantur et exhibentur, qui etiam in theoria morbi inter se dissentiunt.

His expositis ad artificiales variolas consideran- p. 38. das se conuertit Cl. Auctor, et cum a quibusdam vulnusculis cuti inflictis nulla incommoda oriri queant, in eo tantum est, vt ostendat effectus alios applicationem miasmatis sequentes non ex timescendos esse. Inprimis vrget lentam euolutionem, quae valida symptomata nunquam excitat, qualia ex vehemēti applicatione miasmatis oriri possent, nec confluentes fieri variolas, quarum crustae

superficiem corporis in perspiratione cutanea impediunt. Porro monet praeparationem aptam praemitti posse, et tandem commendationem a praestantissimis medicis factam subiungit.

p.48. Addamus nunc pauca; quae passim in obiectionibus notata inuenimus; prima nimirum obiectionis vrget, medicum non excitare morbos, sed eos potius suppressere debere: sed respondet Noster, esse officium medici excitare motus, quibus materia morbosa agitur et medicamenta cuncta inter alimenta et venena medium locum tenere, ipsa etiam therapia per vlcera et erosiones cutaneas praestita, medelam in morbis valido auxilio assequendam declarare. Secunda obiectionis a simili contagio morbofo desumitur: miles nempe cane rabido morsus per aliquot dies febre affectus, ab ea largo sudore liberatus fuit, post aliquod temporis intervallum noua febris excitata hydrophobiae et mortis causa exstitit; sic etiam febris post insitionem miasmatis variolosi mota, forte non omnem morbum tollit, sed iterum nouo impetu mouetur; monet vero Noster, nullam inter venenum animalis rabidi et miasma variolosum esse relationem, cum per obseruationem constantem probetur, sufficientem, et cum veris variolis comparandam, esse depurationem sanguinis et humorum in variolis insitis. Simili ferme ratione ad sequentes obiectiones respondetur et ostenditur, variolas artificiales nunquam grauius malum esse, quam naturales; illis, qui per viam naturalem a variolis liberi mansissent, nunquam variolas per viam insitionis induci. Facile etiam refelluntur obiectiones, quibus vrgetur, non imitandam esse medendi viam, quam barbari populi introduxerunt; nec assertis clarissimorum virorum in re, quae sanitatem et vitam hominum concernit, fidendum esse; theologorum consensum esse acquirendum, antequam inoculationem suscipiamus.

piamus. Obiectio octaua vrget, miasma variolo- p. 64.
sum alia mala et molesta et exitiosa excitare posse,
ea tamen constanti obseruatione prosperi euentus
inoculationis refellitur.

Duae vltimae obiectiones Genuenses concer- p. 67.
nunt; dissentientes enim asserunt variolas naturales
Genuensibus non adeo exitiosas esse, et Noster qui-
dem benignitatem climatis et viuendi rationem
laudat, inde tamen non perspexit epidemiam vario-
losam mitiorem esse; confirmat potius experientia
reiterata, infantibus bonae indolis variolas lethiferas
vel pessimis symptomatibus molestas euenisse, quod
ex systemate neruoso facile irritando declarat. Ge-
nuenses quidem ad res nouas suscipiendas non facile
adigi posse concedit Noster, attamen si exemplo
familiarum illustrium, vt in aliis regnis insitio
commendaretur, hanc medendi viam melius suc-
cessuram esse confidit.

Sub finem tractationis varia contra dissertatio- p. 74.
nes quasdam, quae inoculationem dissuadent, pro-
ponuntur, quae vero ex iis, quae haecenus adduxi-
mus, intelliguntur.

Fränckische Sammlungen von Anmerckungen aus der Naturlehre, Arzneygelahrheit, Oekonomie und den damit verwandten Wissenschaften. Vierter Band. Nürnberg, bey George Peter Monath. 1759. 8. Alph. I. pl. II. tab. aen. 5.

h. e.

Franconica collectio obseruationum, ex physica, medicina, re oeconomica et reliquis, affinitate quadam cum his connexis, scientiis depromptarum. Volumen. IV etc.

Varias quidem diuersi argumenti hic deprehendimus obseruationes, ex quibus autem eas tantum, quae nostram in primis rem pertractant, commemorare libet.

p. 36. Part. XIX. no. 5. *De saccharo ex acere* obseruationem communicat Cl. GRVNER. Arbor haec, cum qua experimentum instituerunt, ea aceris species est, quae a C. BAVHINO in Pinace *Acer montanum candidum* et ab Ill. LINNAEO *Acer foliis quinquelobis inaequaliter serratis floribus racemosis* vocatur. Initio mensis martii truncum dictae arboris ad duorum pedum distantiam, a radice computatam, ad profunditatem duorum pollicum cum dimidio perforarunt sicque intra quatuordecim dies sufficientem quantitatem aquae inodorae limpidae et dulcis obtinuerunt. Aqua haec in aheni cupreo, stanno intus obducto, forti ebullitione ad quartae partis remanentiam cocta perque filtrum traiecta, denuo igni admota et ad syrupi spissioris

spiffioris consistentiam redacta fuit. Ab igne dein remotam continuo Noster agitavit, donec ea refrixerit, sicque magma, colore et sapore saccharo sic dicto Thomaeo simile obtinuit. Pari etiam ratione ex aqua nucis arboris saccharum, sed minus dulce, obtineri posse, huiusque aquae ex hac non solum, sed et ex illa arbore tempore frigidiori quantitatem maiorem quam calido colligi, Noster perhibet. Cum autem illa aceris species, cuius mentio hic facta est, rarius in regionibus nostris occurrat, Noster proinde cum ea aceris specie, quae communior est et *acer campestre et minus* C. B. P. et *acer foliis lobatis obtusis marginatis* LINN. vocatur, experimentum instituere, suadet. Praeterea arborem, quae sic tractatur, dummodo semel in anno perforetur, nec medulla eius laedatur, detrimentum nullum accipere perque multos annos hisce vsibus inferuire posse, legimus.

No. 8. *Observationes microscopicas* inseruerunt p. 47.
 L et L. A. I. 1) Vinum microscopio subiectum innumeros acaros exhibuit. Vermiculos hos, in caseo alias reperiundos, incuria oenopolae, puritatem vasorum ligneorum negligentis, eo deuenisse Cl. Auctor arbitratur, caseosque inprimis hollandicos ex vinosis cellis relegandos esse, suadet. 2) Guttula ex naso foeminae, coryza laborantis, stillans et microscopio disquisita innumeros vermiculos ovales exhibuit. 3) In vetusto bibiopegorum glutine atque pistorum fermento, microscopio disquisitis, anguillulae in conspectum venerunt, quae, erucarum more, motu reptili progressae sunt, et nouem pedes totidemque circulos habuerunt. Circa os forceps quasi apparuit; caput antennis duabus et vtrinque oculis fuscis instructum fuit; cutis innumeris globulis obsita pedesque, verrucis similes fuerunt. Per totum corpus duae striae,

striae, pro intestinis forte habendae, apparuerunt. Cutis praeterea pellucida et alba, caput linea nigra notatum annulique vltimi extremitati duae verrucae fuscae cum aliquot vncis appositae fuerunt. Caeterum gluten et fermentum, quo vetustiora sint, quoue plus acidi euoluti habeant, eo aptius ad hanc rem esse, deprehendimus.

p. 54. No. 9. *Vermium niualium* descriptionem inseruit Cl. DELIVS. Reperti fuerunt nimirum die decimo quinto mensis Ianuarii anno 1758 in superficie niuis vermes nigricantes pollicemque longi, quorum caput antennis instructum, venter vero ex annulis duodecim compositus pedibus sex donatus fuit. Tardo isti inceserunt gressu nec sextum diem superuixerunt. Vermes hos ex terra in niuis superficiem deuenisse, Noster, cum ROESELIO eandem sententiam fouens, ostendit. Duodecimo enim dicti mensis die frigus insigne fuit, quod vero altero die ita decreuit, vt cum pluuiosa tempestate commutaretur. Tempestate hac per tres dies durante vermes in conspectum venerunt, die decimo sexto, gelu iterum ingruente, nondum amplius visi.

p. 61. No. 10. *De vermibus singularibus in corpore humano* repertis duas obseruationes adposuit Cl. BOENNEKEN. Sen. A foemina, cui asam foetidam exhibuit Cl. Auētor, vermis viuis vomitu reiectus fuit, qui sesqui cubitalis digitumque crassus pilis longis, nigro-rubescens oblitus pedibusque innumeris instructus atque erucæ similis fuit. Aliam etiam vermium speciem in tribus infantibus obseruauit Noster, qui vsurpatis pilulis laxantibus, quibus mercurius dulcis admixtus fuit, copiam haud exiguam scarabaeorum viuorum cum faecibus eiecerunt. Hi grano hordei non maiores
capite

capite atque thorace nigro, pedibus sex et duabus alis fuscis instructi, iis similes fuerunt, quos aestate interdum in rosis cernere licet.

No. II. *De subitanea viri sani inter* p. 66.
rixas morte mentionem fecit Cl. HIRSCHING.
 Vir iuuenis sanus procerus post prandium cum focero, sene debili, staturae paruae altercatur; paulo post se inuicem verberibus aggrediuntur, ita tamen vt focer succumbat. Sed momentis aliquot vix praeterlapsis alter iste iuuenis, sanus antea visus, subito retrorsum cadit exanimis et moritur. Corpore disquisito primo die nullam laesionem, altero autem maculas hinc inde liuidas deprehenderunt. Dissecto posthac capite nullam laesionem sed omnia fere cerebri vasa, sanguine referta et valde distenta, ventriculisue dissectis cochlearia aliquot aquae tenuis, flauescens deque reliquo notatu dignum nihil reppererunt. In reliquis visceribus laesionem nullam, nec vllam aliam dispositionem, quae mortis causam suppeditare potuisset, animaduenterunt. Ex his itaque virum istum, inter rixas mortuum, non vi, sed apoplexia periisse, collegerunt; idque omni quidem iure, cum vita ante acta multum insimul lucis adfuerit. Saepe enim memoratus iuuenis animi deliquiis et cephalalgia laborauit et iracundus admodum fuit, adeo, vt ira saepe excandescens se ipsum ignoraret.

Part. XX. no. 2. Observationem de virtute sa- p. 121.
lutari aquae pluuiae vel fluuiialis frigidae in curanda excoriatione infantum imprimis ea, quae pone aures deprehenditur, inseruit Cl. BOENNEKEN.
 Lintea nimirum mollia dictis aquis madefacta mane et vesperi imponi iubet sicque intra paucos dies malum istud cessare, perhibet. Cerussam vero pulue-

pulveremque lycopodii, quae alias inspergunt, ceu noxia in eiusmodi casu reiicit.

p. 128. No. 3. *Tres observationes practicas* communicavit Cl. MÜLLER, quarum prima de verae phthi-
seos curatione agit. Foeminae, quae phthisi vera
fereque consummata laborauisse dicitur, puluerem ex
radice ari, aristolochiae rotundae et pimpinellae albae
insimulque species ex iisdem radicibus aliisque
herbis pectoralibus pro infuso exhibuit, quibus
per aliquot menses vsurpatis morbus euauisse
pristinamque sanitatem recuperauisse aegra perhi-
betur. Sed asthmati potius, quam phthisi haec
medicamenta adhibita fuisse suspicamur.

p. 135. Altera obseruatio caecitatem, inter hydropis
curationem, subortam commemorat. Abdominis
tumore post vsum euacuantium fortiorum aliorumue
remediorum imminuto, oculi sensim sensimque
vigorem amiserunt, donec plenaria caecitas obori-
retur. Aegra quidem mali huius ortum remediis
istis valentioribus attribuit, dum vero ob animi
deliquia, quibus aliquoties vexata fuit aegra, ab-
domen ligaturis fortibus constringitur, visus ali-
quanto redit. Qua re percepta ligaturarum vsus
continuatur insimulque decoctum ex corticibus
atque radicibus roborantibus exhibetur, quibus
vsurpatis visus perfecte rediit.

p. 139. Tertia obseruatio *dysenteriae, peculiaribus sympto-
matibus* stipatae, meminit. Vir quidam dysenteria
corripitur, ita, vt cum diarrhoea insignis insimul
tenesmus accedat. Deiectionibus aluinis sub nocte
cessantibus vomitus spontaneus oritur, quo altero
die adhuc durante aluus nunc plenarie obstruitur
doloresque insigniter augentur. Noster itaque
aegro emeticum offert, quod vero iste renuit,
dicens, se per tres annos nausea iam, post supera-
tum aliquem morbum, relicta laborare eamque
ita

ita se habere, vt vel minimo motu in vomitum illico degeneraret. Rhabarbarum proinde exhibetur, quod vero vomitu pariter eiicitur; quare Noster clyisma iniici iubet, quo iniecto tanta lypothymia accedit, vt per longum tempus exanimis apparuerit aegrotus. Ad se iterum rediens clysmatum vsum continuatum renuit tandemque elixirio ex chamomillae et cascarillae extracto nec non tinctura rhabarbari parato insimulque infuso chamomillae versusque vesperam diascordio FRACASTORII vsurpato conualuit.

No. 4. Obseruatio de calculo, qui ex uretere P. 143.
per abscessum inguinis sinistri exiit Auctore Cl. RUM-
PELT. Vir quinquaginta octo annorum aliquoties aegrotans in inguine sinistro tandem tumore cum inflammatione et dolore coniuncto cruciatur, tuncque sibi ipse cataplasma ex farina herbisque emollientibus, in lacte coctis, applicat, quo facto tumor in dies increfcit molliorque fit, et dolores mitiores euadunt. Omni consilio contempto abscessus rupturam naturae committit, praeter id, quod in applicando cataplasmate omni die continuaret. Rumpitur demum abscessus sicque statim puris flauis foetidique mensurae duae et vltra effluunt. Vulnus ipse iterum pertractat aegrotans eoque, quantum potuit, mundato emplastrum ex diachylo et meliloti emplastro composito imponit, sicque per aliquot tempus absque vulneris consolidatione continuat. Tandem accidit, vt, dum in vulneris deligatione renouanda occupatur, vna cum insigni puris copia corpus durum in terram proiiciatur, quod disquisitum lapidis formam habuit et drachmas quinque cum dimidia ponderauit. Corpore hoc peregrino egresso remediisque ad consolidationem facientibus, a pharmacopola quodam adhibitis, vulnus consolidatur, et aegrotans

absque vilo incommodo relicto sanitatem recuperat.

p. 177. No. 7. *Observationes de febribus catarrhalibus malignis petechizantibus in occidentalibus Franconiae prouinciis per aliquot annos grassantibus* Auctore Cl. HIRSCHING. Ex his tantum notamus, camphoram ab aliquibus in dictis febribus laudatam, noxiam fuisse, eosque fere omnes, qui eam vsurparunt, obiisse.

p. 226. Part. XXI. No. 4. *Litteras, microscopicas quasdam observationes continentes, ad Cl. LEDERMÜLLER dedit Cl. MAHLING.* His animalcula in semine arietis et galli gallinacei reperta nec non anguillulae, in glutine bibliopegorum visae, describuntur adiectisque iconibus illustrantur.

p. 236. No. 6. *Litteras de correcto microscopio anatomico ad Cl. DELIUM dedit Cl. LEDERMÜLLER* Correctio haec in eo consistit, vt microscopio, quod Cl. LIEBERKÜHN excogitauit, cochlea addatur, qua mediante lens sursum deorsumque dirigi rei que disquirendae propius remotiusue admoueri potest. Microscopium in adiecta icone delineatur.

p. 241. No. 7. *Observationes anatomicas* addidit Cl. DELIUS. In infante octo hebdomadam labium superius atque maxilla superior ad vomerem vsque fissa apparuerunt, ita vt nasus adeo interius velumque palatinum et vuula diuisa essent sicque lupi faux quodammodo repraesentaretur. In eodem etiam infante octo costae verae in dextro latere fuerunt, siquidem cartilago primae costae spuriae sterno immediate adhaesit. Tandem etiam locus, vbi canalis arteriosus BOTALLI concreescere incipit, detectus fuit isque ille esse dicitur, vbi dictus canalis cum arteria pulmonali coniungitur.

Part. XXII. n. 3. Observationem de vi salutari p. 325.
vitri antimonii cerati communicavit Cl. BOENNEKEN,
Senior. Eximiam huius remedii virtutem, cuius
 praeparatio in Actis Edinburgensibus describitur,
 non solum in dysenteria, sed etiam in lienteria, fluxu
 hepatico et quocunque alui fluxu laudat et expertus
 commendat hacque occasione alius etiam remedii,
 olei nimirum momordicae meminit, quod bono
 cum successu in dysenteria infantum exhibuit.

No. 5. Descriptionem cataractae secundum metho- p. 332.
dum DAVIELII instituit Cl. KEPHALIDES. In non-
 nullis aegris, quorum lens crySTALLINA opaca fuit,
 eam bono cum successu extraxit, ita vt specilli
 ope clare et distincte obiecta discernere valerent.
 Restituit etiam Noster aegrotum, gutta serena la-
 borantem. Venaesectione nimirum administrata,
 posthac emeticis repetitis, purgantibus, vesicato-
 riis in nucha tunc in brachiis et suris applicatis,
 remediisque volatilibus externe vsurpatis intra tres
 septimanas visum recuperavit.

Part. XXIII. no. 1. Illustrationes observationum p. 371.
et experimentorum microscoporum addidit Cl. DELIYS.
 Hic in nonnullis iconibus habitus et constitutio
 animalculorum spermaticorum atque etiam mu-
 coris, in racemo reperti subque microscopio dis-
 quisiti, illustratur et describitur. Repraesentatur
 etiam in duabus tabulis microscopium MVSCHEN-
 BROECKII, quod vero ita mutatum est, vt ceu no-
 uum considerari atque, cum ad plures vsus impendi
 possit, tanquam vniuersale haberi mereatur.

No. 2. Sectionem in duabus foeminis, quarum p. 427.
abdomen in insignem molem excreuerat, instituit Cl.
 DELIYS. In priori abdominis altitudo, a sterno
 ad inguina vsque dimensa, tres pedes cum dimidio
 fuit.

fuit. Ex abdomine post mortem perfosso plus, quam centum et octoginta librae liquoris visceri et obscure rubicundi effluerunt. In posteriori autem, post mortem disquisita, abdominis diameter tres pedes tresve pollices, liquor autem tanta visciditate praeditus fuit, vt, non nisi copiosa aqua iniecta, euacuari posset. Hoc euacuato et abdomine disquisito ingens sacculus in conspectum venit, qui vndique cum peritonaeo, omento, intestinis et mesenterio, nec non cum hepatis margine eiusdemque superficie concaua atque vesicula fellea, cartilaginibus costarum spuriarum et mucrone sterni ita concreuit, vt omnia fere viscera abdominis obtegerentur.

P. 437. No. 5. *Observationes chirurgicas* apposuit Cl. s. A. K. Prima hominis meminit, qui enteroepiplocele scrotali, per duodecim dies iam incarcerationa, laboravit. Auctor noster anonymus, sectione instituta, intestini, insigniter tensi, portionem, duodecim pollices longam, sacco suo adhaerentem, omentumque destructum et ex parte putrefactum reperit. Intestino separato et reposito, et omento bis ligato huiusque portione aliqua resecta vulnereque rite tractato post quatuor septimanas aeger conualuit.

P. 440. Tertia observatio tumoris scirrhusi mentionem fecit, qui, in palpebra superiori oculi sinistri situs, tam felici successu exsectus fuit, vt nono die praeterlapso aegra iam in integrum restituta cerneretur.

Vltima demum observatio polypum carnosum commemorat, qui, in dextra cordis auricula repperitus, in duos ramos diuisus fuit, quorum alter maior per ventriculum dextrum in arteriam pulmonalem transit, vbi in quadraginta ramos minores diffiliit. Alter autem, in vena caua fluctuans, ultra

ultra triginta ramulos habuit. Pondus polypi vnciam vnā cum dimidia et drachmas tres cum dimidia aequauit.

Part. XXIV. No. 3. Casus practicos rariores p. 462.
 communicauit Cl. BOENNEKEN. *Sen.* Primus viri quadraginta annorum meminit, cuius comae omnesque pili, nigritie antea donati, post grauem animi affectum in vna nocte niueum colorem induerunt. Sorte post annum mutata, pili etiam mutationem rursus subierunt pristinūque colorem nigrum nimirum recuperarunt.

Alter casus duorum calculorum mentionem facit, p. 469. qui ex abscessu abdominis diuerso tempore exierunt. Foemina septuaginta quinque annorum tumorem in inguine dextri lateris obtinuit, quo sponte rupto materies purulenta ultra annum exiit; tandem hoc praeterlapso lapsis, postque sex septimanas alius iterum, nucis moschatae figuram repraesentantes in conspectum venerunt. Vlcus, dum haec litteris mandata sunt, nondum consolidatum, foemina vero de reliquo sana fuit. Prior calculus scrupulos quinque ponderans, in basi planus et vndique velut ex acinis compositus fuit. Posterior vero, priori fere similis, minor plures superficies et angulos habuit scrupulosque duos cum dimidio ponderauit. Ambo calculi adiecta icone repraesentantur.

Tertius casus excrescentiam commemorat, quae p. 482 in ventre recens nati infantis in conspectum venit. Inter cordis nimirum scrobiculum et vmbilicum integumenta ita diuisa fuerunt, vt cultro quasi discissa apparerent. Ex hac fissura excrescentia rubescens sub membrana pellucida prominuit, quae magnitudine magnum pomum borsdorffianum repraesentauit. Variis auxiliis incassum tentatis infans octauo post partum die praeterlapso obiit. Corpore aperto reque accuratius disquisita Noster
 Ll 3 reperit,

reperit, excrescentiam, illam portionem hepatis peritoneo tectam, constituisse, causam vero huius rupturae a lapsu, quem mater, onere in dorso imposito, septimo grauiditatis mense passa fuit, absque dubio suppeditatam esse, putat.

p. 487. No. 4. Variarum obseruationum medicarum leguntur, ex quibus sequentia tantum notamus. Foemina ascitica hernia umbilicali laborat, quae, aucto hydrope ita elongatur, ut in processum longum extendatur. Hoc sponte rupto sensim insignis copia aquae effluit; qua effluxa tumor abdominis et processus euanescent, ita, ut sanitati proxima nunc esse videatur.

p. 492. In dysenteria gluten commune, bonae tamen notae, aqua solutum insimulque rubro colore tinctum et cum citri vel aurantio malo mixtum, (sub forma gelatinae aegris exhibitum, opem tulisse, legimus.

p. 493. Decoctum radices iridis nostratis coeruleae, homini cuidam, hydrope laboranti, exhibitum, omnes aquas exturbauit, ita ut haemorrhodibus largius posthac fluentibus vlcereque in pede sinistro oborto, aeger morbo nunc liberatus esse videatur. Homo quidam, copiosa pinguedine commesa, de flatibus inde et ructibus insimulque appetitu prostrato per multum tempus conqueritur. Exigua hepatis antimoni portionem casu assumpta aliquoties vomitu materiamque sebo similem reiecit, qua reiecta aegritudine liberatur.

p. 514. No. 6. Quomodo ex brassica radice Napi panis bonae notae coqui possit, docet Cl. GLASER. Dictae nimirum radices lauantur et membrana externa liberatae atque in partes dissectae in cribro exsiccantur, tandem arefactae molendini ope in farinam rediguntur, cuius librae vni uncia vna duaeque drachmae fermenti panifici additur posteaque eodem modo, ut panis, praeparatur et coquitur. Panem inde ortum, sapidum, nullam molestiam corpori inducere et annonae caritate panis cerealis defectum supplere posse, Noster autumat.

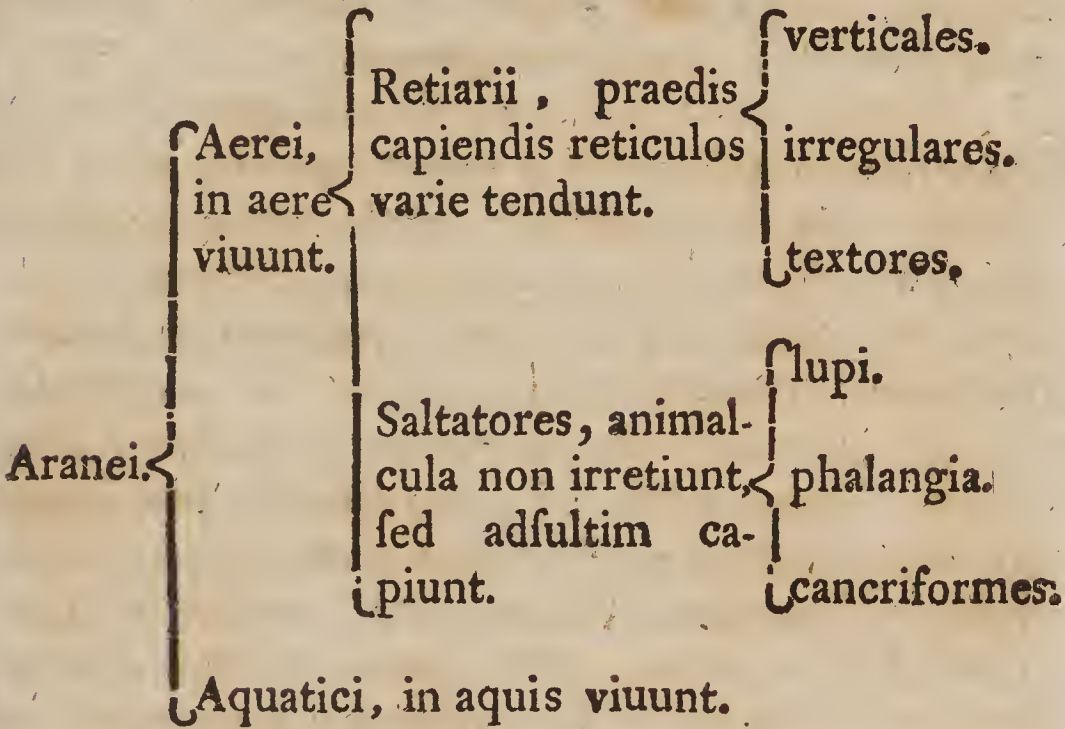
Svenska Spindlar uti sina Hufvud - Slagter indelte samt under några och sextio färskildte arter beskrefne och med illuminerade Figurer uplyfte på Kongl. Vetensk. Societ. i Upsala befallning utgifne af dess Ledamot CARL CLERCK: CAROLI CLERCK, Reg. Soc. Scient. Vps. Membr. aranei Suecici, descriptionibus et figuris aeneis illustrati, ad genera subalterna redacti, speciebus ultra LX determinati, auspiciis Regiae Societ. Scientiar. Vpsaliensis. Stockholmiae, literis Laur. Saluii. MDCCLVII. plag. 21. tab. aen. viuis coloribus pict. 6.

Ill. LINNEO dignus discipulus Cl. CLERCK exhibit hic araneorum historiam dispositionemque, qua huc vsque aptior locupletiorque nulla fuisse videtur, et licet Auctor Sueciae tantum indigenos araneos descripserit atque in ordinem redegerit, nullum tamen est dubium, quin reliqui omnes, in aliis terrarum regionibus reperiendi, ad eundem potuerint reduci; cum in construendo systemate Cl. Auctor non solum suas, sed et aliorum, qui de araneis ante ipsum scripserunt, inter quos principes nominabis ELEAZ. ALBINVM et LISTERVVM, consuluerit obseruationes. Tractatum hunc, in Suecica et latina lingua, vt ex supra indicato eius titulo apparet, conscriptum, actis quidem Regiae societatis scientiarum Vpsaliensis inferendum destinauerat Cl. Auctor, quod etiam dicta societas non abnuerat, sed cum integer ille nimium spatii in vno horum actorum volumine praeripuisset aliis commentationibus, et si in plura dispergi debuisset volumina, orbis eruditus iusto longius caruisset illo, quem tamen vt quam pri-

Ll 4 mum

mum ille acciperet, dignum censebat societas, Auctori illa consuluit, vt seorsim ederet. Quare etiam factum fuit, vt Cl. Auctor, quod tractatum hunc academiae legibus accommodaret, in descriptionibus breuitati studuerit, auctoresque, quos iure citare potuisset, omiserit atque obseruationum plurimas, quae in systemate condendo nihil iuuant, ad completam vero historiam omnino pertinent, reticuerit. Cum plures etiam species reperierit, quam huc vsque cognitae fuerunt, nomina noua excogitare debuit, quibus si alia substituantur, sibi perinde fore asserit, nec minus gratum, si post reiteratas obseruationes plures species sub vna locatae fuerint; ex singulari enim plurium specierum metamorphosi, quae in diuersa aetate fieri solet, in determinandis speciebus magna oritur difficultas. Quae in posterum de iis experientia ipsum doctura sit, in supplemento cum litterario orbe se communicaturum esse spondet, ideoque omnes historiae naturalis amatores rogat, si quae vllibi occurrant species in hoc libro nondum descriptae, vt illas ex methodo, in hoc tractatu recepta, describant, depingant et, adiectis araneis, ad Cl. Auctorem mittant, quas demum grata mente cum nomine Auctoris supplemento inferendas curabit. Haec in praefamine praemisit Cl. Auctor, tractatum vero ipsum in duas partes dispescuit, in quarum priore de *araneis in genere*; in posteriore de *araneorum diuisione in distincta agmina, classes, genera et species* agit. Partem priorem denuo diuidit in 2 sectiones et in priore ea exponit, *quae omnibus araneis communia sunt*, quorsum pertinet eorum modus viuendi, mores, victus, metamorphosis, differentia, quae intercedit mares et foeminas, modus coeundi, aetas et cet.; in posteriore vero *distincta araneorum membra* describit, quae sunt oculi, pedes, brachia, retinacula, os, gula, tubercula quatuor ad retia neenda a Natura data, anus et similia. Breuiter quidem omnia, sed

sed ita apte et distincte in vtraque sectione proponuntur, vt nihil deesse credamus, quod ad completam horum insectorum cognitionem iure possit desiderari. Cum ex his vero pleraque ex Cl. HOMBERGII, FRISCHII et aliorum scriptis, quae in omnium manu esse solent, nota sint, iis hic repetendis superfedemus, parcentes spatio ad partem posteriorem, in qua Cl. Auctor copiosior est. Haec nouem capita continet, et systematicam horum insectorum distributionem exponit. Summum diuisionis fundamentum desumit Cl. Auctor a modo praedam capiendi et a retium, quae struere solent, loco, structura et figura. En sciagraphiam totius systematis:

Inter *retiarios* primum genus constituunt *verticales* et nomen a retibus acceperunt; quae linea pene perpendiculari ii expandunt. Habent oculos octo, vt omnes aranei: quatuor aequalis magnitudinis in media fronte in forma quadrata, binos vero in vtroque latere positos, pedes priores longissimos, reliquos successiua longitudine decrescen-
tes. Species huius generis quatuordecim reperit Cl. Auctor. p. 17.

- P. 48. *Irregulares*, a retibus irregularis formae constructis vocati, secundo generi retiariorum sunt adscripti. Hi inter spissos arborum suffruticumque ramos retia adeo densa extendunt, vt ne paruus quidem culex ea libere peruolare possit. Quoad oculos et pedes cum praecedentibus conueniunt. Horum duodecim repertas species describit Cl. Auctor.
- P. 73. Tertium genus complectitur *textores*, qui retia circularia, pyramidalia et variae figurae texunt. A reliquis retiariis in notis quibusdam characteristicis differunt; in praecedentibus enim longissimi pedes erant anteriores, in his vero posteriores; praeterea tubercula longiuscula vltra anum acuminata et oculos non concretos habent. Horum tres species Cl. Auctori innotuere.
- P. 85. *Saltatorum*, qui ad retia texenda minus habiles deprehenduntur, primum genus continet *lupos*. Hi quatuor oculos maiusculos totidemque minores habent; duo vero ex maiusculis reliquos duos magnitudine superant. Pedes postremi longissimi, anteriores paullo minores, qui hos sequuntur, secundi, breuiores et tertii tandem breuissimi. Foeminae ouorum folliculos, aluo adhaerentes, secum gestant, pullique modo exclusi a matre nutriuntur, ipsique adhaerent. Vnde viginti species illorum collegit Cl. Auctor. Non omnes species araneorum huius generis retia construendi facultate plane sunt destitutae, quod multi et ipse Auctor crediderat, sed experimento didicit, nonnullos retia, quae sacculos referunt, nere.
- P. 113. Sequuntur nunc *phalangia*, quorum oculos natura situ locauit parabolico ita, vt maximi anteriores, sequentes minores, tertii minimi, postremi demum his paullo maiores, inter secundos et tertios mediae sint magnitudinis. Pedum longitudo in hoc genere varia est. Pectora hi
aranei,

aranei, quod alii nequeunt, ad latera inclinare et mouere sine difficultate possunt, leui et crebro motu saliant, semperque filum post se trahunt. Sub hoc genere decem species deprehensae fuere.

Araneos, qui partim ab ambis modo descriptis p. 127. generibus ob oculorum situm, partim a textoribus differunt, ad saltatores vero ob motum referendi sunt, in tertium genus colligit Cl. Auctor et eos *cancrifformes* appellat. Ex septem speciebus, quas accepit, nullos characteres genericos inuenire potuit; quinque quidem species in oculorum situ, qui triangularis est, inter se conueniunt, sed reliquae in eo differunt; nec ex longitudine pedum, quae in qualibet specie itidem variat, certi quid determinari licuit. Characteres itaque ex specierum descriptionibus sunt repetendi.

Alterum agmen araneorum comprehendit, p. 143. *aquaticos*, sed eorum vnica duntaxat huc vsque Cl. Auctori cognita est species. Generales itaque characteres de his nequeunt determinari. Quos obseruauit Cl. Auctor, omnes aquae sunt incolae, licet interdum aurae captandae ergo ad aquae superficiem emergant. Aluum circumdat vesicula quaedam, aere repleta et nitorem chalybis expositi de se spargens; haec aquam ab aluo arcet. Etsi vero hi aranei semper fere aquam inhabitant, sub ea tamen eos fila ducere et centonem ad vasis latera adtexere vidit Cl. Auctor. Hic cento aquam non transmittit, sed sub eo aranei oua parere pullosque ex iis excludere solent.

Omni bus nunc recensitis generibus id sollemne p. 150. esse, supra iam notatum fuit, quod octo oculis gaudeant; est tamen quaedam, eaque vnica species, duobus tantum oculis instructa ideoque ad nulla praecedentium genera potuit referri, sed a Cl. Auctore sub finem tractatus seorsim *sub nomine araneo-*

araneorum binocularum describitur. In his araneis nulli pectus inter et aluum deprehenduntur limites, sed vtrumque vnicum efficit truncum; pedum quoque structura, ab illa in reliquis obseruata longe recedit.

P. 133.

Quo etiam methodus appareat, qua in describendis speciebus Cl. Auctor vsus est, speciminis loco integram speciei tertiae araneorum cancriformium, cui *aureoli* nomen tribuit, apponamus descriptionem.

Medio Iulii deprehendebantur hi in fastigiis arborum, assidentes folliculis et custodientes eos intra vestibulum ex filis raris contextum.

Oculi, forma triangulari positi: infimi minusculi, supremi quatuor paulo maiores.

Pedes, 2, 1. 3 et 4 breuitate se excipientes, subalbidi; rubidis utrobique articulis, multis pilis dissimiliter longis, setis et aculeis.

Pectus, ouatum, leuiter conuexum, in totum sericatum; facula medium percurrenti, alboque margine proxime pedes vix adspicuo, at proxime aluum lucidiori.

Aluus, ouata, sericata; cuneo v'furuo fimbria lucida anum versus paulatim obscurata circumducto. Huic succedunt flammulae luteae defnentes in marginem punicum, quo superior alui pars adspicua terminatur. Aluus subter semicana; segmento cinereo ad longitudinem.

Brachia, subalbida; articulis fuligineis, pilis, setis et aculeis nigris.

Retinacula, suffuscula, perpendicularia; tenui, alba lanugine.

Oua, circiter 40 aut 50 in qualibet massula, mediocriter magna, rotunda, noctuina, praecipue proxime ante exclusionem.

Pulli, ineuntibus diebus canicularibus prodeuntes, in initio fuere satis tenebricosi.

Noua physico - medica.

Quaestiones medico-chirurgicae, quas Ill. medicorum et chirurgorum societas *Madridi* a Serenissimo Hispanorum Regio Principe L V D O V I C O fundata, praecedenti anno consequendis praemiis proposuerat, nuper a nobis commemoratae fuerunt *. Commentarios autem super illis argumentis conscriptos ipsique traditos expectationi suae non fecisse satis, ideoque futuro anno easdem quaestiones eruditorum studio se denuo velle oblatae, ipsam declarasse legimus.

Insuper duas alias, nouas theses exhibuit, quarum singularum optimaee elaborationi praefixa praemia eodem anno merentibus decernet. Illarum vna, vti iam huc vsque vsu venit, medicinam stricte sic dictam respicit: *Num lactis nimirum vsus per unius anni vel longius quoque spatium adhibitus, tale sit remedium, quod arthritidi leuiori et vagae, vel et inueteratae et fixae, quin et ipsi podagrae, mederi valeat? et quaenam diaeta et quod vitae regimen una obseruari debeant?* Altera thesis ad artem chirurgicam pertinet: *Quonam scilicet in casu ad aneurysma tollendum externorum tantum remedium vsus conueniat? Quinam porro sint casus, in quibus nouiter inuenta machinamentorum genera prae aliis auxiliis adhiberi debeant? Et in quibusnam denique casibus necesse sit, ut deuinciatur arteria?* Qui in explicandis his quaestionibus elaborare velint viri docti, vt ante nouembris primum diem huius, quem agimus, anni 1761 ad Cl. Licentiatum, ISIDORVM RODRIGUEZ, Societatis Secretarium, suos mittant commentarios, humanissime rogantur.

Illustris

* vid. Comment. nostr. Vol. VIII. P. II. p. 351.

Illustris porro Scientiarum Societas *Harlemensis* in ultimo, qualem singulis annis celebrare solet, conuentu, nuper die vicesimo primo mensis maii habito, declarauit, ex omnibus illis commentationibus, quas super oblata *, quaestione acceperit *de caussis naturalibus, cur lues per armenta huc usque vagans, diutius iam saeuiant, ac alia vice obseruatum fuerit?* ne vnam quidem ipsius meruisse applausum, ideoque hoc argumentum bis iam frustra propositum, se nunc prorsus velle sepositum.

Aliam vero, semel iam praepositam quaestionem, iterum iam futuro anno 1762 exhibet eadem Societas: *Quaenam puta in usum vocanda sint auxilia ad lac in feminis lactantibus augendum, vel imminuendum, vel quoque supprimendum? Quaenam inde mala ut plurimum oriri soleant? Et quo denique modo haec vel praeuerti vel curari possint?*

Praeterea duo alia argumenta noua eruditorum examini commendat iam dicta Societas. Ad illorum primum *optimus determinari debet modus in ratione vestitus, nutrimenti corporisque motus infantum, ab ipsorum natiuitate ad adolescentem usque aetatem obseruanda, ad longam vitam firmamque ipsis conciliandam sanitatem.* Altera thesis concernit agros Hollandiae, quo *optima nimirum detegantur adminicula, quibus illorum, siue alte, siue depresso siti sint, terrae pro diuersa harum indole ita coli debeant, ut, quos modo possint, fructus suppeditent.* Vir Cl. C. C. H. VAN DER AA, Illustris huius Societatis Secretarius, accipiet commentationes, quas de singula hac materie ad ipsum velint mittere viri docti. Illae, quae super duabus prioribus quaestionibus conscribentur, ante diem martii primum anni sequentis 1762, de tertia vero exaratae, ante eundem martii diem anni 1763 tradi debent Societati, vel in belgica, vel gallica

* vid. Comment. nostr. Vol. VIII. P. I. p. 179.

gallica, vel latina lingua compositae et ita descriptae, vt legi facile possint.

Petropoli ad nos quaedam habemus relata, ad institutum nostrum pertinentia.

Vir Cl. DAVID DE GORTER, Med. D. et augustissimae Imperatricis Medicus huc vsque Ordinarius, a munere hoc suo discedendi veniam sub initium huius anni petiit atque impetrauit, in patriam hac aestate nunc rediturus.

Itidem Vir Cl. IOSEPHVS THEOPHILVS KOELREYTER, Med. D. et Historiae Naturalis Professor, in Ducatum Würtembergicum, qui ipsi patria est, hac ipsa quoque aestate reuertendi cepit consilium.

Vir porro Cl. GERARDVS FRIDERICVS MÜLLER, Historiographus Imperial. Academiae Secretarius et Historiarum Professor, a Regia Scientiarum Academia *Parisiensi* in Correspondentium, quos nunc appellare huic placuit, numerum receptus nuper fuit.

Insuper Vir Cl. FRANCISCVS VLRICVS THEODORVS AEPINVS, Physices Professor, ab Augusta Russorum Imperatrice Collegiorum dicti Consiliarii honore exornatus fuit.

Praeter hunc ab AVGVSTA Collegiorum dicti Assessoris dignitate cohonestatus fuit Vir Cl. IOANNES GEORGIVS MODEL, Petropolitanae iam Academiae Scientiarum Membrum Honorarium, Imperialium pharmacopoeorum primus, cuius de arte chemica praeclara omnino merita plus simplici vice praedicandi habuimus occasionem. Annum ipsi quoque assignatum fuit stipendium mille nummorum vncialium.

Archiatri

Archiatři autem munus b. Cl. CONDOIDI obitu vacuum factum, nemini adhuc datum fuit. Eo interim funguntur Viri Cl. SINOPEVS et LER-
CHE, vterque Imperialis aulae Confiliarius.

Scientiarum denique commemoramus Acade-
miam fecisse nuper iacturam in Viro Cl. MICHAEL
LE KLEINFELD, Anatomiae Adiuncto, qui nuper
die ianuarii tricesimo, vel si ad nostros recentiores
fastos numerare velis, die februarii decimo, diem
suum obiit supremum.

De Viri Cl. MARTINI FROBENII LEDERMÜLLER,
caussarum huc vsque patroni Norimbergensis, me-
ritis circa physicam microscopiorum ope illustran-
dam amplificandamque, aliquoties iam differendi
gausi fuimus opportunitate. Iisdem ille suis labo-
ribus singularem iniit gratiam apud Serenissimum
Marchionem Brandenburgico Bareuthinum, FRI-
DERICVM, ita vt hoc in numerum suorum Iusti-
tiae Confiliariorum relatus ideoque Norimberga Ba-
ruthum euocatus fuerit.

Anno superiore 1760 sub initium mensis no-
uembris *Lugduni Batauorum* Vir optime meritis
ac insigne sui desiderium relinquens, obiit FRI-
DERICVS WINTER, Med. D. et in Academia
Lugduno - Bataua Professor Publicus Ordinarius,
Sereniss. Arausiom. et Nassou. Principis, GVILIEL-
MI quarti, ipsiusque Regiae viduae, ANNAE,
vtriusque summam imperii Belgii foederati tenentis,
dum viuerent, Archiater. Ortu Clius, anno
huius seculi trigesimo sexto Francofurti ad Viadrum
doctör medicinae creatus, *de motu musculorum* dispu-
tans, anno seculi quadragesimo in gymnasio illustri
Herbornensi Professor Medicinae, post quatuor
annos

annos Franequerae Medicinae et Chemiae Professor constitutus, paulo vero post ad idem munus in academiam Leydensam euocatus, insignem semper habuit applausum virosque doctissimos e scholis suis dimisit, simulque apud aulam Nassouiensam eximia valuit gratia, longiorem omnino vitam promeritus: annum aetatis enim, dum ex hac vita discessit, quadragesimum modo octauum egit.

In archiatri munere secutus ipsum fuit Vir Cl. HIERONYMVS DAVID GAUBIVS, Med. D. eiusque ac Chemiae et Collegii Practici in Academia Lugduno-Bataua Prof. Publ. Ordinarius, Vir nostra laude superior.

Eodem quoque anno iam superiore 1760 mense decembri *Cassellis* in Hassia praematura satis morte orbi litterario ereptus fuit Vir Cl. JOSEPHVS LVDOVICVS ROGER, Med. Doct. Regg. Societt. Scientiarum Gottingensis et Monspeliensis sic dictus Correspondens, qui Gallorum exercitum hoc, quod tam diu proh dolor! faeuire pergit, bello sequutus fuerat medicus atque spem, quam ex merito de ipsius eruditione sibi fecerant viri docti, illo *de perpetua fibrarum muscularium palpitatione specimine*, nuper a nobis laudato *, confirmauerat.

Est omnino denique, cur doleamus mortem Viri et doctissimi et indefesso studio clarissimi, GEORGII LEONHARDI HVTH, Med. Doct. apud ciuitatem Norimbergensem publice constituti sic dicti Physici, Caes. Academiae Naturae Curiosorum Socii, qui nuper die februarii vicesimo quinto, a pulmonum morbo oppressus fuit *Norimbergae* anno aetatis quinquagesimo sexto. Omni non solum

* vid. Comment. nostr. Vol. IX. P. II. p. 234.

solum fidei, dexteritatis ac assiduitatis laude apud ciues suos medicinam fecit, sed variis quoque scriptis, praesertim vero non paucorum medici et physici argumenti librorum ex anglico atque gallico idiomate in germanicum verborum translationibus, inter medicos Germaniae doctos famam atque applausum meritus fuit.

Ex nostratibus hic *Lipsiae* nuper obiit aetate confectus, ADAMVS FRIDERICVS PETZOLD Med. Doct̃or, Chemiae Professor Publicus Ordinarius, Imperialis Academiae Naturae Curiosorum Socius. Natus is erat anno iam superioris seculi septuagesimo nono die mensis maii vigesimo quarto Saydae, quod oppidum in extremis Saxoniae finibus illiusque tractu montano positum est. Patre vsus fuit FRIDERICO, qui senatui illius urbis interfuit, et matre MARIA REGINA, ex gente KOENIGIA oriunda, a quibus parentibus ingenue multaque cura educatus, tam laetos in litterarum elementis progressus fecit, vt adolescens factus, illustre illud, quod Fribergae floret, gymnasium cum fructu posset ingredi. Postquam ibi vltra quatuor annos in litteras et artes, quae ab humanitate dici solent, insigni studio incubuerat, musicae simul, qua per omnem quoque vitam delectatus fuit, multum industriae impendens, versus finem superioris seculi, anno nimirum eius nonagesimo nono, in nostram vniuersitatem Lipsiensem sese contulit. Ab initio vitae suae academicae philosophum tum temporis hic loci celeberrimum, HARDTIVM, in sapientiae studio Doctorem secutus, medicorum deinde et fama et meritis illustrium frequentabat scholas, IOANNIS nimirum BOHNII, AVGVSTI QVIRINI RIVINI, CHRISTIANI LANGII et ANDREAE PETERMANNI. Quamuis nunc autem per quinque fere annos medicae artis fundamenta edoctus fuisset, prudenter

denter tamen iudicans praecipitatum esse confilium, si quis ex praeceptorum scholis modo egressus, illico ad aegrorum lectos aduolare morborumque curam in se suscipere vellet, binos medicos, medicinae feliciter faciendae laude illo tempore praecellosos, KELLNERVM et GRIMMIVM sibi elegit duces, quibus aegros curantibus adstare indeque medicarum legum applicationem discere quorumque consiliis ipse in artis exercitio vti posset. Itaque hoc modo bene praeparatus, vt artem faciendi consequeretur potestatem, anno huius seculi nono academiam Halensem petiit, quam praeter HOFFMANNVM, GEORGIVS ERNESTVS STAHLIVS illustriorem reddebat, sub cuius viri praesidio dissertationem *de curatione morborum e fundamento publice* eodem anno defendens, Doctoris Medici honores ab ordine medicorum illius academiae consecutus fuit. Lipsiam deinde reuersus, aegrorum, ipsius auxilium implorantium, curam gerere non solum perrexit, sed chemiae potissimum illecebris allectus, ipsiusque quoque singulari studio vix non omne, a vita practica reliquum, tempus tradidit. Viri inde rerum chemicarum peritissimi laudem atque famam post breue temporis spatium adeptus et, vt artis tirones hanc edoceret scientiam, ab iis rogatus, lectiones chemicas publice habuit hacque ipsa ratione ipsius artis ambitum magis magisque emensus fuit in eoque pro viribus amplificando desudauit. Neque omnino negari potest, non solum bene calluisse *Nostrum* hanc, quam prae aliis scientiis professus semper fuit, scientiam, sed varia quoque detexisse noua ad proferendos ipsius limites admodum vtilia visa, quo praeter alia hoc quoque referre velimus, quod succinum ita soluere potuerit, vt in modum KERKRINGII, celebris illius medici Danici, embryones, insecta aliaque animalcula, eius ope condiendo a putredine praeseruaret. Ea

quidem cuncta, quae nouiter habuit inuenta, cum orbe quidem erudito se communicaturum esse promiserat; praeter aliquas tamen obseruationes chemicas atque medicas, ad Academiam Naturae Curiosorum missas, nihil eorum fecit iuris publici, quae tamen forte nunc post ipsius obitum expectari poterunt. Interim a modo dicta Academia in applausus testimonium anno seculi decimo septimo ipsius socius nuncupatus, post quinque autem annos, vigesimo nempe secundo, Chemiae Professoris Publici Ordinarii dicti munere atque honoribus a Pot. nostr. Rege cohonestatus fuit. Illi etiam tam diu, quam per vitae aetatisque vires licuit, satis facere studuit; senectutis autem infirmitatibus oppressus per vltimos vitae annos otio honesto se tradere coactus fuit, donec tandem die maii decimo septimo anni huius, quem agimus, 1761 uiuere desineret.

Qui haecenus per varia scripta inprimis ad historiam medicinae litterariam pertinentia inter doctos medicos innotuerat, FRIDERICVS BOERNER, Medicinae Doctor et in Academia Wittebergenfi Professor Publicus Extraordinarius, Academiae Naturae Curiosorum et Societatum Teutonicarum Goettingensis, Ienensis et Helmstadiensis Socius, nuperrime etiam hic Lipsiae obiit die mensis iunii trigesimo. Lipsia nostra ipsi patria fuerat. Patrem enim venerabatur magni nominis multorumque meritorum theologum, CHRISTIANVM FRIDERICVM, qui *Nostrum* ex DOROTHEA SYBILLA, nata GRAEVIA, suscepit die iunii decimo septimo anni huius seculi vigesimo tertio. Postquam priuata optimorum praeceptorum institutione fruitus fuerat, medicorum deinde scholas in Academiis Lipsiensi, Halensi et Wittebergenfi frequentabat. Studiis tum academicis absolutis, Brunsvigam abibat,

bat, vt medicinam ibi faceret. Paulo vero post Helmftadium petebat, ibique Doctōris Medici honores atque iura confequebatur anno huius feculi quadragefimo ocltauo, difsertationem inauguralem *de arte gymnaflica noua* fub praefidio b. HEISTERI publice defendens. Quamuis nunc vero priuatis potiffimum litterarum ftudiis aetatem fuam tradere conftituiffet, ab ipfa tamen praxi medica animus non abhorrebat. Eum in finem fececebat Guelpherbytum ibique mox ea gaudebat felicitatis fuae parte, vt in amicitiam b. FRANCISCI ERNESTI BRÜCKMANNI, medici illius ciuitatis celeberrimi perueniret in eoque et fautorem rerumque fuarum amplificatorem et focerum confequeretur. Post aliquot autem annos mutabat animum et Vittebergam fe conferebat, in cuius vrbis academia munus medicinam extra ordinem publice docendi a Potent. noftro Rege ipfi demandatum fuerat, quod etiam die nouembris vigefimo nono anno feculi quinquagefimo quarto aufpicabatur. Quum aduerfa autem valetudine premeretur, ante duos annos ab hoc munere fe abdicabat et in patriam urbem reuertebatur, donec tandem per phthifin viribus exhaustus, nuper exspiraret.

Praecipua ab eo haftenus edita fcripta funt fequentia.

Commentatio de ALEXANDRO BENEDICTO, medicinae poft literas renatas reftauratore.

Brunfuaigae, 1751. 4.

Comment. de vita, moribus, meritis et fcriptis HIERONYMI MERCVRIALIS, Foroliuienfis, ibid eod. 4.

Comment. de vita et meritis MARTINI POLLICHI MELLERSTADII, primi in Academia Wittembergensi Rectoris Magnifici et Profefloris Medicinae. Wolfenbütteli, eod. 4.

- Comment. de COSMA et DAMIANO, artis medicae diis olim et adhuc hinc illincque tutelaribus, ibid. 1752. 4.
- Die gebührende Frau.* i. e. Femina parturiens, ibid. eod. 8.
- Super locum HIPPOCRATIS in iure iurando maxime vexatum meditationes. ibid. eod. 4.
- Bibliothecae librorum rariorum physico-medico-rum historico-criticae Specimen I. Helmstadii. 1751. Specimen II. ibid. 1752. 4.
- De AEMILIO MACRO eiusque rariore hodie opusculo de virtutibus herbarum, diatribe. Lipsiae, 1754. 4.
- De vera medicinae origine, potioribus eius ad HIPPOCRATIS vsque tempora incrementis. Programma. Wittebergae, 1754. 4.
- Memoriae Professorum Medicinae in Academia Wittebergenfi inde a primis illius initiis renovatae, Specimen I. Wittenb. 1754. 4. Spec. II. ib. 1756.
- De statu medicinae apud veteres Ebareos; Dissertat. Resp. *Samuel. August. Wagner.* ibid. 1755. 4.
- Noctes Guelphicae siue opuscula argumenti medici literarii, reuisa et aucta; accedunt primitiae Wittebergenfes. Rostochii et Vismar. 1755. 8.
- Antiquitates medicinae Aegyptiacae; Dissertat. Resp. *Paul Faber.* Wittenb. 1756. 4.
- Relationes de libris physico-medice partim antiquis, partim raris. Fasciculus Imus. ibid. eod. 8.
- Institutiones medicinae legalis in usum auditorum suorum adornatae. ibid. eod. 8.
- Nachrichten von den vornehmsten Lebensumständen und Schriften ietzlebender berühmter Aerzte und Naturforscher in und um Deutschland. Ersten Bandes 1. 2. 3. 4. 5. Zehend. Zweyten Bandes 1. 2. 3. 4. Zehend. Dritten Bandes, 1. 2. 3. 4. Zehend. Wolfenbüttel. 1748-1756. 8.*

Memoria CAROLI AVGVSTI DE BERGEN,
 Medic. Doct. Path. et Therap. Profess. Publ.
 Francofurti ad Viadrum. Acad. Imp. Nat.
 Curios. et Reg. Scient. Berolin. Socius.

Quantum pro fit ad litteras accurate cognoscen-
 das, eos annos, qui discendo destinantur,
 non, vt vulgo fit, arctis finibus circumscribere, sed
 quam longissime huius temporis spatium extendere,
 et ipsa res docet, et exemplum eius viri, cuius
 vitam cum maxime descripturi sumus. Praeterquam
 enim quod iuuenilis aetas, cui proprium creditur
 esse discere, necessario multarum rerum cognitione
 imbuenda est, quae nullam magnopere cum ipsa
 disciplina coniunctionem habent, quarumque in-
 telligentia rerum earum, quae disciplina tractantur,
 cognitioni non admodum prodest, quamquam
 egregie adiuuat animum cum ad intelligendos li-
 bros, tum ad acuendam subtiliter cogitandi et per-
 spicue scribendi facultatem, hoc praesertim in ini-
 tiis discendis molestum est, quod plerumque nihil
 nisi sententiarum ordo memoria comprehenditur.
 Quod etsi contemni non debet: tamen non sufficit.
 Neque enim videri potest eruditus esse, qui alienis
 velut oculis videt, quod fere fit eo tempore, quo
 magistris operam damus, quorum fides et doctrina
 nos ad credendum recte impellit; sed qui cohae-
 rentes sententias, quas edidicit, ipse sigillatim
 mente tractarit, qui multa earum cogitatione ani-
 mum subegerit, vt et celerius arripere possit, et
 certius retinere, non memoriae vi, sed iudicii sub-
 tilitate fretus, qui, quomodo res ex se aptae sint,
 quid aut vitiosum sit in concludendo, aut parum
 graue in docendo et confirmando, suo ipse sensu
 iudicare didicerit, is demum vere poterit doctus,
 et sui quidem arbitrii doctus, adpellari. Haec

autem res non paucorum annorum industria effici potest; sed, quo maior erit animi facultas, quo acrior cogitandi contentio, quo ardentius denique studium, quae omnia aetas adfert, eo erit etiam certior spes litterarum vere subtiliterque discendarum. Quod quidem beatus DE BERGEN recte iudicavit, quem paullo post narrabimus cognitis vulgari ratione initiis litterarum magnam etiam partem temporis subtiliori cognitione infumfisse, antequam ipse artem profiteri sustineret. Sed ordine vitam eius exponemus.

Ac si quodammodo ceteris felicior dici potest, cui nobilis contigit patria, certe ea, quae vitae rationi, quam quisque secuturus est, maxime conuenit: vel hoc nomine felicia vitae initia habuit CAROLVS AVGVSTVS DE BERGEN, qui Francofurti ad Viadrum anno huius seculi quarto die vndecimo Augusti natus est, quae quidem vrbs et viuendi humanitate, et litterarum celebritate ei multum profuisse videtur ad tantos doctrinae laudisque progressus faciendos. Sed hoc videri possit cum multis ei commune fuisse. Verum generis nobilitas, siue illa hominum opinione, siue sua dignitate admirationem mereatur, eo maiorem huic viro adfert commendationem, quo pauciores omnis fere aetas tulit, qui cum natalium splendore laudem etiam ingenii doctrinaeque, multo maiorem atque veriolem, coniungendam putarent. Refertur enim eius gens ad auctores rerum gestarum memoria satis nobilitatos. Quorum nonnulli quamquam ciuibus pace belloque profuerunt: tamen memoria eorum, si rem vere aestimemus, carior esse non debet, quam si qui ex eadem nati gente ab administranda republica ad litterarum otium se contulerunt, ne deesset huic genti, quo eius memoria omni modo conseruaretur. Patre autem vsus est IOANNE GEORGIO, celeberrimo Medicinae Doctore et Professore in academia Francofurtana, Scholae-

Scholaeque Fridericianae Scholarcha meritissimo, quem dubitamus vtrum filio, eruditionis et vitae laude conspicuo, plus delectatum dicamus, an filium eo patre sibi felicissimum visum esse, cuius discipulus esse posset. Matrem habuit CATHARINAM ELISABETHAM FREMANTIAM, honesti mercatoris filiam. Etsi vero omni ratione adductus est a parentibus ad morum probitatem atque litterarum amorem: tamen ipse ingenii viribus concitatus sua sponte celeriter procurrit, atque statim ab initio optimam de se spem fecit. Fuit enim in uniuersum tanta cupiditate discendi, tamque celeres habuit ingenii motus, vt omnes de eo puero maxima quaeque expectarent. Traditus est scholae Fridericianae praeceptoribus, quos ipse saepe postea confirmavit summa fide in docendo vfos esse, et maxime adiutus est beneuolentia studioque CLAASENII et MICHAELIS, Rectorum, quorum amor deesse non potuit ei, quem ipsis et ingenii celeritas et discendi assiduitas maximopere commendarant. Ab his ad academiae patriae Professores venit, quod ipsi debuit esse longe iucundissimum, cum, quem habuerat domesticum cohortatorem, eum nunc doctorem audire posset. Patri enim dedit operam, et praeter hunc GOELICKENIO, quorum vtrique postea successit, et suo exemplo ostendit, quam praeclara eorum fuisset disciplina. Hanc autem eo facilius secutus est, postquam ab HERRMANNO acceperat mathematica. Iam etsi quinque annis hoc modo peractis probabili instructus erat rerum medicarum scientia: tamen cum se nondum satis profectum intellexisset, aut sibi certe, nisi vltius progrediretur, intra vulgares fines subsistendum esse, cumque ingenium viri et studium hanc penuriam pati non posset: non solum plures annos discendo transmittendos statuit, sed adiungendam etiam eorum cognitionem, qui

aliis locis eruditionis fama ornamento essent. Fuit enim haec fortuna viri, quod in ea tempora incidit eius vita, quibus ad summorum virorum et amicitiam et disciplinam adplicare se potuit. BOERHAVIUM igitur, ALBINUM et GRAVESANDIUM qui potuit talis vir, qualis fuit DE BERGEN, non adire, etiamsi nihil nisi eorum fama eum ad visendam academiam Lugdunensem incitasset? Sed noluit esse otiosus eorum admirator, verum perficere eorum beneficio cognitionem, quam domi inchoarat, praesertim anatomiae scientiam augere. Praeterea audit eosdem enarrantes physiologiam, pathologiam, chemiam, botanicen, interfuitque scholis eorum, cum experimentis confirmarent, quae in physicis iam cognorat. Sed ne sic quidem potuit incredibilis discendi cupiditas satiari, nisi eam quoque artem sibi familiarem redderet, quae in summa difficultate tamen magnam haberet utilitatem. Quare Parisios adiit, ut eo loco Chirurgiam disceret, in quo tamquam sedem fixisset ea disciplina, ibique BOVDONO, qui eo tempore principatum chirurgorum tenebat, assidue adfuit et tradenti praecepta, et demonstranti vulnerum deligandorum rationem in eorum corporibus, qui in publicis aedificiis publico sumtu curantur. Iam cum multos in hoc genere superaret: tamen et Argentoratum petiit, quod ibi commoda erat anatomiae discendae occasio, atque se SALZMANNO et NICOLAI instituendum tradidit, eoque in loco ad annum seculi huius tricesimum commoratus est. In hoc igitur viro quis neget magnam fuisse doctrinam, qui et in academia patria tanto studio se discendo dicavit, et, quicumque essent apud exteris gentes maxime celebres, eorum quoque institutione usus est? Argentorato cum rediret, accessit ad eas Germaniae vrbes, quas videre operae pretium erat, ei praesertim viro quem ipsa via ad haec loca deferret, atque sic collectis vndique praestantissima-

tissimarum rerum thesauris patriae utilis esse coepit. Sed ne qua re hoc studium impediretur, accommo-
davit se ei consuetudini, quae introducta est in terris
imperio Borussico subiectis, atque Berolini Anato-
men tractavit, qua re medicis conceditur potestas artis
faciendae. Secundum haec Doctōris dignitate
ornatus est Francofurti, anno 1731, ut, quem virum
patria aluisset instituisseque, ei praemia tribueret,
et ab eo fructum etiam caperet, qui omnis vnice
ad patriam pertinebat. Huius honoris consequendi
caussa disputationem proposuit de *neruo intercostali*
quam sine praeside defendit. Cum igitur doctrinae
copia nec occultum pateretur esse hunc virum, et
magnam de eo opinionem excitaret, creatus est anno
1732 Professor Extraordinarius Anatomiae in aca-
demia patria, quod munus auspicatus est habita-
oratione de subtilioris anatomes usu in cognoscendis
et curandis morbis, et anno 1738 patre mortuo Pro-
fessor Ordinarius Anatomiae et Botanices. Tandem
anno 1744 successit GOELICKENIO, suo olim prae-
ceptor, et munus docendae Pathologiae et Thera-
piae accepit. Quibus omnibus muneribus tanta
cum fide curaque praefuit, quantam ab eo expectare
iubebat vitae integritas, et tanta cum utilitate discen-
tium, quantam facile promittebat multorum anno-
rum usu comparata eruditio. Eadem fide et integri-
tate usus est in fungendo munere Rectoris Academiae,
quo honore quinquies ornatus est. Quod autem
per omnem vitam habuerat propositum, ut maxime
in anatomicis versaretur, id non solum ex omni hac
enarratione vitae scriptorumque eius intelligitur; sed
et ex amore, quo erga hanc disciplinam flagrauit,
quam vel hoc modo studiosis commendare voluit,
quod a rege Borussorum impetrauit, ut, quicumque
in vicinia Francofurti vel supplicio interemti essent,
vel in publicis aedificiis mortui, eorum corpora
Francofurtum dissecanda deportarentur. Idem amor
eum

eum impulit, vt magnam exquisitissimorum librorum anatomicorum multitudinem colligeret, quem admodum omnino ipsi egregia fuit librorum eorum copia, qui ad Botanicen et historiam naturalem pertinent adiuncto magno instrumentorum physicorum numero. Quare ei facillimum fuit, cum quotidie anatomia occuparetur, etiam sollerter inuenire, quae huic disciplinae prodesse, e quo genere illud instrumentum est, quo caput in tot partes diuidi potest, quot eius ossa sunt. Optandum igitur est, vt longior vita ei contigisset, atque plura eius generis ab eo vtiliter excogitata essent. Sed cum vita etiam academiae Francofurtensi erepta est vtilitas, quam ex scholis eius studiosi capere potuissent. Inopinato enim quodam terrore ex hostium aduentu percussus est, quem paullo post celerius refrigerium excepit, quod dysenteriae causa fuit, cuius vis cum frangi nullo modo potuisset, morbo succubuit die septimo octobris anni 1760, vita omni et laudabiliter et vtiliter acta. Cum autem eum et patria ciuem, et academia doctorem viuum habuerit carissimum, mortuum memori animo conseruet: nos quoque eundem memoriae posterorum commendandum existimauimus.

Index scriptorum a Cl. DE BERGEN editorum:

- Diff. de neruo intercostali pro gradu Doctoris. Francof. ad Viadr. 1731. 4.
 Progr. de membrana cellulosa, non membrana. ibid. 1732. 4.
 Progr. quo Anatomiae praestantia ab obtrectatoribus vindicatur. ibid. 1733. 4.
 Progr. quo ventriculorum cerebri lateralium nouam sistit tabulam. ibid. eod. 4.
 Progr. quod de structura piae matris inter alia nouam nec haectenus visam tradit obseruationem. ib. 1736. 4.

Diff.

- Diff. de coalitu viscerum. Resp. C. L. *Wessel*. ibid. eod. 4.
- Progr. de motu cordis modoque, quo vires motrices eius ad calculum reuocantur. ibid. 1737. 4.
- Diff. I et II. de perspiratione viscerum. Resp. G. R. *Runge*. ibid. 1738. 4.
- Progr. de neruis quibusdam cranii ad nouem paria haectenus non relatis. ibid. eod. 4.
- Progr. de alchymilla incano folio fl. maiore baccisque circa radices eius reperiundis. ibid. 1739. 4.
- Diff. III. de perspiratione viscerum. Resp. G. A. *Wyfokinsky*. ibid. eod. 4.
- Diff. de pulsu. Resp. B. L. *Huckel*. ibid. 1740. 4.
- Diff. de praecipuis controuersis medico-theoreticis systematis organicorum et mechanicorum cum earundem ἐπιχειρησι. Resp. G. A. *Wyfokinsky* ib. eod. 4.
- Diff. de αἱματοσκόπια, siue iudicio medico, ex sanguine per venaesectionem emisso. Resp. I. R. *Oerio*. ibid. eod. 4.
- Diff. de palpitatione cordis. Resp. L. D. *Herrmann*. ibid. eod. 4.
- De methodo cranii ossa dissuendi cum machinae hunc in finem constructae delineatione. ibid. 1741. 4.
- Diff. de vitando errore in diiudicandis phaenomenis antliae pneumaticae. Resp. I. C. *Lindner*. ib. eod. 4.
- Diff. de inflammatione sanguinea ex principiis anatomicis et mechanicis deducta. Resp. I. F. de *Haase*. ibid. eod. 4.
- Diff. de conceptione foecunda. Resp. T. S. *Hesse*. ib. 1742. 4.
- Progr. quod disquirat, vtri systematum, an Tournefortiano, an Linnaeano potiores partes deferendae sint? ibid. eod. 4.
- Diff. de morbo spasmodico conuulsiuo contagii experte. Resp. I. M. F. *Müller*. ibid. eod. 4.
- Diff. de lapide lydio medicamentorum bonae notae regni mineralis. Resp. C. E. *Brumbey*. ibid. eod. 4.
- Progr.

- Progr. quod demonstrat partium anatomes plures esse
hactenus descriptis et ab auctoribus traditis.
ib. eod. 4.
- Diff. de abusu et inefficacia terreorum. Resp. Fr.
E. *Ludעי*. ibid. 1743. 4.
- Diff. de grauitate metallorum specifica statice et
hydrostatice explorata. Resp. I. G. *Rammelsberg*.
ibid. eod. 4.
- Diff. sistens pentadem obseruationum anatomico-
physiologicarum. Resp. I. S. F. *Wideburg*.
ibid. eod. 4.
- Catalogus stirpium indigenarum aequae ac extera-
rum, quas hortus medicus Academiae Viadrinae
complectitur, in quo praeter selecta synonyma
generum, specierum et varietatum limitationes
ad mentem recentissimorum rei herbariae scripto-
rum examinantur. ibid. 1744. 8.
- Diff. de lapide lydio medicamentorum bonae notae
regni vegetabilis quoad radices, ligna, cortices
herbasque. Resp. I. A. *Wessel*. ibid. eod. 4.
- Diff. de venaesectione grauidis suadenda. Resp.
C. *Krausse*. ibid. eod. 4.
- Diff. de lapide lydio medicamentorum bonae notae
regni vegetabilis quoad fructus, semina, resinas,
gummi resinas et gummosa concreta. Resp. C. A.
Oehme. ibid. 1745. 4.
- Traetatus de thermometris mensurae constantis.
ibid. eod. c. tab. aen. 8.
- Diff. de pilorum praeternaturali generatione et pi-
lofis tumoribus. Resp. C. C. *Wiel*. ibid. eod. 4.
- Diff. de lapide lydio medicamentorum bonae notae
regni animalis. Resp. I. W. *Rammelsberg*. ibid.
1746. 4.
- Diff. de lapide lydio medicamentorum bonae notae
regni vegetabilis quoad succos concretos, balsa-
ma et integras plantas. Resp. I. *Reddel*. ibid.
eod. 4. Diff.

Diff. de spina ventosa. Resp. C. G. *Bruckner*. ibid. eod. 4.

Oratio de Rhinocerote, quam habuit XVI. Oct. 1746. quum tertium poneret Rectoratum Academiae. ibid. 4.

Diff. de maculis punctulis et scintillis aliisque corpusculis visui obseruantibus. Resp. I. H. *Goe-decken*. ibid. 1747. 4.

Diff. de dentibus, qui sub nomine Hippopotami in officinis veneunt pharmaceuticis. Resp. C. G. *Bruckner*. ibid. eod. 4.

Diff. de trachea. Resp. F. W. *Wachter*. ibid. 1748. 4.

Diff. de febre quartana intermittente. Resp. A. I. *Blume*. ibid. eod. 4.

Epistola de Alchymilla supina eiusque coccis ad FR. ERN. BRUCKMANNVM. ibid. eod. 4.

Diff. de fuligine. Resp. G. A. *Isaac*. ibid. 1750. 4.

Diff. qua probatur mensuram et proportionem corporis humani summam perfectionem et rigorem mathematicum non admittere. Resp. I. F. *Geda*. ibid. eod. 4.

Diff. sistens aphorismos de cognoscendis et curandis infantum morbis. Resp. I. S. *Schmid*. ibid. eod. 4.

Flora Francofurtana methodo facili elaborata. Accedunt cogitata de studio botanices methodice et quidem proprio marte addiscendae, terminorum technicorum nomenclator et necessarii indices. ibid. eod. 8.

Diff. de animalibus hyeme sopitis. Resp. F. *Heyn*. ibid. 1751. 4.

Diff. exhibens aphorismos de cognoscendis et curandis mulierum morbis. Resp. I. A. *Richter*. ibid. eod. 4.

Diff. de rubeolis. Resp. I. F. *Beda*. ibid. 1752. 4.

Positiones physicae experimentalis in vsus academicos conscriptae ibid. eod. 8. (*Licet in titulo huius*

- huius libelli Cl. BERGEN nomen suum reticuit, illum tamen eius Auctorem esse, satis constat*).
- Diff. de lethalitate vulnerum hepatis. Resp. R. F. Riedel. *ibid.* 1753. 4.
- Diff. botan. de aloide. *ibid.* eod. 4. c. f.
- Diff. de morbis auris externae. Resp. F. G. Schiebel. *ibid.* 1754. 4.
- Diff. de morbis auris internae. Resp. I. A. Dietrich. *ibid.* eod. 4.
- Diff. de Nyctalopia seu visu nocturno. Resp. A. M. Bach. *ibid.* eod. 4.
- Diff. sistens chronologiam formularum medicarum et remediorum chirurgicorum. Resp. C. St. L. Wesenfeld. *ibid.* eod. 4.
- Diff. cosmeticae in artis formam redactae Spec. I. Resp. M. Maxai. Spec. II. Resp. I. C. Elardi. *ibid.* 1755. 4.
- Diff. sistens anatomiae experimentalis partem priorem. Resp. C. St. L. Wesenfeld. Partem posteriorem. Resp. I. C. Elardi. *ibid.* eod. 4.
- Diff. de exercitatione corporis primo sanitatis praesidio. Resp. M. Maxai. *ibid.* eod. 4.
- Diff. de phrenitide. Resp. F. I. Rohntien. *ib.* 1756. 4.
- Comment. de thermometris mensurae constantis. Norimb. eod. 4. c. F.
- Diff. de balbutientibus. Francof. ad V. eod. 4.
- Elementa anatomiae experimentalis. *ibid.* 1758. 8.
- Diff. sistens quaestionem ventilatam, cur dierum criticorum in morbis hoc nostro tempore observatorum non aequae, ac olim, sit series et ratio, certo deducta tenore. *ibid.* eod. 4.
- Diff. de petasitide. Resp. B. C. Malsch. *ibid.* 1759. 4.
- Classes conchyliorum. Norimberg. 1760. 4.
- Exstant, praeter haec scripta, plures observationes, ex variis artis medicae doctrinis desumptae, partim in Commercio litterario Norimbergico, partim etiam in Nouis Actis Academiae Naturae Curiosorum.

Continuatio indicis scriptorum physico - medicorum, quae anno 1759 prodierunt.

Lettres interessantes pour les Médecins de Profession, utiles aux Ecclesiastiques, qui veulent s'appliquer a la Médecine, et curieuses pour tout le Lecteur. à Avignon, 8. Voll. 2.

Sammlung auserlesener Wahrnehmungen aus der Arzneywissenschaft, der Wundarzney und der Apothekerkunst. 3ter Band, aus dem Französischen übersetzt. Frankfurt und Leipzig, 8.

Catalogue des Pieces d'Anatomie, Instrumens, machines etc. qui composent l'Arcenal de Chirurgie formé à Paris pour le Chancellerie de Médecine de Petersbourg sous la Direction de M. MORAND. à Paris, 12.

Ausmessung des menschlichen Körpers und der Theile desselben mit Kupferstichen zum Gebrauch der Aerzte, Mahler und Bildhauer. Berlin, 8.

Kurzgefaßte Physiologie und Chirurgie. 2 Stück. Berlin, 8.

Nachricht von einem übelformirten Kinderkopfe, an welchem die Hauptbeine über einandergeschoben waren. Berlin, 8.

Leben und besondere Schicksaale eines wilden Knabens von 12 Jahren, der zu Barra, einer Schottländischen Insel von zwey Aerzten gefangen und auferzogen worden. Ulm, 8.

Description abrégée des Maladies, qui regnent les plus communement dans les Armées, avec la methode de les traiter. Vienne, 8. (Auctore Ill. van SWIETEN.)

De recondita febrium intermittentium, tum remittentium natura, et de earum curatione, variis Tom. IX. Pars III. Nn expe-

- experimentis et obseruationibus illustrata. Libri duo. Amstelodami, 8. (*Auctore Ill. SENAC.*)
- Dialoghi familiari scherzosi infra Chirone Chirurgo, e lo Speciale di Poggibonzi sopra la Storia Medica pubblicata da CARLO GANDINI sotto nome di Diceofilo l'anno 1758. Livorno. (*Auctore IOANNE ANTONIO VANNUCCI.*)
- Saggio di Lettere apolegetico-critiche concernenti l'Arte ragionevole di medicare. Opera utile a quei medici, che una tal arte non cognoscono, ed a quegli Infermi, che sono da essi ingannati; data alla Luce da Diceofilo medico. in Lucca. 4 min. (*Auctor est CAROLVS GANDINI.*)
- Traité des Tumeurs et des Ulceres, ou l'on à tâché de joindre à une Theorie solide, la Pratique la plus sûre et la mieux éprouvée; avec deux lettres sur la composition de quelques remedes, qu'on propose pour la guerison des maladies veneriennes. à Paris, 12. Voll. 2. (*A plurimis Cl. ASTRUC hic liber tribuitur.*)
- Recueil de plusieurs Pieces concernant le Traité des Tumeurs et des Ulceres et l'Extrait qu'on en trouve dans le Journal de Médecine de M. VANDER MONDE. à Paris, 12.
- Lettre d'un ancien Professeur en Médecine de la Faculté de Paris, à M. VAN DER MONDE, pour servir de Réponse à la Lettre d'un Médecin de Province à un Médecin de Paris. Cette Lettre fait la troisième Piece, d'un Ecrit intitulé Recueil de plusieurs Pieces concernant le Traité des Tumeurs et Ulceres etc. à Amsterdam, 8 mai.
- La Verolette, ou petite Verole volante. à Paris.
- Di tre Specie d'Affezione isterica e ipocondriaca, Trattato Theorico Prattico; e consulti del Sign. Conte D. SILVESTRO-ANTONIO PONTICELLI de Cartagnana. In Lucca. 8.

Lettera

Lettera responsiva intorno ad alcune Donne da certi Professori pretese galliche, e dallo Scrittore costantemente negate. in Lucca. 8 min.

Les Abus de la Saignée démontrés par des Raifons prises de la Nature et de la Pratique des plus celebres Médecins de tous le tems avec un Appendix sur les Moyens de perfectionner la Médecine. à Paris, 12. (*Auctore Cl. BOYER D. Mospel*).

Memoire sur la maniere la plus simple et la plus sûre de rappeler les noyés à la vie etc. à Paris, 8.

Dictionnaire Botanique et Pharmaceutique, contenant les propriétés des Minéraux, des Végétaux et des Animaux d'usage avec les préparations de Pharmacie, internes et externes, les plus usitées en Médecine et en Chirurgie: le tout tiré des meilleurs Auteurs, sur tout des modernes par * * * à Paris, 8.

Le Manuel des Officiers de Bouche, ou le Precis de tous les Apprêts quel' on peut faire des Alimens, pour servir toutes les Tables suivant l'ordre des Saisons et des Services. à Paris, 12.

Pharmacopoea pauperum in usum nosocomii regii Edinburgensis. Editio tertia. Edinburgi, 8.

Les Secrets et les Fraudes de la Chymie et de la Pharmacie modernes dévoilés par l'exposition de plusieurs pratiques nouvelles et importantes, pour tous ceux, qui ont intérêt de s'affurer de la bonté des remèdes et de pouvoir les fournir à un prix raisonnable: Ouvrage traduit de l'Anglois. à la Haye, 8.

Arzneyen. Berlin, 12.

Medicinischer Streit so über die Würckung des Ailhaudischen Pulvers in Frankreich entstanden. Aus dem Französischen übersetzt, 4.

Sammlung chirurgischer Bemerkungen aus verschiedenen Sprachen übersetzt. 2ter Theil. Altenburg, 8 m. K.

Chymische Experimente einer Gesellschaft in dem Erzgebürge 5 und 6tes Stück. Berlin, 8. Partibus omnibus nunc praefixus est communis titulus: Sammlung 857 chymischer Experimente einer Gesellschaft in dem Erzgebürge, darinnen alle die Erscheinungen, welche man bey chymischer Bearbeitung verschiedener Körper wahrgenommen, treu und aufrichtig angezeigt werden, nebst einer Vorrede begleitet von D. E. G. KVRELLA. Berlin, 8.

Institutes of experimental chemistry: being an Essay towards reducing that branch of Natural Philosophy to a regular System. By the Author of the Laboratory laid open etc. Vol. I. II. London, 8 mai.

Versuch diejenigen, welche den Stein der Weisheit zu erfinden trachten, durch Ausbrüche hermetischer Schriftsteller von Irrwegen abzuleiten. 2tes Stück. Franckfurt, 8.

Nieder - Sächsisches Kochbuch oder 710 Anweisungs-Regeln, wornach, sowohl kostbare als ordinäre Speisen präparirt, auch Gartenfrüchte getrocknet und eingemacht werden können, nebst Unterricht von Confituren. Altona, 8.

Der vollkommene Färber oder Unterricht zur Wollenfärberey und Manufacturen, wie auch zur Zubereitung der Hüte, worinn von allen Farben, und von dem Anbau und Zurichtung der Ingredienzen, die man dazu brauchet, gehandelt; aus dem Französischen übersetzt. Nebst zwey Anhängen zweyer wohlerfahner deutscher Färber. Sorau, 8.

Des in der Chymie erfahrenen Münchs DE ABATIA Verwandlung der Metalle und richtiger Wegweiser zum Licht der Natur. Frankf. und Mannheim, 8.

IO. TRAUGOTT ADOLPH, Diss. inaug. de commodis ex scapularum mobilitate homini oriundis. Halae, 4.

F. V. T. AEPINVS. Tentamen theoriae electricitatis et magnetismi. Accedunt dissertationes duae, quarum prior phaenomenon quoddam electricum, altera magneticum explicat. Petropoli, 4.

Refebeskrifning ofwer Saxen af IONAS APENBLAD. Stockholm, 8.

PETRI ARDVINI animaduersionum botanicarum specimen. Patauii, 4. c. tab. aen. 12.

— — ARNOLD Progr. de thermometri sub campana antliae pneumaticae suspensi variationibus. Erlang, 4.

IOAN. ASTRVC, Quaest. med. an saccharum alimentum? Resp. *Stephan. d' Huaume*. Parisiis, 4.

SAMVEL AVRIVILLVS, Diss. de laeso motu intestinorum vermiculari. Resp. *Christoph. Gadner*. Vpsal. 4.

Dictionnaire raisonné et uniuersel des Animaux; ou le Regne animal: consistant en Quadrupedes, Cétacées, Oiseaux, Reptiles, Poissons, Insectes, Vers, Zoophytes ou Plantes animales; leurs propriétés en Médecine; la classe, la famille ou l'ordre, le genre, l'espece avec ses variétés, ou chaque animal est rangé suivant les différentes méthodes ou nouveaux systêmes des Messieurs LINNAEVS, KLEIN et BRISSON: par M. D. L. C. D. B. Tome I. II. III. IV. à Paris, 4 mai. Voll 4.

Dictionnaire portatif de Santé, dans le quel tout le monde peut prendre une connoissance suffisante de toutes les maladies, des differens signes qui les caractérisent chacune en particulier; des moyens les plus sûrs pour s'en préserver ou

des remèdes les plus efficaces pour se guérir et enfin de toutes les instructions nécessaires pour être soi-même son propre Médecin. Le tout recueilli des Ouvrages, tant anciens, que modernes, des Médecins les plus fameux, et augmenté d'une infinité de recettes particulières et de spécifiques pour toutes sortes des maladies. Par M. L ** et M. B ** à Paris, 8. Voll. 2.

A Treatise on the three different Digestions, and Discharges of the Human Body. And the Diseases of their Principal Organs. By EDWARD BARRY. London, 8 mai.

IOAN. CAROLI BARSANTI Oratio inaug. de balneis. Pisis, 4.

IOBI BASTERI opuscula subseciua, obseruationes miscellaneas de animalculis et plantis quibusdam marinis, eorumque ouariis et feminibus contentia. Liber Imus. Harlemi, 4. c. f.

Prodiit idem liber eodem et tempore et loco Belgice versus.

Fungorum agri Ariminensis historia a **IO. ANTONIO BATTARRA** compilata, aeneisque tabulis quadraginta locupletata. Editio secunda nec aucta, nec imminuta. Fauentiae.

IO. WILH. BAVMER. Diss. de mineralogia territorii Erfurtenfis. Resp. *Iac. Henr. Rittermann.* Erford. 4.

IOH. GOTTLIEB BECKMANN'S *Anweisung zu einer pfleglichen Forstwirthschaft, zum allgemeinen Besten und als ein 2ter Theil seiner Versuche von der Holzsaat herausgegeben.* Chemnitz, 4.

GODOFR. CHRISTOPH. BEIREIS. Progr. de utilitate et necessitate historiae naturalis. Helmst. 4.

LAVRENTII BELLINI opuscula physico medica selectiora, methodo mathematica exposita. Editio quinta cum praefatione **ANTONII MATANII.** Pisis, 4.

CAROL. AVGVST. DE BERGEN, Diff. inaug. de petasitide. Resp. *Beniam. Constant. Malsch.* Francof ad. V. 4.

Traité sur la nature et sur la culture de la Vigne, sur le Vin, la façon de le faire et la manière de le bien gouverner. A l'usage des différens Vignobles du Royaume de France. Seconde editio, augmentée et corrigée par M. BIDEY; et revuë par M. DU HAMEL DU MONCEAU. Tom. I. II. à Paris, 12. Voll. 2.

SIMON. PHILIP. BIEYSSE, Thes. med. de putredine. Monspeli, 4.

IO. NEPOMVC. RVDOLPH. DE BINGEN, Diff. inaug. de carnositate vesicae morbosa. Altorf. 4.

Herbarium Blackwellianum emendatum et auctum. i. e. ELISAB. BLACKWELL collectio stirpium, quae in pharmacopolis ad medicum vsum asservantur etc. cum praefatione CHR. IAC. TREW; excudit figuras pinxit atque in aes incidit NIC. FRID. EISENBERGER. *f. Vermehrtes und verbessertes Blackwellisches Kräuterbuch u. s. w. von 476 bis 497 Blat illuminirt.* Nürnberg, fol. mai.

PHIL. ADOLPH. BOEHMER, Diff. inaug. de haemorrhagia suppuratoria. Resp. *Ioan. Andr. Gerken.* Halae, 4.

Eiusd. Diff. inaug. de vtilitate paracenteseos frequentioris in ascite singulari casu comprobata. Resp. *Ioan. Buchholz*, ibid. 4.

HERRMANN BOERHAAVENS *gründliche Abhandlung von Augenkrankheiten und derselben Cur, durch bewährte sichere auch auf eigne Erfahrung gegründete Mittel und beygesetzte Recepte. Zweyte vermehrte Auflage.* Nürnberg, 8.

Contenta in hac Parte.

1. Histoire et Memoires de l'Academie Royale de Sciences de Paris, an. 1754 - - - p. 371
2. TRALLES vsus opii salubris et noxius Sect. III. - - - p. 398
3. SCOPOLI Flora Carniolica - - - p. 415
4. IACQVIN enumeratio plantarum ex insulis Caribaeis - - - p. 424
5. DE HAEN, Quaestiones super methodo inoculandi variolas - - - p. 426
6. TISSOT Lettre a Mr. DE HAEN en reponse a ses questions sur l'inoculation - - - p. 430
7. DE HAEN, Refutation de l'inoculation etc. - - - p. 436
8. KESSLER, Diff. de nonnullis ad variolarum infectionem pertinentibus - - - p. 438
9. VANDERMONDE, Journal de Medecine, Chirurgie etc. Tom. IX et X - - - p. 440
10. DE BERGEN, Classes conchyliorum - - - p. 458
11. DE HAEN, Theses sistentes febrium diuisiones - - - p. 462
12. HASENOEHL, Historia medica morbi epidemici 1757-1759 - - - p. 471
13. STOERCK, annus medicus - - - p. 475
14. HALLEN *Naturgeschichte der Thiere. Die Vogelgeschichte* - - - p. 486
15. HOME, Medical Facts and Experiments - - - p. 495
16. BARRY, a Treatise on the three different Digestions and Discharges of the Human Body - - - p. 506
17. PIZZORNO Orazione eccitatoria all' introduzione dell' inesto de Vajolo, con l'aggiunta de' motivi del D. GANDINI - - - p. 518
18. *Fränckische Sammlungen. IVter Band* - - - p. 524
19. CLERC Svenska Spindlar. Aranei Suecici descriptionibus et figuris aeneis illustrati - - - p. 535
20. Noua physico - medica - - - p. 541
21. Continuatio indicis scriptorum physico - medicorum, quae anno 1759 prodierunt - - - p. 561